
SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKÄIK

24. 09.

37-38

1935.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 37-38 — 1935.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Leitn. H. Kirsipuu:</i> Liitlaste kui koalitsioonivägede operatsioonide iseloomust 1915. ja 1916. aastal	859	<i>Lieut. H. Kirsipuu:</i> Le caractère des opérations des forces alliées en 1915 et 1916	859
<i>N. Rg.:</i> Suurtükiväe eeskirja IV osa ilmumise puhul	863	<i>N. Rg.:</i> A propos de la parution de la IV-me partie du Règlement de l'Artillerie	863
<i>R-ch.:</i> Meie suurtükiväe väljaõppe küsimusi a. 1919.	867	<i>R-ch.:</i> Problèmes d'instruction de l'artillerie en 1919.	867
<i>Kapten A. Läte:</i> Lennuki automaatjuhtimisest	870	<i>Capitaine A. Läte:</i> Pilotage automatique de l'avion	870
<i>V.-leitn. R. Brückel:</i> Kroom ja vintraudade kroomimine.	873	<i>Lieut. de vaisseau R. Brückel:</i> Le chrome et le chromage des canons de fusil	873
— <i>m.:</i> Laskeharjutused suurtükiväe Valkla õppeväljal	876	— <i>m.:</i> Exercices de tir d'artillerie sur le polygone de Valkla	876
— <i>l.:</i> Sügised taktikalised koostöö õppused 2. diviisis	880	— <i>l.:</i> Manœuvres tactiques de coopération dans la 2-me division	880
<i>San.-leitn. A. Kõrgesaar:</i> Märkmeid kaitseväge tervishoiust sõjaajal	881	<i>Lieut.-med. A. Kõrgesaar:</i> Notices sur le service sanitaire en temps de guerre	881
BIBLIOGRAAFIA		BIBLIOGRAPHIE:	
— Miinitökete ületamine tankide poolt. — Balabanov — „Mehh. i Mot. R.K.K.A.“ nr. 4 — 1935.	884	— Passage des barrages de mines par les chars de combat. — Balabanov, — Meh. i Mot. R.K.K.A.“ No 4, 1935	884
— Leedu: „Musu Žinynas“ nr. 124, 125 — 1935.	887	— Lithuanie: „Musu Žinynas“ Nos 124 et 125, 1935	887
— Soome: „Sotilasaikakauslehti“ nr. 7 — 1935.	889	— Finlande: „Sotilasaikakauslehti“ No 7, 1935	889
— Inglismaa: „The Army Quarterly“ juuli 1935.	890	— Angleterre: „The Army Quarterly“, juillet 1935	890
Kaitseväge elu	891	Vie militaire	891
Juriidilised küsimused	896	Questions juridiques	896
Ametlik osa	897	Partie officielle	897
Sport kaitseväes	898	Les sports dans l'Armée	898
Male		Echecs.	

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**
 Kõnetr. Kaitseväge nr. 40
 Kodune kõnetraat Kaitseväge 13-34.

Tegev toimetaja major **J. KÕRGE**
 Kõnetr. Kaitseväge nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7
 Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
 Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
 Talitus avat. k. 0800—1500
 Toim. kõnet k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
 Veerandaastas 1 kr. 50 s.
 Üksiknumber 20 s.

Liitlaste kui koalitsioonivägede operatsioonide iseloomustus 1915. ja 1916. aastal.*)

II — 1916. aasta.

1. Chantilly konverentsid ja üldise pealetungi ettevalmistus.

Nagu juba mainitud, teine liitlastevahe-line konverents astus kokku Chantilly's 1915. aasta 6., 7. ja 8. detsembril, et välja töötada üldist operatsioonide kava koalitsioonivägedele 1916. aastaks.

Konverentsil vastuvõetud otsuste põhi-idee seisis selles, et alustades kontsentri-list pealetungi üheaegselt kõikidel rinnetel siduda vastaste reserve ning takistada kesk-riikidel 1915. aasta eeskujul tegutseda sise-mistel operatsiooni liinidel, paisates oma reserve ühelt rindelt teisele. Ühtlasi konve-rents seadis üles põhimõtte, et otsustavust tuleb otsida vaid peamistel sõjateatritel, see tähendab inglise-prantsuse, itaalia ja vene rinnetel. Teisejärgu sõjateatritele tuleb jõude eraldada minimaalselt. Kiire võidu saavutamiseks otsustati üldist pealetungi alustada niipea, kui seda võimaldavad kli-maatilised olud ja armeede seisukord. Seal-juures pealetung pidi algama kas üheaeg-selt kõikidel rinnetel või vähemalt säärase intervallidega, et vastane ei saaks vabalt paisata omi reserve ühelt rindelt teisele. Üheks eeltingimuseks üldise pealetungi lä-biviimisel seati üles nõue, et iga rinne peab suutma iseseisvalt pidurdada vastase võimalikud pealetungid, et mitte sundida teisi rindeid pealetungi alustama enneaeg-selt.

Mis puutub Balkani küsimusse, siis vaa-tamata eelpooltoodud põhimõttelisele seisukohale teisejärgu sõjateatrite suhtes ja Ing-lismaa vastuseisule, otsustas konverents jätta inglise-prantsuse ekspeditsioonikorpuse ka edaspidiseks Salonikisse.

Huvitav on ära märkida venelaste ette-panekut, mis nägi ette suuremate jõudude koondamist Balkanile ja kontsentrilise pea-letungi alustamist Budapestile ühiselt vene edelarindega. See ettepanek mitmesugusil põhjusil aga ei leidnud poolehoidu.

Chantilly konverentsi otsuste täitmiseks pidi iga riik rakendama maksimumi jõupin-gutusi oma sõjaväe arvulise koosseisu ja materjalide tagavara tõstmiseks. Konverent-sil vastuvõetud otsuste täitmise järele val-vamine jäi Joffre'i kui konverentsi esimehe peale. See tähendas prantsuse vaate või-mule pääsu ning kujunes ühtlasi ka esime-seks sammuks koalitsioonivägedele ühise juhatuse loomisel.

Ettevalmistused üldiseks pealetungiks võisid nüüd alata täie hooga. Nii näeme Briti armee suurenemist Prantsusmaal 956.000 mehelt jaanuaris 1,4 miljonile juu-lis. Edasi Itaalia armee suurenes tunduvalt, mida peamiselt võimaldas prantslastelt roh-kearvuliselt saadud varustus. Ka Serbia ar-mee võeti prantslaste poolt põhjalikule re-organiseerimisele ja varustamisele. Halvem oli lugu Venemaaga, kelle armee oli mater-jalselt väga viletsas seisukorras. Ka liit-laste poolt määratud sõjavarustusest sai ta halbade ühendusolude tõttu kätte vaid täht-susetu osa.

*) Vt. „Sõdur“ nr. 35/36 s. a.

Ida armee Balkanil jäi ikkagi lahkkelide allikaks. Selles küsimuses Joffre leidis, et selle armee püsimine on liitlastele tähtis 1) strateegiliselt — kui üks lüli keskriike haaravast rõngast, 2) poliitiliselt — kuna sundis Kreekat erapooletusele ja oli eeltingimuseks Rumeenia sõttaastumiseks ja 3) koalitsiooni seisukohalt — võimaldas Serbial püsida koalitsiooni ridades.

Inglased olid aga kategooriliselt vägede jätmise vastu Balkanile. Läbirääkimiste tulemusena jätsid nad oma väed küll sinna, kuid ei lubanud neil mingisuguseid aktiivseid operatsioone ette võtta.

Esimese takistuse pealetungi ettevalmistuste läbiviimisesse tõi veebruaris alanud suur sakslaste pealetung Verdunile. Seisukord Verduni all muutus veebruari lõpus prantslastele nii raskeks, et Joffre, toetudes Chantilly otsuste vastastikuse abi klauslile, tegi juba koalitsioonivägede ülemjuhatajale ettepaneku olla valmis üldise pealetungi alustamiseks ka küllaldase ettevalmistuseta, kui olukord Verduni all peaks seda nõudma.

Märtsi algul muutus aga olukord Verduni all vähem ohtlikuks. Prantsuse kaitse organiseerus ning inglased pikendas oma rinnet vabastasid terve prantsuse armee, mis läks Verduni lahingute toitmiseks.

Seega võisid ettevalmistused suureks pealetungiks jätkuda. Chantilly konverentsil 12. märtsil Joffre piirdus vaid palvega ette võtta kohalikke pealetunge vene ja itaalia rinnetel, eesmärgiga siduda vastase reserve.

Venelased aga ei piirdunud vähema demonstratsiooniga, vaid võtsid märtsi kuu teisel poolel ette suurejoonelise operatsiooni Vilno ja Dvinski rajoonis. Falkenhayn kirjutab selle venelaste pealetungi kohta: „Venelased alustasid pealetungi väga suurte jõududega. Pealetung sündis suure kangekaelsusega, kuid seda võidi nimetada pigemini veriseks ohvritoomiseks kui lahinguks. Tihedad ja halvasti õpetatud kolonnid kandsid kohutavaid kaotusi. Ei ole mingit kahtlust, et see pealetung ette võeti vene läänepoolsete liitlaste mõjutusel.“

Samal ajal sooritasid ka itaallased oma järjekorras viienda kallaletungi Isonzoli, kuid suuremate tagajärgedeta.

12. märtsi konverentsil Chantilly's nõudis Joffre tungivalt üldise pealetungi ettevalmistuste kiiret lõpuleviimist, kuna oli tarvis lühendada aega, mil prantsuse armeed verest tühjaks jooksid Verduni all. Konverents määras siis pealetungi alguseks

vene rindel 15. mai ja läänerindel 1. juuni. Vene rinne pidi seega enese peale kiskuma vastaste reservid ja neid siduma momentideks, mil pealetungi alustavad teised rinded. Need tähtpäevad tehti olenevaks vene vägede valmisolekust, kuna peeti eriti tähtsaks, et venelastel ei tuleks oma vägesid viia lahingusse tarvilise ettevalmistuseta. Ühtlasi otsustas konverents viia serbia armee Salonikisse ning alata Balkani armee reorganiseerimist vastavalt mägestikusõja iseloomule. Balkani armee osavõtt eelseisvast üldisest pealetungist jäi inglaste vastuseisu tõttu lahtiseks.

Mai algul, arvestades venelaste ja osalt ka inglaste nõudeid, pikendati üldise pealetungi alguse tähtpäevi ühe kuu võrra ja määrati need lõplikult kindlaks vastavalt 15. juuni ja 1. juuli.

14. mail alganud austerlaste pealetung itaalia rindel tõi aga sellesse kavatsusse muudatuse ja sundis liitlasi pealetungile asuma enneaegselt.

2. Üldise pealetungi iseloomustus.

Austerlaste pealetungi tagajärjel Tiroolis itaallased taganesid laial rindel. Seisukord oli ähvardav, kuna taandumise jätkumisel oleks austerlaste poolt ära lõigatud Veneetsia piirkond. Seda arvestades k. Cadorna palus Joffre'i, et see mõjutaks venelasi oma pealetungi alustama otsekohe.

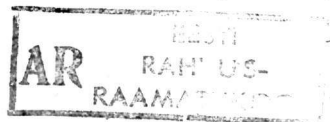
See asjaolu tõi liitlaste kavatsustesse tõsiseid raskusi. Ühelt poolt ei olnud ettevalmistused üldiseks pealetungiks veel lõpetatud, teiselt poolt oli aga kindlasti tarvis itaallasi toetada, juhul kui neil ei lähe korda ise austerlaste pealetungi seisma panna.

Lõpuks Joffre'i pealekäimisel vene edelarinne alustaski pealetungi 4. juunil eesmärgiga kergendada itaalia rinde seisukorda.

Aleksejev kirjutab selle kohta: „Isiklikult arvan, et itaallased niikuinii ei võta osa üldisest pealetungist, austerlaste pealetungi pareerimiseks on neil aga jõude küllaldaselt. Kiskuda meid enneaegselt lahingusse, tähendab tuua segadusi liitlaste plaani ja juba ette ära määrata meie pealetung ebaõnnestumisele.“

Tegelikult see nii kujuneski. Cadorna korraldusel kohale toodud reservid tõkestasid austerlaste pealetungi enne, kui seda oleks põhjustanud Brussilovi pealetung.

Nii siis Cadorna närvlikkus põhjustas vene pealetungi algamist 11 päeva enne määratud tähtaega ja tõi seega e s i m e s e

segaduse liitlaste pealetungi kavatsustesse.

Tegelikult Brussilovi pealetung Karpaatides oli vene stavka poolt ette nähtud abilöögina, millele pidi järgnema pealööök Baranovitši rajoonis. Selle suure ja ootamatu edu tõttu aga, mis saavutasid Brussilovi väed, kujunes pealetung Karpaatides märksa laiaulatuslikumaks kui kavatsetud, neelates ühtlasi ka need reservid ja selle varustuse, mis määratud olid pealöögi läbiviimiseks. Selle tõttu ei tulnud venelaste pealöögist Baranovitši rajoonis ka midagi välja.

Brussilovi pealetungi tagajärjel austria-ungari armee sattus otse katastroofilisse seisukorda. Ainult sakslaste poolt koondatud varudega suudeti see pealetung juuni lõpus seisma panna, see tähendab parajasti seks ajaks, kui lääneringel algas Somme'i lahing.

Falkenhayn kirjutab selle kohta: „Vene pealetungi kriitilisem moment Galiitsias oli juba möödunud, kui kostsid esimesed paujud Somme'il. Somme'i lahingute resultaadid mingi kombel ei mõjutanud idasse liikuvate kõvenduste suurst“. Ja edasi: „Pealetungi algus Somme'il oli venelastele signaaliks uuesti alustada pealetungi idas. Kahtlematult sündis see jällegi liitlaste mõjutusel, sest vaevalt on mõeldav, et venelased veel ise lootsid saavutada otsustavaid tagajärgi.“

Ludendorff kirjutab: „Brussilovi pealetung määras selle momendi, mil tuli lõpetada mõttetuks saanud pealetung Verdunile“.

Nii siis, Brussilovi pealetung Karpaatides pani seisma austerlaste edaspidise pealetungi arengu Itaalias, vähendas survet Verdunile ja kiskudes enesele Saksa viimased varud, ähvardas likvideerida Austria-Ungari. Inglise ja prantslased samal ajal ei võtnud midagi ette selle pealetungi toetamiseks, vaid alustasid pealetungi Somme'il alles siis, kui Brussilovi pealetungi suur hädaoht keskriikidele oli juba möödunud. Ühtlasi kiskudes nüüd venelasi veel uutele ohvirikkaile pealetungidele, missugused arenesid Stohodil juulis, septembris ja oktoobris.

Ka itaallaste poolt 25. juunil Trentiinos ettevõetud vastupealetung rauges mõne päeva järele ning ei suutnud Brussilovi pealetungi abistada.

Austria jätkas vägede saatmist itaalia rindelt idasse.

Alles 5. augustil uuendab Cadorna pealetungi, seekord Isonzo piirkonnas. Selle

operatsiooni edu ei saadud aga enam ära kasutada, kuna oli juba mööda lastud suurepärase võimalus Austria likvideerimiseks.

Mis puutub Somme'i pealetungi lääneringel, siis selle iseloomustamiseks on huvitav ära märkida neid tõelisi eesmärke, mida Vene läänepoolsed liitlased sellega enesele seadsid. Need leiavad täpset väljendust inglise kindralstaabi kokkuvõttes 29. juunist, kus ära märkides Brussilovi edu on öeldud, et olukorra kergendamine Verduni all jääb ikkagi eelseisva Somme'i pealetungi peamiseks eesmärgiks. Teiseks eesmärgiks on tekitada saksa vägedele nii palju kaotusi kui võimalik ja kolmandaks müüdi ka takistada saksa vägede äraviimist lääneringelt itta.

Nii siis, Joffre'i poolt laialt kuulutatud ja nõutud ühiste jõupingutuste asemel koalitsiooni üldeesmärkide saavutamiseks, astuvad kitsad rindehuvid, killustatud tegevus ja ida sõjateatri alahindamine sõja otsustavuse leidmise mõttes. Somme'i pealetungi mittekokkukõlastamine Brussilovi pealetungiga ja itaallaste pealetungi hilinemine Isonzol oli teiseks ebaõnnestumiseks liitlaste üldise pealetungikava läbiviimisel.

3. Rumeenia küsimus ja operatsioonide iseloomustus Balkanil.

Rumeenia sõjast osavõtu küsimus oli juba pikemat aega läbirääkimiste objektiks liitlaste ja Rumeenia valitsuste vahel. Ühtlasi oli see küsimus ka lahkkelide tekitajaks liitlaste eneste seas.

Läänepoolsed liitlased nägid Rumeenia kaasatulekus suurt võitu koalitsioonile. Joffre näiteks kirjutas Aleksejevile: „Ei ole säärast hinda, mida meie ei peaks maksma Rumeenia kaasatuleku eest“.

Venelased seevastu nägid sellest enesete kõike halba, kuna vene stavkal puudus usk Rumeenia sõjalisse jõusse. Seetõttu arvestasid nad juba ette, et Rumeenia rinde kaitsmine jääb lõpuks ikkagi vene vägedele. See tähendas aga vene rinde pikemist 400 km võrra.

Edasi, üheks eeltingimuseks oli rumeenlaste poolt üles seadud nõue, et venelased saadaksid 250 000-mehelise armee nende vasakule tiivale — Dobrudžasse, kes sealt kooskõlastatult Balkani armeega teotseks Bulgaaria vastu, kuna Rumeenia oma väed sisse tungivad Transilvaaniasse. Säärase armee koondamine Dobrudžasse oleks aga tunduvalt nõrgestanud vene jõude teistes rinde osades ja oli seetõttu täiesti vastu-

võtmatu vene stavkale. Ka kogu sõjavarustus Rumeeniale oleks tulnud vedada läbi Venemaa, mis, arvestades venelaste eneste tarvidusi sõjavarustuse alal ja transpordi abinõude vähesust, oleks võinud sündida ainult vene armeede võitlusvõime vähenemise arvel.

Kõigil neil põhjusil vene stavka oli täiesti Rumeenia sõttaastumise vastu.

Need vastupidised seisukohad liitlaste vahel ja Rumeenia kõhklev seisukoht venitasid läbirääkimised niivõrd pikale, et kui Rumeenia väljaastumine lõpuks 27. augustil tõsiasi jaoks sai, siis see liitlastele rohkem kahju tõi kui kasu. Keskriigid mitte üksi ei pannud Brüsselit pealetungi seisma, vaid olid ka juba ettevalmistunud vastulöögiks Rumeeniale.

Järgnev Rumeenia armeede häving, pärast esialgset petlikku edu Transilvaanias, oli asjade arenemise loomulikult tagajärjeks.

Selle üheks põhjuseks oli ka venelaste äärmine passiivsus, kes, selle asemel et õigel ajal toetada rumeenlasi, koondasid oma vägesid seljatagusesse nähtava eesmärgiga ainult kaitsta oma piiri, et siis selle taga kokku korjata taanduvaid rumeenia armeede riismeid.

Ka Balkani armee jõuetus mängis oma osa Rumeenia kokkuvarisemisel. Inglise saavutatud kokkuleppe tulemusena pidi ka Balkani armee osa võtma üldisest pealetungist. Oieti see asjaolu võttiski Rumeenialt viimased kahtlused tema lõunapiiri julgeoleku eest ja võimaldas temale lõpliku otsust teha. Balkani armee pealetung Bulgaariale oli ette nähtud kaheksa päeva enne Rumeenia väljaastumist. Tegelikult ei tulnud sellest midagi välja, sest 48 tundi enne pealetungi algust alustasid bulgaarlased ise pealetungi, surudes tagasi liitlaste vasaku tiiva. Selle tagajärjeks oli kogu pealetungi kavatsuse kokkuvarisemine. Balkani armee kõvenduseks saadeti nüüd mõned itaalia ja vene väeosad ja pealetung võis uuesti alata alles 12. septembril. Kuigi seda pealetungi ligi kaks kuud kestnud lahingute järele kroonis teatud edu, ei suutnud see siiski Rumeenia abistamiseks midagi ära teha.

Selle operatsiooni tagajärjel tekkis liitlastel ühine rinne Aadria mere kallastelt Struma jõesuudmeni, kuna Balkani armee oli ühenduse loonud Albaanias maale asunud itaalia vägedega.

Nii näeme, et Rumeenia ootamatult kiire häving ja Balkani armee jõuetus oli

kolmandaks momendiks liitlaste 1916. a. suure pealetungi ebaõnnestumisel.

Kokkuvõte 1916. aastast.

Sel aastal näeme liitlaste poolt rohkem kui kunagi enne kokkukõlastatud tegevust. Chantilly konverentside kõrval, kus määratakse operatsioonide suured jooned, näeme veel rohkem arvil vähemaid konverentse, mis peamiselt seoses Rumeenia ja Balkani küsimustega. Kuigi üldiselt võime liitlaste juures tähele panna suurenenud taht kokkukõlastatud tegevuseks, tuleb ette ka põhimõttelisi vaadete lahkuminekuid, mille tagajärjeks rängad ebaõnnestumised strateegias.

Edasi näitab meile 1916. aasta, et üheaegsed operatsioonid säärase koalitsiooni ulatuses on läbiviidavad vaid koalitsiooni vägede ühtlase sõjalise ettevalmistuse ja võitlusvõime juures. Samuti, et pikkade tähtaegade määramine kavatsetud operatsiooni läbiviimiseks annab vastasele võimaluse seda õigeaegselt pareerida ja viib lõpuks operatsiooni ebaõnnestumisele.

Lõppkokkuvõte.

Eelpool vaatlesime liitlaste kui koalitsioonivägede operatsioone nii nagu nad välja kujunesid 1915. ja 1916. aastal. Ühtlasi vaatlesime suurtes joontes ka neid põhjusi, mis üht kui teist operatsiooni liitlaste kui koalitsioonivägede seisukohalt mõjutasid. Siinkohal jääks veel järele teha üldine kokkuvõte ja süntees eelmisest arutelust.

Nii siis võime tähele panna kahte suurt momenti. 1915. aasta — liitlaste kui koalitsioonivägede täieline organisierimatus ja operatsioonide kokkukõlastamatus ajaliselt ja ideeliselt, ning 1916. aasta — ühise juhatuse loomine konverentside näol. Üldise ja kõigi koalitsioonivägedele ühise operatsioonide plaani väljatöötamine ja tõsised püüded selle järele tegutseda.

Kui nüüd hinnata koalitsiooni kui teravikut, säärasena nagu ta teotses meie poolt vaadeldud ajajärgul, siis torkab liitlaste tegevuses punase joonena silma selgusetus printsiipiaalseis küsimusis ja lahkuminekud koalitsiooniriikide vaadetes. Säärased küsimused, nagu mis on sõja lõppeesmärgiks, millisel rindel tuleb otsida otsustavust ja kuidas kokkukõlastada üksikute rindete huviseid koalitsiooni üldhuvidega, ei leidnud täpset formuleerimist ega suudetud neis ka ühisele vaatepunktile jõuda.

Tekib küsimus, kas koalitsioon säärases ulatuses, arvestades tema liikmete poli-

tilisi ja majanduslikke eri huvisid, geograafilise asendi erinevusi, rahva mitmesugust valmisolekut sõjaks jne., on üldse suuteline teotsema tervikliku organismina, juhitud ühest keskkohast.

Sellele küsimusele ei leia meie vastust ajaloost, ega anna seda vastust ka maailmasõja kogemused.

Võib küll arvata, et kavakindla rahu-aegse ettevalmistuse järele säärane koalitsioon võib teotseda edukamalt kui möödunud maailmasõjas, kuid ei saa oletada, et ükskõik milline koalitsioon tulevikusõjas saaks tegutsema täiesti ühtlase ning liit-

nud organismina, sest selleks on üksikute riikide huvid liialt lahkuminevad.

Lõpetades käesoleva ülevaate, võin eelneva analüüsi põhjal tähendada, et koalitsiooniriikide ebaühtlane ja üldiselt mitte-täielik sõjaline ettevalmistus ning lahkuminekud vaadates olid peamiseks põhjusiks liitlaste kui koalitsioonivägede operatsioonide ebaõnnestumisel 1915. ja 1916. aastal.

Allikaid.

Oemichen: „Doktrina koalitsionnoi vojnõi.“ — J. Edmonds: „Official History of the war — 1915.“ — W. Robertson: „Soldiers and Statesmen 1914—1918.“ — A. Zaiontškovsky: „Mirovaja voina 1914—1918.“ — H. Grabbi: „Maailmasõda.“ — Artiklite kogu „Kto dolžnik.“ — Artikleid Bonč-Bruevič'ilt ja Bazarevskij'lt.

Suurtükiväe eeskirja IV osa ilmumise puhul.

• Suurtükiväe eeskiri IV osa „Rakendatud suurtükk ja patareid“ on rakendatud suurtükiväe rivieskiri. Meil seni oli ametlikult kasutamisel 1921. a. välja antud „Kergesuurtükiväe rivimäärustik“, mis ei vastanud praegusaja nõuetele, kuna selle koostamisel polnud arvestatud neid asjaolusid, mis praegu mõjutavad suurtükiväe liikumist, asumist tulepositsioonile ja väljaõpet. Rivistused ja ümberrivistused vanas määrustikus olid ilmaegselt keerukad ning nende põhjalik kätteõpetamine lühida teenistusaaja juures nõudis rohkem aega, kui seda oli võimalik reserveerida.

Suurtükiväe eeskirja IV osas on toodud rakendatud suurtüki ja patareid koosseis, rivistused ja ümberrivistused, tulepositsioonile asumine ja sealt lahkumine (lahingutehniline osa) ja rakendatud suurtüki ja patareid liikumine. Eeskirja lisas on toodud ka hobuserakmete kirjeldus.

Tähtsamad muudatused uues eeskirjas võrreldes seni maksvusel olnud määrustikuga on järgmised.

1. Koosseis. Eeskirjas on toodud suurtüki ja patareid koosseisud. See on tarvilik selleks, et määrata kindlaks kõikide ülemate funktsioonid, alluvuse, kohused, ja määrata ülemate alluvate asukohad rivis. Uudisena esineb eeskirjas mõiste „rakendatud suurtükk“. Eeskirja § 6 määrab rakendatud suurtüki mõiste järgnevalt: „Rakendatud suurtükk koosneb rakendatud kahurist (haubitsast) ja rakendatud kastist“. Seega nüüdsest peale on vajalik teha vahet rakendatud suurtüki ja rakendatud kahuri või haubitsa vahel. Üldnimetus rakendatud

kahurile ja kastile seni puudus, kuid selle järele oli tarvidus juba ammu. Nüüd on see küsimus lahendatud. Ühtlasi on suurtükiülema peale pandud jaoülemade kohused ja kastiülema peale jaoülemade kohused. Seega on rakendatud suurtüki meeskonnal nüüdsest peale kindel ülem nii riviliselt kui sisekorra alal. Järgnevaks uudisuseks on see, et iga suurtüki juures on eraldatud kaks viimast numbrit: kergesuurtüki juures nr. nr. 7 ja 8, raskesuurtüki juures nr. nr. 9 ja 10, ja asetatud lahinguvoori. Sellega on saavutatud kaks tähtsat asja: tõstetud patareid liikuvus ja moodustatud laskemoona meeskond. Aastate kestel on arutletud, kuhu tuleks mahutada telefoniste rännakul. Seda eriti kergepatareides. See küsimus on väga terav, kuna sellest oleneb patareid liikuvus. Juhul, kui telefonistid, kelledel pole kohta veokitel, pole asetatud eelikutele või kastidele, siis peavad nad liikuma jala, mis omakorda sunnib patareid lahinguosa liikuma sammu. Suurtükkide viimaste numbrite viimisega lahinguvoori on tegelikult jäänud kõik kastitagakud vabaks ja nende on võimalik asetada $3 \times 4 = 12$ meest, nendest 3 rk-durit ja 9 telefonisti.

Laskemoonaga varustamise alal on tihti jäänud selgusetuks, kust saadakse tarvilik meeskond. Vastav meeskond on nüüd lahinguvoori juures olemas.

Patareid koosseisus paistab silma, et patareiohvitser (patareidülema abi) on määratud patareid tuleosa ülemaks. Tegelikult patareiohvitser on tuleosa juht tulepositsioonil, seetõttu loomulikult ka riviliselt peab tema olema seotud selle osaga. Uue ametimehena on tulnud juurde eelikute ülem ehk

Kolonel G. Viard ja kolonel O. Raudvere 30 aastat ohvitseri kutses.

Kolonel Gustav Viard.

Varustusvalitsuse üldosakonna ülem kolonel Gustav Jakobi p. Viard on pärit Võrumaalt, Veriora vallast. Sündinud 16. (04). 08. 1881. a. Lõpetas 1903. a. Pihkva maa-mõõtjate kooli, 1905. aastal sõja-topograafia kooli ja 28. (15). 06. 1914. a. Peterburis intendandi akadeemia. Ülen-dati ohvitseriks nooremleitnandi auastmes 28. (15). 09. 1905. a. Võttis osa Maailmasõjast algul noorem-ohvitseri ametkohtadel, hiljem diviisi- ja korpuse intendandina. 15. 07. 1918. aastal läks üle teenistusse Ukraina rahvuslikkudesse vägedesse, kus Saksa okupatsiooni-jõudude sissetungimise puhul Lõuna-Venemaale langes vangi sakslaste kätte 23. 01. 1919. a. Sõjavangist 25. 06. 1919. a. vabanedes astus Inglise sõjaväkke, kust jõudis tagasi kodumaale 1. 11. 1919. a. ning määrati kaitseväge varustusvalitsuse vanemaks käskude-täitjaks ohvitseriks. Edasi teenis kaitseväs transpordi- ja etapivalitsuse ülemana, varustusvalitsuse ülema administratiiv abina ja sama valitsuse majandusasjanduse juhatajana,

Kolonel Oskar Raudvere.

kuni koosseisude ümberkorraldamise puhul 1. 04. 1927. a. määrati varustusvalitsuse üldosakonna ülemaks. Koloneliiks kõrgendati 28. 11. 1924. a. Omab rea end. Vene ordeneid.

Puht ametalaste ülesannete kõrval on kolonel Viard mõjuvalt aidanud kaasa meie Sõjaväe Majandusühisuse organiseerimisele ja selle tegevuse elustamisele, töötades ühisuse juhatuses ühisuse algpäevist peale. —

*

Kaitseministri käsundusohvitser kolonel Oskar Aleksander Aleksandri p. Raudvere VR I/3 on päritolult süda-tallinlane, sündinud 28. (16.) 10. 1884. a. Lõpetas Tallinnas Peetri realkoolis IV klassi. Astus 13. (1.) 09. 1904. a. vabatahtlikuna teenistusse end. Vene sõjaväkke, kus 12. 10. (30. 09) 1905. a. ülen-dati ohvitseriks lipniku auastmes. Võttis osa Maailmasõjast algul roodu-, hiljem pataljoniülemana. Lahingutes Poolamaal Stripa jõe ääres Tarnopoli ja Sborovi vahel langes raskelt haavatuna vangi saks-

n. ö. tuleosa veltveebel. Selle ametimehe järgi oli tõsine vajadus, kuna eelikuid, s. o. 26 meest ja 48 hobust ei saa jätta ilma ühe kindla juhita, kes neid ära viib, kohale toob ja eelikute asukohas korra järgi valvab. Patarei veltveebel on seotud tihedalt patarei vooriga ja eeskiri ütlebki, ehkki klambrites, et tema täidab patarei vooriülema kohuseid.

Patarei koosseisus ettenähtud rk on liidetud organisatsiooniliselt teise suurtükirühma koosseisu. Samasse rühma kuuluvad ka patarei mõõduallohvitser ja sanitarvelsker. Tegelikult nii rk-rid kui mõõduallohvitser ja sanitarvelsker täidavad ülesandeid kogu patarei huvides, kuid et nad harilikult viibivad tulepositsioonil, siis paratamatult tuleb neid määrata mõne rühma juurde. Eeskiri, määrates nende asukohaks liikumisel teise rühma kastitagakud, määrabki neid organisatsiooniliselt ka samasse rühma.

Seni on mitmeti jaotatud patarei voori lahinguvoorid ja majandusvoorid ossa. Ametimehi on määratud kord ühe vooriosa juurde, kord teise juurde. Eeskiri on jaotanud voorid kindlakujuliselt kahte ossa, määrates mõlemale osale oma ülema ja jaotades ära vooriosade vahel ka ametimehed.

Eeskirja kohaselt patarei koosneb:

- juhtimisrühmast koosseisus: luurejagu ja sidejagu,
- tuleosast koosseisus kaks suurtükirühma,
- voorist koosseisus lahinguvoorijagu ja majandusvoorijagu.

Juhtimisrühm koos tuleosaga moodustavad patarei lahinguosa.

Tuleosa juhib patareiohvitser, voorid — veltveebel, juhtimisrühma — patarei luureohvitser. Seega on patareis 5 ohvitseri.

2. Rivistused ja ümberrivistused. Rivistuste ja ümberrivistuste alal on eeskirjas peetud kinni seisukohast, et need oleksid võimalikult lihtsad, et mitte asjatult koormata sõdureid ja raskendada väljaõpet tegevuste õpetamisega, milliseid pole tarvis lahinguolukorras. Ühtlasi on peetud silmas, et rivistused ja ümberrivistused võimaldaksid küllaldaselt määralt õpetada väljaõpetajaid hobuste juhtimises.

Eeskiri näeb ette ainult kaks rivistust, rakendatud suurtüki ja patarei joone, ja kolonni, nendest patareijoone kui haruldasema rivistuse.

Uudsusena esineb eeskirjas käsklus „Numbrid kolonni!“, millega moodustatakse numbrite kolonn suurtükist paremal. Käsklus on tarvilik numbrite jalastamiseks rännakliikumisel.

Teiseks uueks käskluseks on „Telefonistid kohtadele!“, mille järgi veokitel ja suurtüki juures olevad telefonistid asuvad oma veokitest paremale kolonni. Käsklus on tarvilik telefonistide kogumiseks, kuna nad eeskirja kohaselt on kolonni mööda laiali, asudes kastitagakutel ja osalt oma veokitel.

Patarei rivistuste muutumise alal väärivad tähelepanu, et on lahutatud kogu patarei ja tuleosa evolutsioonid. Kui tuleosale on võimaldatud mitmesugused ümberrivistuse moodused, siis on see tingitud peamiselt väljaõppe tarvidusest anda tuleosale rohkem liikumise võimalusi ja painduvust. Kogu patarei rivistuste muutumise alal on eeskiri väga konsekvantne ja kokkuhoidlik, lubades joonest moodustada kolonni ainult liikumisega edasi, alates paremast tiivast ja kolonnist moodustada joone ainult rivinemisega vasakule. Eeskirja kokkuhoidlikkus evolutsioonide alal on tingitud kaalutlusest,

laste kätte 1. 09 (19. 08). 1915. a. Sõjavangist vabanedes tuli kodumaale, kus Harjumaa ja Tallinna kaitseliidu ülema poolt määrati Naisaare komandandiks 14. 10. 1918. a. Vabadussõja puhkedes viidi üle 1. jalaväepolku 2. pataljoni ülemaks. Edasi teenis kaitseväes Tallinna vahipataljoni ülema, 3. diviisi tagavara-pataljoni ülema, Tallinna linna komandandi, sõjaväeringkonna ülema abi, Harjumaa rahvaväe ja kaitseliidu ülema, Harju kaitseväeringkonna ülema, Tallinna garnisoni komandandi, ühtlasi vahipataljoni ülema ametikohadel ja kaitsevägede staabi juurde kuulavas juhtide reservis. 16. 01. s. a. määrati Kaitseministri käsundusohvitseriks. Koloneliks kõrgendati 24. 02. 1924. a.

Kolonel Raudverele on annetatud Vabadussõjas ülesnäidatud teenete eest I liigi 3. järgu Vabaduserist ja normaaltalu. Peale selle on ta dekoreeritud kaitseliidu V klassi Kotkaristiga, kaitseliidu III klassi Valgeristiga, Eesti Punase Risti II järgu 1. astme mälestusmärkiga ja rea välismaade ordenitega.

Kolonel Raudveret tunnevad tallinlased linna ja garnisoni kauaaegse komandandina, kes poolteise aastakümne vältel tagajärjekalt on seisnud valvel meie pealinna heakorra ja rahu eest.

*

Soovime juubilaridele pikka iga ja head tervist ning raugematut jõudu ja edu edaspidiste ülesannete täitmisel.

et tegelikus elus rohkem evolutsioone tervele patareleile polegi tarvis. Sellest rohke-
mad tuleb lugeda ülearusteks ja nende läbi-
viimisel asjatuks ajaraiskamiseks.

3. Asumine tulepositsioonile ja sealt lahkumine. Need on tege-
vused, millised tarvilikud ainult lahingus ja
seepärast on nad eeskirjas reglementeeritud
nii kuidas tegelikult peab sündima lahingus
asumine tulepositsioonile ja sealt lahku-
mine. Igasugused keerukad eelikute ära- ja
juurdesõitmise viisid, mis leiduvad 1921. a.
määrustikus, on jäetud ära kui tarbetud.

Eeskiri näeb patarei tuleosa tarvis kaks
tulepositsioonile asumise põhiviisi: suur-
tükikaupa või kolonnis. Esimese viisi juu-
res suurtükid asuvad tulepositsioonile ise-
seisvalt, teise juures kolonnis, patarei ohvit-
seri käskluse järgi. Peale tähendatud tule-
positsioonile asumise viiside näeb eeskiri
ette veel asumise lahtisele tulepositsioonile,
mis omakord võib teostuda ettevalmistatult,
s. o. kui on aega, või jällegi ulja väljasõi-
duga positsioonile ja kiire tuleavamisega.
Viimane moodus on loomulikult kasutatav
vaid hädakorral.

Tulepositsioonilt lahkumiseks näeb ees-
kiri ette kaks moodust, eelikute juurdesõit-
mine positsiooni ette või taha. Mõlemad
viisid on lihtsad ja rahuldavad nõudeid
täiel määral.

Arvesse võttes praegusaja sõja erilist
olukorda, kus rännakukorras olev suurtükk
või patarei võib ootamatult saada rünnatud
motomeh osadelt, on eeskirjas antud, ehkki
lühidalt, näpunäiteid tegevuseks niisuguse
ootamatu kallaletungi korral. Kuna niisu-
guses olukorras iga üksik võitleja peab ole-
ma teadlik ja kiire teotseja, siis eeskiri lan-
getab teotsemise kogu raskuse suurtükiüle-
male. Eeskiri ütleb, et ootamatu kallalet-
tungi korral rakendatud patareleile peab pa-
tarei tuleosa võimalikult kiirelt moodusta-
ma tulejoone. Tulejoone moodustamiseks
patareiohvitser näitab laskesuuna ja annab
käsklused „Seis!“ „Eelikult!“, mille järele
suurtükiülemad iseseisvalt juhivad oma ka-
hurid (haubitsad) tulepositsioonile ja asu-
vad lahingukorda, moodustades tulejoone
võimalikult risti laskesuunale.

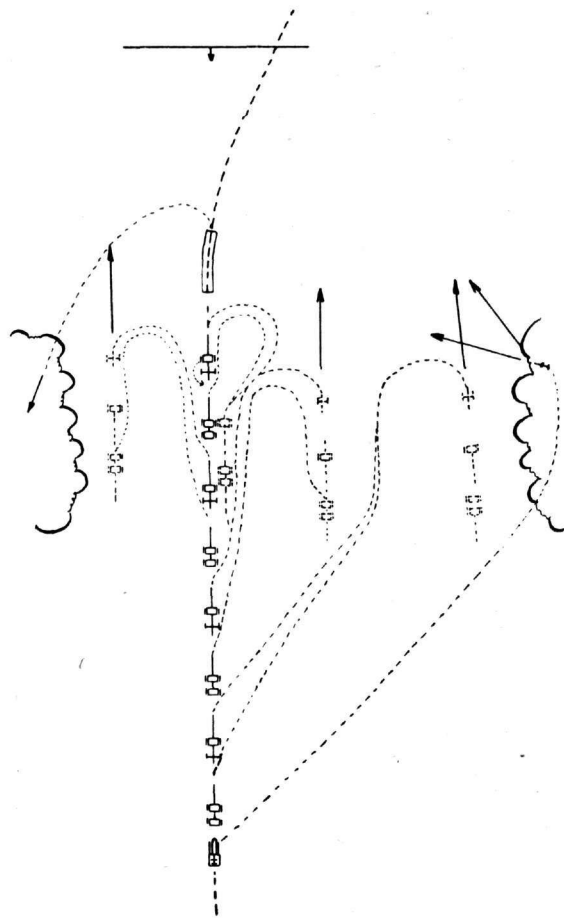
Eelikuteülem ja kahurite (haubitsate)
esisõitjad peavad olema tulepositsiooniga
häälesidemes.

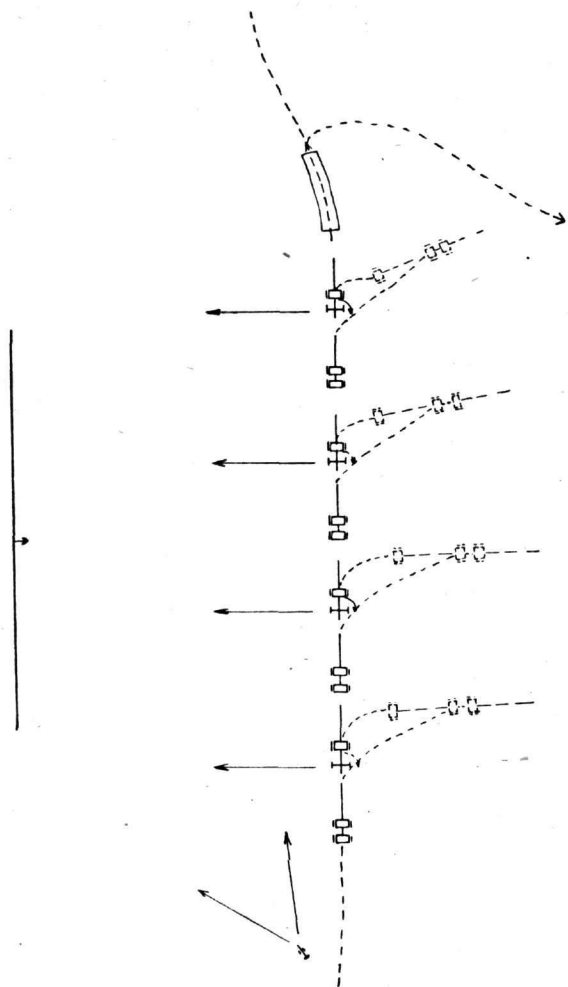
Juhtimisrühma tegevus määratakse eri-
käsuga.

Lahingukorda asetatakse ainult kahur
(haubits) ja laskemoon võetakse eelikust,
raskesuurtüki juures — kastist. Nii eeskir-

ja järgi. Nagu öeldust selgub, peab kogu
tegevus sündima välkkiirelt, mis nõuab
suurt treeningut rahuajal. Siin on aga mõ-
ningaid raskusi. Eeskiri ei anna ja ei saagi
anda täpseid juhiseid tegevuseks ja seepä-
rast peab neid igaüks otsima ise. Siinko-
hal tuleks märkida, et rännakukorras liiku-
val patareil ootamatu kallaletungi tagasi-
löömine võib sündida kolmel erijuhul: vas-
tane tungib kallale eest, külgedelt või ta-
gant. Esimesel juhul eesliikuv suurtükk
võetakse eelikult ja avab tule, kui laske-
suund on vaba (juhtimisrühm on asunud
joonele). Teised suurtükid asuvad tulepo-
sitsioonile paremale ja vasakule eesliiku-
vast. Kastid kas jäävad teele, asuvad eeli-
kute ette või viiakse eelikuteülema juhtimi-
sel lähema varje taha.

Juhul, kui vastane tungib kallale külge-
delt, siis on vaja vaid võtta kahurid eelikult
ja pöörata paremale või vasakule. Kastid
peaksid esialgu iseseisvalt liikuma sinna-
poole teest, kus vastast ei ole, otsides ise-
seisvalt omale varjet. Nende koondamine
eelikuteülema juurde või asumine eelikute
ette võiks teostuda edaspidi.

Kui vastane tungib peale tagant, siis toimuks tegevus analoogiliselt sellele, kui vastane tungib peale eest, kuid viimane kast peaks otseteed vabastama tee, sõites kahurist mööda.

Nagu näha on selle tegevuse juures raskemaks küsimuseks kastide paigutamine. Vastavalt olukorrale võivad siin olla mitmesugused lahendused, kuid arvestades seda, et ootamatu kallaletungi tagasitõrjumisel on väga vähe aega korraldamiseks, siis tuleks üks talitusviis võtta põhiviisiks. Selliseks põhiviisiks võiks olla joonistel toodud tegevus.

Muidugi otsustava sõna ütleb igakord maastik. Näiteks loovad sügavad kraavid teede ääres eriti raske olukorra.

4. Liikumine. Eeskiri annab terve rea näpunäiteid liikumise läbiviimiseks murdmaastikul ja teedel. Uudsusena esineb eeskirjas see, et patarei tarvis on ette nähtud ka lahkrivi. Teatud juhtudel, peamiselt kaitseks vastase maapealse ja õhustvaatluse ja tule eest, kui maastik seda võimaldab, on kasulik patareil liikuda hajutatult rinnetpidi ja sügavusse. Niisugune liikumine loomulikult ei saa olla kestev. Ühtlasi pole maastiku iseäralduste tõttu alati võimalik pidada määratud intervalli üksikute suurtükkide või rühmade vahel.

N. Rg.

Meie suurtükiväe väljaõppe küsimusi 1919. a.

Organiseerides Vabadussõja algul oma kaitsejõude, olnesime sellest, millise sõjalise ettevalmistuse olid meie kodanikud saanud vene sõjaväes. Puudus aeg ja võimalus teadmiste täiendamiseks või koguni uutele erialadele ettevalmistamiseks. Pidime läbi ajama kord omatud oskuse ja teadmistega. Eriväeliigid kannatasid kõige enam, kuna sinna pääsmine Vene väes oli seotud suurte raskustega muulasile. Selle tõttu omasime siis ka Vabadussõja algul ainult kolm ohvitseri-suurtükiväelast, rahuaegse ettevalmistusega (üks kol.-leitn. ja kaks kaptenit), kuna ülejäänud ohvitseridest olid kõik sõja-aegse ettevalmistusega ning üksikud neistki olid jõudnud teenistuses kapteni auastmeni. Juba esimestel sõjakuudel, mil meie suur-

tükiväe areng oli eriti hoogus, tekkis suurtükiväe ohvitseridest puudus. Selle kõrvaldamiseks 21. veebruaril 1919. Sv. Ülemjuhataja käskis kõiki staapides, asutustes ja väeosades teenivaid suurtükiväe ohvitseri ja eriteadlasi saata Suurtükiväevalitsuse ülemale käsutusse, nende määramiseks suurtükiväkke. Koondusid kõik suurtükiväe ohvitserid, kuid järjest areneva suurtükiväe nõudeid see veel ei rahuldanud. 3. märtsil 1919. a. Suurtükiväevalitsuse ülem oma ringkirjaga teatas suurtükiväepolkude ja divisjonide ülematele, et arvestades suurtükiväe ohvitseride puudust väeosades, on lubatud igasse patareisse juurde läkitada üht ohvitseri jalaväest. Seega oli meil suurtükiväe väljaõppe küsimusele pandud esi-

mene alus. Loomulikult, et sellise väljaõppe juures olenes palju patarei ülemast ning juurdeläkitatud ohvitseri enda püüetest ja huvist asja vastu.

Suurtükiväes teenis veltveebleid ja allohvitsere, kes Maailmasõja kaasa teinud, ja kes omasid rikkalikke praktilisi kogemusi oma erialal. Neil puudus aga põhjalikum teoreetiline ettevalmistus. Vaatamata sellele tuli osal neist ohvitseride puudusel täita rühmaülemate kohuseid, mis aga nõudis suuremaid teoreetilisi teadmisi. Otsustati nende teoreetilisi teadmisi täiendada. Selleks avati 10. märtsil Tallinnas tagavarapatarei juures vastavad kursused, millised kestsid kuni 3. maini. Kursuse lõpetasid 8 veltveebliit ja allohvitseri ning ülendati ohvitseri asetäitjateks, kes sõitnud väerinnale asendasid täiel määral ohvitseri-rühmaülemaid. Ohvitseri asetäitjate saabumisel väeosadesse olid patareides viibivad jalaväe ohvitserid juba küllaldaselt määral omanud praktilisi teadmisi, kuid enne lõplikku suurtükiväe kutseliiki üleviimist korraldati ka neile Tallinnas lühiajalised kursused. Kursuse lõpetasid 17. juunil 19 ohvitseri.

Kuna selline komplekteerimise viis ei võimaldanud pidevat ohvitseride juurdevoolu, mida järjest pikemale veniv sõda nõudis, käskis Sv. Ülemjuhataja 3. aprillil alustada Sõjakooli vormeerimist. Mõni päev hiljem, nimelt 6. aprillil esitas Suurtükiväevalitsuse ülem Sv. Ülemjuhataja staabi ülemale suurtükiväe-ohvitseride ettevalmistamise kava sõjakooli juures. Kui 14. aprillil sõjakool algas õppetegevust, oli tema koosseisus ka suurtükiväe klass. 5. oktoobril 1919. a. lõpetasid esimesed 56 sõjakooli kadetti suurtüki klassi ning ülendati lipnikkudeks. Siit peale algas järjekindel meie oma sõjalise ettevalmistuse saanud srtv. ohv. juurdevool kaitsevärke.

Patareide arvu suurenemisel andis end peagi tunda ka allohvitseride ja suurtüki meistrite puudus. Kuigi väeosa ülemad olid eeskujulikke, püüdlikke ja kaasteenijates lugupidamist võitnud reamehi ülendanud allohvitserideks, samuti määranud lukusepi ja mehanikuid suurt. meistreiks, oli tarvis ometigi neid kõiki varustada sõjaliste teadmistega. Selleks avati Tallinnas tagavara patarei juures 5. märtsil õppekomando ja srtv. meistrite kursus. Kursuste enami-ku moodustasid rinde osadest tulnud mehed, kes omasid juba kaunikese kogu praktilisi kogemusi, ning tundsid meie sõjaväe hingeelu. Srtv. meistrite kursuse lõpetasid 18. aprillil 1919. a. 15 meest, õppekomando kursuse 12. mail s. a. 71 meest, neist 4. van.

allohvitseri, 5 n.-allohvitseri ja ülejäänud kapralitena. 21 kõrgema ja kesk-haridusega õppekomando lõpetanud allohvitseri ja kaprali saadeti õppimist jätkama sõjakooli suurtv. klassi, kus nad moodustasid II rühma. Seega oli meil 5. märtsil alus pandud allohvitseride väljaõppele, ning õppekomando jätkas oma tegevust tagavara patarei juures.

Kuni maikuuni 1919. a. reameeste väljaõppe erilist muret ei tekitanud, sest teenistuses olevad vanema aastakäigu mehed olid omas enamikus sõjalise ettevalmistuse saanud vene sõjaväes, ning pealegi läbi teinud kogemusrikka Maailmasõja. Teenistuses olevad nooremad mehed, peamiselt vabahtlikud, oma püüdlikkuse ja hoolega vanemate meeste juhtimisel omandasid peagi kõik lahingutegevuseks vajalikud oskused. 12. mail 1919. a. andis Vabariigi Valitsus sõjaministrile õiguse rahvaväkke kutsuda 1899. ja 1900. a. ning 20. mai määrusega 1901. a. sündinud noorimehi. Need aastakäigud vene sõjaväes veel ei olnud teeninud, seega tuli neile anda reamehe ettevalmistus juba meie sõjaväes. 21. mail esitas Srtv. Val. ülem Sõjaministrile kava, mille järgi mobilisatsiooni korral oleks igast maakonnast suurtükivärke määratud 40—50 meest. Mehed oleks koondatud tagavara patareisse, kus siis juba üldine väljaõppe oleks teostatud. See kava leidiski hiljem täitmist ning mehed, saanud tagavara patareide üldise väljaõppe, saadeti rindele patareide täienduseks. Osa mehi aga läkitati kohe õppekomandosse, kus nad ette valmistati sihtijate, maakuulajate, vaatlejate ja telefonistide ametikohale määramiseks.

Seega väljaõppe küsimused, millised olid koondatud ühte või teise tsentrumi, leidsid enamvähem soodsa lahenduse ning tagasid täiel määral täienduse juurdevoolu tagalast rindele.

Kuid peale mainitud vajaduse tekkis materjalosa uuendamisel tarvidus teadmiste täiendamiseks, sest välismaalt saadud uute relvtüüpide kasutamine nõudis oskusi, mida ei olnud meie meeskonnal ega ka ohvitserkonnal. Erikursusi selleks ei korraldatud. Ohvitserid ja meeskond tutvusid esmakordselt uute relvadega nende vastuvõtjal Tallinnas. Jõudes rindele, asuti juba põhjalikumate teadmiste omamisele, peamiselt küll praktilisel teel, uurides materjalosa ja tulejuhtimise vahendeid. Selliseid õppusi peeti lahinguvaheaegadel, ning meeskonna suure huvi tõttu kujunesid need tunnid vaheldusrikkaks meelelahutuseks rinde üksluises elus. Tuleb alla kriipsutada

Kolonelleitnant F. Oja 25 aastat ohvitseri kutses.

Kaitsevägede staabi juurde kuuluva topo-hüdrograafia osak. topograafia jaosk. ülem kolonelleitnant Frits Hindriku p. Oja on Tartumaa mehi, pärit Pornuse vallast. Sündinud 1. 02 (20. 01). 1887. a. Lõpetas Pihkvas 1908. a. maamõõtjate kooli ja 29. (16.) 09. 1910. aastal sõja-topograafia kooli, ning ülendati ohvitseriks nooremleitnandi auastmes. Maailmasõjast võttis osa topograafina, töötades oma erialal peasjalikult vene läänerindel. Eesti kaitseväkke astus 30. 11. 1920. a. Teenis siin algul kartograafina. 1. 09. 1923. a. määrati sõjakooli ja 1. 10 samal aastal kaitseväe ühendatud õppeasutiste alaliseks lektoriks. 16. 05. käesoleval aastal viidi üle kaitsevägede staabi juurde kuuluvasse topo-hüdrograafia osakonda topograafia jaoskonna ülemaks. Kolonelleitnandiks kõrgendati 24. 02. 1930. a. Omab end. vene ordeneid.

Kolonelleitnant Oja senine tegevus kaitseväs on oma iseloomu tõttu olnud avalikkusele vähe märgatav, kuid sellele vaatamata ei puudu tal tähelepanu ja tunnustamist väärivad teened kaitseväe juhtkonna topograafilise ettevalmistuse alal.

Soovime juubilarile pikka iga ja head tervist ning raugematut jõudu ja edu edaspidiste ülesannete täitmisel.

Kolonelleitnant Frits Oja.

meie tolaeage juhtkonna kui ka meeskonna suurt oskust ja leidlikkust uute süsteemide käsitamisel. Käsitamise oskuste oamine sündis niivõrd kiiresti, et see lahingutegevuse peale mingit mõju ei avaldanud.

Väerinna stabiliseerudes ja suuremate lahingute vaibudes tekkis patareides vaba aeg; et seda otstarbekohaselt ära kasutada, korraldati õppusi. Algul küll ilma kindla plaanita, kuid alates maikuust peale kindla tunnikava alusel. Viru väerindel, kus suuremate lahingute periood märtsis lõppes, alustati õppustega kindla tunniplaani järgi juba aprilli keskpaiku. Ühest tollest ajast säilunud tunnikavast nähtub, et õppusi peeti kella 0800—1130. seejuures tunni kestvus oli 30 minutit. Pikema tunni kestel ei oleks meeskond, kes senini oli harjunud

vaheldusrikka eluga, suutnud oma tähelepanu kõita ühele ja samale ainele. Sügisepoole mindi üle juba 50 min. tunni kestvusele ning õppusi peeti 5—6 tundi päevas. Erialalisi õppusi peeti numbrite, maakuulajate, vaatlejate, telefonistide ja sõitjatega. Õppusest vaba aega kasutati mitmesugusteks mängudeks, nagu jalgpall ja kurni viskamine, ei puudunud ka raamatu sõbrad. Sõja kestel koguti raamatuid ja nii kujunes igas patareis oma väike raamatukogu.

Ülaltoodu on nende põhjuste lühike loetelu, mis Vabadussõja ajal kutsus esile suurtükiväe väljaõppe tungiva vajaduse tagalas ja rinde väeosades. Ühtlasi aga ka tähistab meie suurtükiväe väljaõppe algmomenti, mille hargnedes ja arenedes oleme jõudnud tänapäeva.

R—ch.

Lennuki automaatjuhtimisest.

Kapten E. Läte.

Lennuasjanduse algaastail lendur juhtis oma masinat n.n. „lenduriinstinkti“ järele, sest et puudusid kontrollnäiteabinõud, või need olid väga puudulikud. Hea lennutunne ja pikaajaline lennupraktika võivad küll teatud määral asendada mehaanilisi näiteabinõusid, kuid udus ja pimeduses inimese meeled ütlevad täielikult üles. Seepärast „pimelennul“ on võimalik hoida lennukit õiges asendis ja õiges kursis ainult vastavate kontrollnäiteabinõude abil.

Selline juhtimine on aga väga raske ja vajab suurt vilumust, sest vaatlemine kunstlike näiteabinõudega on ebaloomulikum kui horisondi ja maastiku järgi orienteerumine. Teiseks lennuki juhtimise teevad raskeks ja väsitavaks pikad ülelennud ning tuuline ilm.

Lendude kergendamiseks on tänapäev võetud appi automaatne lennukijuhtimine, s. o. lennukitüürimine automaatseadeldise abil.

Teatavasti lennuki juhtimine koosneb kolmest põhielemendist:

- kursi juhtimine pöördetüüriga,
- kõrguse juhtimine kõrgustüüriga,
- kallangu juhtimine kaldtüüridega.

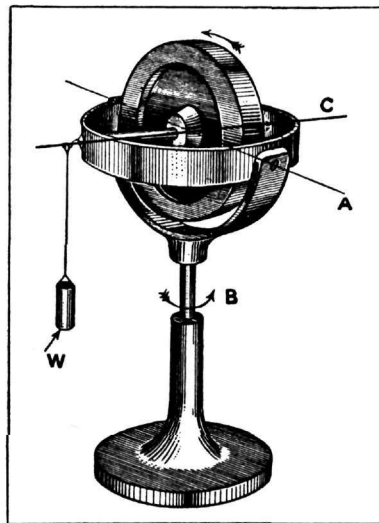
Automaat juhtimise idee seisab selles, et vastavad tüürid on ühenduses automaatseadiselega, mis hoiab lennukit pidevalt lennus vastavalt juhi soovile õiges kursis ja õiges normaallennuasendis.

Selle idee läbiviimiseks kasutatakse vurri tiirlemise omadusi. Automaatseadises vurr on pandud tiirlema kahe hoidrõnga ja liigendite abil liikuvalt kolme isekeskis rist-suunaliselt asuva telje ümber (joon. 1):

- C — vurri telg, horisontaalne;
- A — vurri teljele ristsuunas horisontaal-telg;
- B — vurri teljele ristsuunas vertikaal-telg.

Vurri iseloomulik omadus on see, et ta tiirlemisel hoiab alal oma asendit. Sellest tuleb, et kui keerame tiirleva vurri välishoidrõngast ümber horisontaal-telje (A), või vurri alust ümber vertikaal-telje (B), siis vurri telg (C) ei muuda oma algasendit. Tähendab, vurri telg jääb endisesse asendisse ja temale suhteliselt võivad muuta oma asendit horisontaal- ja vertikaal-telg. Seejuures nende telgasendite muutumisel liigendites peab olema võimalikult väike hõõrumistakistus. Oletame, et pööra-

mine ümber (A) telje on takistatud, mida võime kujutada ette samuti, nagu oleks sisehoidrõngale asetatud raskus (W), mis sünnitab pöördemomendi. Sel juhul tiirlev vurr, oma algasendit alal hoides, põhjustab süsteemi pöörama ümber vertikaal-telje (B) noole sihis. Samuti vurrile ümber (B) telje mõjuva välise pöördemomendi korral süsteemi suhteline pööramine sünnib ümber (A) telje.

Joon. 1.

Vurr.

Kokkuvõetult saame horisontaal-teljega vurri tiirlemisel ning ristliigendite abil kinnitatud süsteemi kohta järgmise iseloomustuse:

- vurrile mõjuv pöördemoment ümber (A) telje põhjustab süsteemi pööramise ümber (B) telje;
- vurrile mõjuv pöördemoment ümber (B) telje põhjustab süsteemi pööramise ümber (A) telje;
- hõõrumine telgliigendites olgu nii väike kui praktikas vähegi võimalik, sest hõõrumisega kasvab süsteemi liikumise ebatäpsus;
- vurr tiirlelgu võimalikult suurte tuuridega, sest tiirude kasvamisega kasvab süsteemi täpsus.

*

Ajakirjanduse andmetel esmakordselt automaatjuhtimist tarvitati pikemal ülelennul Ameerika lenduri V. Post'i soolo-ümberr maailma lennul juulis 1933. a. V. Post'i len-

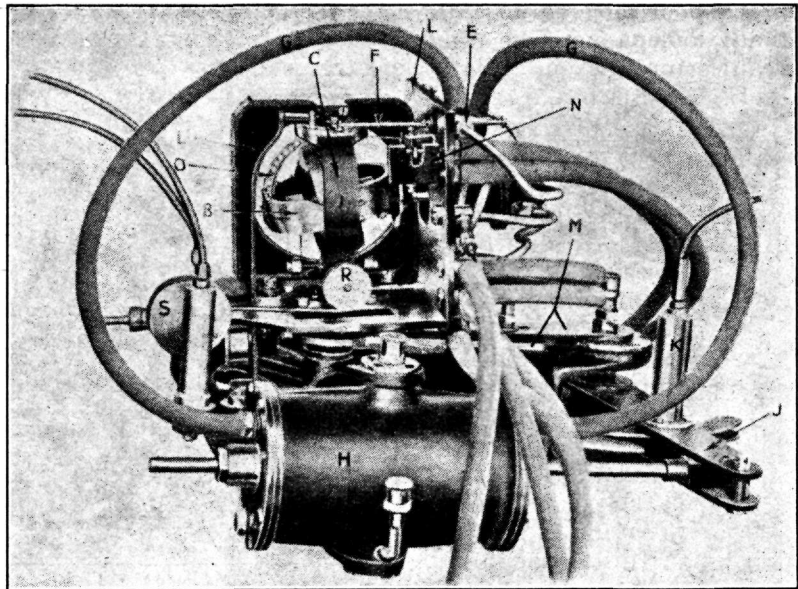
nuk oli varustatud „Sperry“ süsteemilise automaadiga, ilma milleta ei oleks õnnestunud 8,5 päevaga lend ümber maailma.

Käesolevas artiklis vaatleme lähemalt „Smith“ tüübilist seadist.

Smith'i aparaadis on kaks eelpoolkirjeldatud vurri: üks kursi ja kõrguse juhtimiseks ning teine kallangu juhtimiseks. Vurrid töötavad umbes 11.000 tuuriga minutis ja liiguvad kuullaagrritel. Ümberajajaks on surutud õhk.

Kursi ja kõrguse juhtimise vurr on asetatud lennukile nii, et vurri telg on lennuki pikiteljega rööbiti. Seega, lennus lennuki nina üles või alla kaldudes, vurri süsteem paneb liikuma (B) telje ning lennuki kursi suunast kõrvale kaldumine paneb liikuma (A) telje. Nendele telgedele mõjuv pöördemoment on aga nõrk, et otsekohe mõjuda vastavatele tüüridele. Seepärast tarvitatakse „servoseadist“, s. t. vurri telgede nõrk pöördjõud reguleerib ainult õhu juurdepääsu servosilindrisse, kuna servosilindri kolbe on mehaaniliselt ühenduses tüüridega. Kolvile mõjuv surutudõhu jõud on küllaldane tüüride reguleerimiseks. Kõrguse ja kursi juhtimise automaat on näha pildil 2 järgmiste osadega:

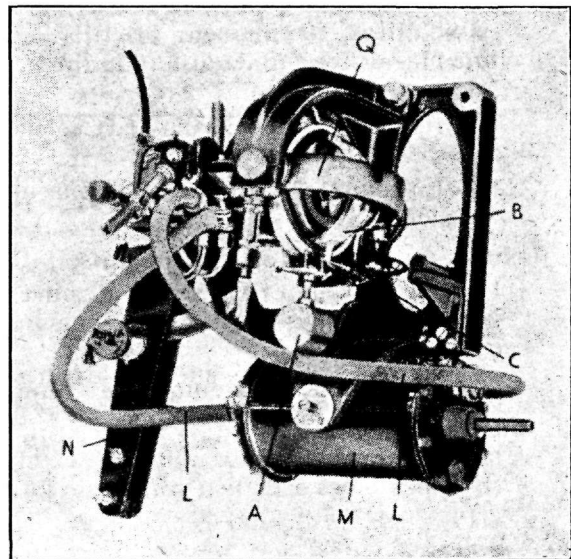
- E — kursijuhtimise ventiil, reguleeritav vurrilt;
- F — kursijuhtimise ventiili ühenduskepike;
- G — kummitoru õhu juhtimiseks servosilindrisse;
- H — servosilinder kursijuhtimiseks, kahepoole töötamisega (servosilindrit kõrguse juhtimiseks ei ole pildil näha);
- I — pöördetüüri ühendatud õla;
- K — mehaaniline lülja pöördetüüri õla ja servokepsu vahel;
- L — ühendusraam;
- M — kompensatsiooni liigendid, et saada tarvilikku proportsionaalsust tüüride pöörämisel;
- N — kahepoolse töötamisega silinder kursimuutmiseks soovi korral. Kursimuutmine sünnib nurkkiirusega 90° minutis;
- B — vurri sisehoidrõngas;

Pilt 2.
Kursi ja kõrguse automaat, vaade paremalt.

- C — vurri välishoidrõngas;
- O — sisehoidrõngast reguleeriv õla (silindri N abil);
- R — välishoidrõngast reguleeriv raskus kõrguse muutmiseks soovi korral. Kõrguse muutmine sünnib 5° ülesse ja 10° alla.

Kallangujuhtimise automaadi vurr on lennukile asetatud vurri telg rööbiti lennuki ristteljega. Automaat on näha pildil 3 ja tema konstruktsioon on analoogiline kursi ja kõrguse automaadile.

Pilt 3.
Kallangu automaat; vaade poolparemalt-tagant.

Eespool kirjeldatud aparaadi töölepanemiseks ning reguleerimiseks on vajalikud lisaosad järgmiselt (pilt 4):

- a — tiivik-rotator õhukompressor;
- b — õhufilter ning kompressori õlitaja;
- c — õhukoguja;
- d — õhupeakraan; ta on reguleeritav kolme asendisse: „väljalülitatud“ („out“), „vurr“ („spin gyro“) ja „sisselülitatud“ („in“);
- e — kraan maapealseks proovimiseks;
- g — kiirlülituskäepide lülitab automaadi ja tüüride ühenduse mehaaniliselt lahti ning kinni; ta on ühenduses osaga k, pildil 3;
- f — kursi muutmise nupp, ühenduses osaga N; ta omab kolm seisangut: „otse“ („straight“), „paremale“ („starboard“) ja „vasakule“ („port“);
- h — kõrguse muutmise link, ühenduses osaga R.

*

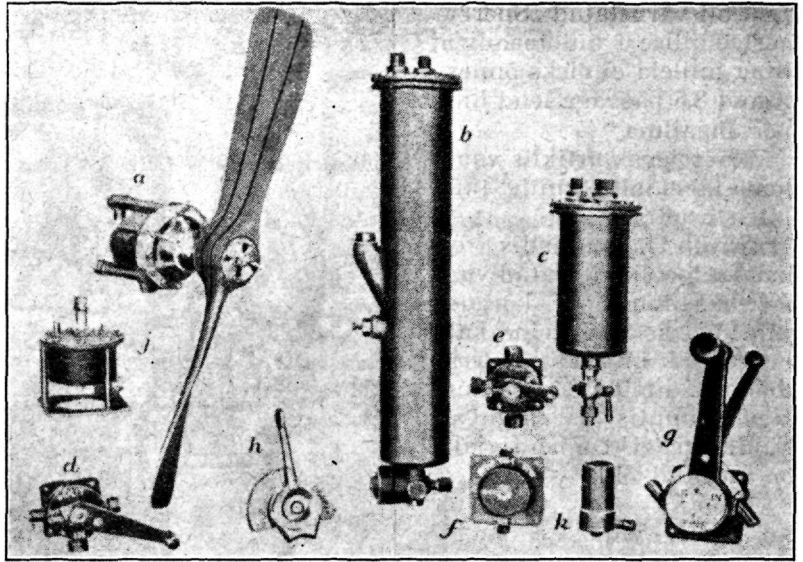
Toimingud Smith automaadi käsitamiseks on:

Enne starti:

- asetada lülituskäepide (g) asendisse „sisselülitatud“ ning teha täis liigutus tüüridega hea ühenduse kindlustuseks;
- kontrollida, et peakraan (d) oleks asendis „väljalülitatud“;
- kontrollida, et kraan (e) oleks asendis „lend“.

Lennus automaadi töölerakendamisel:

- keerata peakraan (d) asendisse „vurr“ ja oodata umbes 5 minutit, et vurr eviks täied tuurid;
- kontrollida, et kursimuutmise nupp (f) oleks asendis „otse“;
- kontrollida, et kõrgusemuutmise link (h) oleks õiges asendis (praktiliste kogemuste järele);

Pilt 4.

Juhtimisautomaadi osad ja õhukompressor.

- asetada lennuk soovitud kursile ja otselendu;
- lõpuks ühendada peakraan (d) asendisse „sisselülitatud“.

Edaspidised kursimuutmised teha nupuga (f) ja kõrgusemuutmised lingiga (h). Kuna automaat hoiab lennuki teatud lennunurga all, aga mitte teatud horisontaalkõrgusel, siis horisontaallend tuleb reguleerida lennunurgaga, vastavalt teatud mootoritüüridele, resp. lennukiirusele.

Maandumisel:

- asetada peakraan (d) asendisse „väljalülitatud“;
- asetada kiirlülituskäepide (g) asendisse „väljalülitatud“.

*

Kokkuvõetult automaat täidab järgmisi ülesandeid:

- kergendab lenduri tööd lennuki tüürimisel (lendur saab end rohkem pühendada mootori töö, maastiku orienteerimise ning radio kontrollimisele);
- muudab lennuk kindlamaks ja hädahutumaks udus ja pimedas;
- kergendab lennukilt eriülesannete täitmist, nagu matkülesvõtted, pommitamine, luure jne.;
- vähendab ülelennuaega ja küteteine kulu kursist täpsema kinnipidamise arvel.

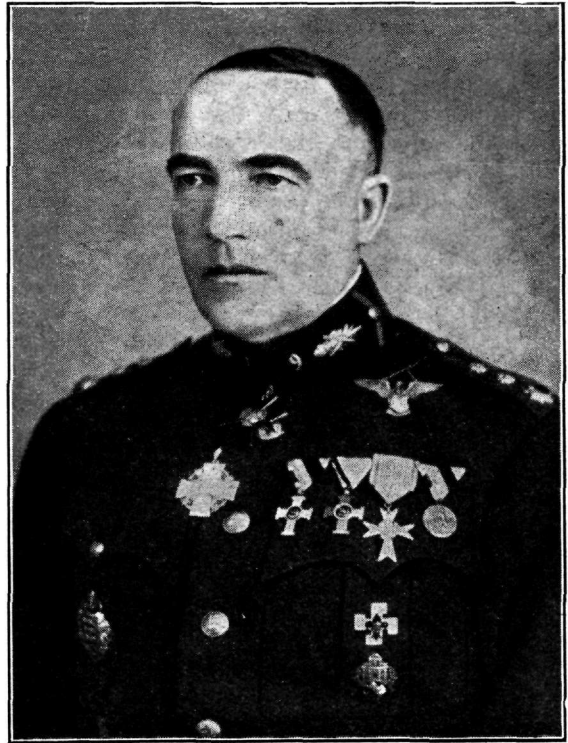
Kolonelleitnant Anton Lõhmus 50-aastane.

9. oktoobril k. a. saab 50 aastat vanaks kolonelleitnant Anton Lõhmus VR I/3, II/3, üks meie Vabadusevõitluse sangarliku aja-järgu esindaja, vabaduse ja riikliku iseseisvuse eest võitleja.

Kolonelleitnant Anton Lõhmus on sündinud 1885. a. 9. oktoobril (u. k.) Tartumaal Sangastes talupidaja pojana. Alghariduse sai Karula kihelkonnakoolis. Õppis Tartu ja Volmari õpetajate seminaarides, mille lõpetamise järele 1906. a. oli õpetajaks Kabala kihelkonnakoolis ja koolijuhatajaks Seliküla ja Kiiu 2-kl. ministeeriumikoolides. Maailmasõjast võttis osa sõja algusest 1914. a. kuni lõpuni 1917. a. Poolas, Galiitsias ja Rumeenias. Lõpetas 1915. a. I. Peterhofi lipnikkude kooli. Alamkapteinina astus Eesti rahvusväkke 3. Eesti polku 1918. a. algul. Saksa okupatsiooni lõpupäevil oli Virumaal Loksa Kaitseliidu organiseerijaks. Vabadussõjast võttis osa algusest kuni lõpuni 5. Rakvere polgus kuulnildurite roodu ülemana ja pataljoni ülemana. Omab Vabaduse Ristid I/3, II/3, Vabadussõja mälestusmärgi, tasuta maa normaaltalu suuruses. Peale selle veel Kotkaristi 3. j., Valgeristi 3. j., Soome Valgeristi 2. liigi komandöri risti; endisest Vene väest 3., 4. järgu vahvuse eest Stanislause 3. järgu.

Rahua ajal teeninud Allohvitseride kooli ülemana, Kaitseministri käsundusohvitserina, 6. üksiku jalaväepataljoni ülemana, praegu 9. üksiku jalaväepataljoni ülem ja Pärnu garnisoni ülem.

Lõpetanud alalisväe ohvitseride kursused, pataljoniülemate kursused ja Kõrgema sõjakooli.

Kolonelleitnant Anton Lõhmus.

Jubilar on elavalt võtnud osa ka seltskonna tegevusest, olles Reservsõjaväelaste Ühingu kauaaegne esimees, 6. Rahvaväe polgu kaitseväelaste ühingu esimees, selts „9. Jalaväe polk“ abiesimees, Vabaduseristi Vendade Ühenduse Pärnu osakonna esimees, K. L. Pärnu maleva noorkotkaste vanem, skautide hundipoegade I. karja vanem.

Kroom ja vintraudade kroomimine.

V.-ltn. R. Brückel.

Kroom on ilus valge kallismetall. Temast siiaajani teatakse õige vähe. Ostes mitteroostetavaid lauanõusid, sageli ei teatagi, et need sisaldavad eneses kuni 30% kroomi. Kroom on veel tuleviku metall. Tema kasutamine võib tugevasti mõjutada relvade hindu ja relvatööstust. Kroom on väga kõva metall, eriti kõva on õigekene kroomikord, mis saadakse kroomimise teel, missugune talitusviis täiesti sarnaneb nikeldamisele. Nikeldada oskavad

paljud, kuid kroomida (verchromung) vähesed ja needki olemasolevad ettevõtted (Tallinnas kroomib ka Riigi Trükikoda) on seotud suurte kohustustega, kroomimiseadiste valmistajate trustiga. Praegu loetakse Euroopas mitte üle 1000 kroomimiseadise omaniku.

Nüüd mõni sõna kroomist endast:

Teda leidub õige vähesel määral rauas, mullas ja teda toodeldakse ka rauasulatises. Puhas kroom on läikiv hõbevalge me-

tall, erikaaluga ca 6,8—6,9, sulamispunkt 1615° C, hõõrdetegur minimaalne, aatomi kaal 52. Kroomi kasutatakse juba õige mitmesugustel juhtudel. Nii on kroomitud uute autode ilusad läikivad laternad, ees- ja tagaraud. Enne kroomimistehnika tundmist tuli autosid sageli lasta nikeldada ja puhastada — nüüd ei ole seda enam tarvis. Nagu eespool üteldud, on õhuke kroomikiht väga kõva, ja seepärast liiva ja tolmu kübemekesed, mis pehmele niklile augud sisse hõõruvad, ei suuda kroomile midagi teha. Kroomi füüsiliste omaduste jaoks toon veel järgmisi andmeid:

Võrdlevad kõvadused Brinelli järgi:	Kõvadusskaala Paine'i ja Martensi järgi:
1. Seatina 3—5	1. Teemant —
2. Hadmium 20—50	2. Kroom 2000
3. Tsink 40—50	3. Karastat. teras 1950
4. Hõbe 60—130	4. Masina teras 750
5. Vask 60—150	5. Separaud 400
6. Separaud 110—140	6. Pronks 245
7. Terased 130—150	7. Babbiit 200
8. Soomusteraud 200—500	8. Vask 80
9. Nikkel 155—420	
10. Kroom 500—900	

Kroomist saab veel ka ilusat rohelist pulbrit, mida tarvitatakse tulekindla värvina klaasi ja portsellani värvimiseks. Mitmete kivide, näiteks smaragdi, roheline värv jällegi oleneb kroomist. Kroomsoolade aarud ja ka värvid on aga väga mürgised. Kroomimise, samuti kui nikeldamise otstarb on:

1. Rooste tekkimise ärahoidmine.
2. Korrosiooni ja erosiooni nähete ärahoidmine.
3. Välispindade kõvendamine, kroomikorra näol.

Kroomimine on saanud hädavajaliseks täpsete mehaanikaabinõude tööstustes: keelavabrikutes, prätssioon mõõduriistades, stantsides, andes osadele kroomiga katmisel suure kõvaduse — kulumise vastu.

Väidetakse, et tulevikusõjas üks diviis tarvitab ühe minuti jooksul 340 000 püssikuuli. Lugesdes keskmiselt ühe vintraua vastupanu 5000 lasule (piirid 3000—10 000 lasku) selgub, et ühe minuti kestel muutub kõlbmatuks kuni 70 vintrauda. Sellest selgub, kui vajalik on vintraudade eluea pikendamine.

Springfieldi tehastes vintraudadega toimitud katsetel saadi tulemusi:

1. Mitteroostetav teras, 1 vintraud á 10 000 ja 2 á 9000 lasku.

2. Kroom-siltsiumi teras, 1 vintraud á 11 000 ja 1 á 9000 lasku.

3. Harilik süsinik teras, 1 á 10 000 ja samast terasest vintraud seest kroomitud á 20 000 lasku. Gaaside sööbimist (erosiooni) oli veidi märgata 50 mm kaugusel kuuli asendist. Üldine õõne kulumine oli siiski väiksem kui harilikkudel vintraudadel. Raudade uuesti laskekõlvulisteks muutmiseks oleks tarvilik olnud vana kroom maha võtta ja siis uuesti kroomida. Väidetakse, et kroomimine siiski tõstab vintraua eluiga 2—2½ kordseks.

Katsed on näidanud, et laskmise ajal on raua keskmine temp. 1770° C. Temperatuuri vahede tõttu võib kroomi kord, mis elektrolüütilisel katmisel on end sidunud terasega, siiski lahti koorida ja selle elastse kroomikorra saamine on väga raske.

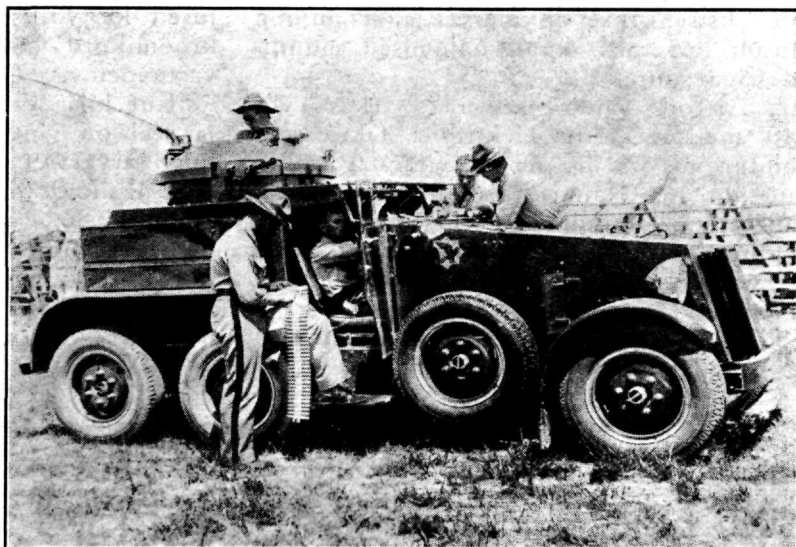
Ajakirjanduses on vilksatanud teated, et ühes naaberriigis on juba olemas transporteeritavad kroomimisjaamad. Niisugune jaam asetatakse veoautole, auto sõidab rinde seljataha. 3" (76 mm) suurtükki kulumunud sisesärgid tuuakse jaama, pestakse vana kroom maha, valmistatakse kroomimiseks ette, kroomitakse 50—60 min. vajalike kaliibrini ja paari tunni pärast võib sama sisesärgiga tulistamist jätkata. Sellega saavutatakse kokkuhoid ajas ja suurtükki des.

Kroomimisele määratud vintraud (sisesärg) tuleb eriliselt ette valmistada: lihvimine, (nikeldamine?) tolerants kroomikorra jaoks, eriline — soonte põhjades ja väljadel. Kõik õõne väljatöötuse defektid ilmnevad peale kroomimist palju suuremalt, palju reljeefsemalt mügarikpindade näol. Kroomimiskorra paksus ei tohi tõusta aga üle 0,15 mm, sest siis see kiht mürsu hõõrumise tõttu koorivat ennast lahti ja olevat kulumisele palju vähem vastupidav.

Kokkuvõttena võib öelda, et:

1. Kroomimine suurendab vintraudade eluiga 2—2½ korda.
2. Kroomikord peab olema väga elastne ja õhuke, peab olema hästi sidestatud alusmaterjaliga.
3. Õõs enne kroomimist peab olema hästi ette valmistatud, sest väikesed ebatasased kattudes kroomiga, muudavad õõne konarlikuks.
4. Õõs tuleb välja treida suurema tolerantsiga.

Pilte
välisriikide sõjavägedest.

Ameerika uue soomusauto.

Ameerika Ühendriikide lennukite jälgimise aparaadid.

Selliste seadeldistega on võimalik lennuki mootori müra järgi teha kindlaks lähenevaid õhujõude kaugelt enne nende nähtavusele jõudmist.

5. Kroomi kaitse korrosiooni vastu on veel selgumata, sest kroomikorras tekivad ikka mikroomilised praod.

6. Automaatrelvad vajavad töötamisel jahtumiseks „puhkamist“.

7. Kroomi kõvadus on teemandi ja koorundi vahel.

8. Nikeldatud pinna katmine sünnib 3–5 minutiga, nikeldamata võtab aega 30–60 minutit.

Raskused.

1. Kroomimisel on vaja teatud vilumus, et pinna katmiseks õones leida niisugune aeg, millejuures kroomikihi kord jääks veel

kõvaks. Peale selle aja möödumist kord muutub krobelseks ja ka pehmemaks ning hapraks.

2. On raske õont niimoodi välja puurida, et katmiskorraga õõn jääks vajalikusse kaliibrisse.

3. Välispindade kroomimisel on raskusi musta kroomi saamisega.

Seni täielikult lahendamata raskused.

1. On väga raske asetada tinast anoodi (elektroodi) õõne matemaatilisse tsentrumisse; mitte täpsel asetamisel tuleb kord (kiht) ühele küljele paksem, teisele õhem. Õõne telg peale kroomimist ei ole enam ühtiv raua matemaatilise teljega ja kuul

saab ekstsentrilise liikumise ja lennujoom muutub kõveraks, kuuli hajumised muutuvad väga suureks.

2. Anood vajub kõveraks (kas või $1:10^5$ mm), seetõttu elektriline takistus ja voolutugevus ei ole terves vintraua lõikes enam ühtlane. Katmise ajal on elektrolüüdi temperatuur ka muutlik ja selletõttu on soojema kihi takistus suurem. Takistusest aga oleneb voolutugevus ja sellest — kroomikihi paksus.

3. Soonte sügavuse raadius on suurem kui väljadel, seep. ei ole elektrilised takis-

tused ka võrdsed. Väljadel tekib paksem kroomikord kui soontes, mis ei ole aga vastuvõetav.

Kui kirjanduses leidub märkusi, et seal ja seal on vintpüssi raudu kroomitud, siis tuleb arvata, et need on suurest partiist mõned üksikud, mis õnnestusid. Nii näiteks kuulsad „F.N.“ tehased ei ole seni suutnudki eelmisel põhjuseil kroomida 9 mm F.N. brovningu vintrauda, mille pikkus kõigest ca 100 mm, kuna püssiraua vintlõikeline pikkus on ca 700 mm. Kuid katseid sel alal kindlasti jätkatakse.

Laskeharjutused suurtükiväe Valkla õppeväljal.

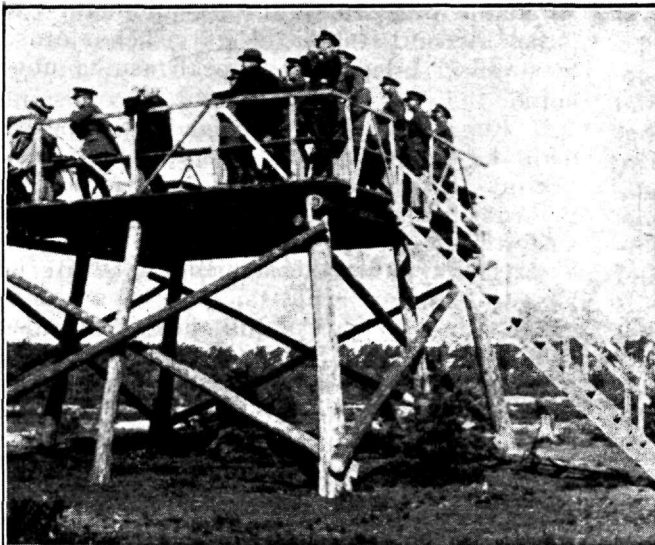
Möödunud laagriperioodil, nagu eelmistel aastatelgi, enamik suurtükiväe laskeharjutusi teostati suurtükiväe Valkla õppeväljal ehk end. suurtükiväe polügoonil. Seejuures kõik suurtükiväe ühikud asusid 3. diviisi Jägala laagris ja allusid otseselt suurtükiväe inspektorile, kelle üldjuhtimisel teostati kõik laskmised ja õppused.

Kaadri elamistingimused olid tänavu lahedamad ning paremad kui eelmistel aastatel, sest enamik ohvitseride ja osa allohvitseride elamid endise inseneriväe laagri piirkonnas asuvas elamuis. Pääaegu kõik meeskonnad asusid oma endistes ruumides.

Laagriperiood algas tänavu 1,5—2 nädalat hiljem kui tavaliselt. Seda põhjustasid ajateenijate vabastamine, noorte üleviimine kaadriühikutest kätteosadesse ja õige hiliised suvistepühad. Vastavalt sellele laagriperioodi kestus oli mullusest lühem, kuna laskmisi teostati rohkem. Seetõttu laskmisi ja õppusi teostati väga intensiivselt ja äärmiselt suure koormatise ja pingega. Laskekava täitmiseks kogu laagriperioodi vältel laskmisi teostati 3 korda nädalas, kuna viimasel nädalal osa patareisid käisid laskmas 3—4 päeva järjest. Ühtlasi tuleb võtta arvesse, et laskmised algasid harilikult kell 0800 või kell 0900 ja lõppesid umbes kell 1400—1500, ühel laskepäeval isegi kell 1900. Selleks, et olla kell 0800 laskevalmis, patareid pidi laagrist välja astuma, olenevalt vaatluspunkti ja tulepositsioonide asukohtadest, umbes kell 0430—0600, Hobuste puhastamiseks ja söötmiseks, hommikusöögi söömiseks, rakendamiseks jne. meeskond pidi

umbes 2—2,5 tundi enne väljaastumist üles tõusma, s. o. umbes kell 0200—0300. Laskmiselt kojujõudmiseks kulus umbes 2—4 tundi. Selle aja vältel määrati õliga sisse suurtükid ja seati nad rännakkorda, patareid tuleosa lahkus positsioonilt ja sooritas rännaku laagrisse, kuna sidemeeskond keris üles sideliinid, kogunes kokku ja liikus koju. Laskmisele minekul ja laskmiselt tagasitulekul osa meeskonnal tuli osa maad käia jalgsi. Positsioonid ja vaatluspunktid asuvad laagrist aga 7—15 km kaugusel. Telefoniliinide loomisel ja üleskerimisel registreeriti aegasid ja parimate tagajärgede saavutamiseks see teostus harilikult pooljoostes. Pärast kojujõudmist meeskond pidi puhastama suurtükid ja lastud kestad, puhastama ja söötma hobused, milleks tuleb arvestada vähemalt 1—1,5 tundi. Seega laskepäeval suurtükiväelaste tööpäeva pikkus oli harilikult 16—18 tundi. On täiesti loomulik, et pärast säärast tööpäeva kõigil oli väga hea uni. Neil päevadel, mil ei olnud laskmisi, teostati 7 tundi õppusi päevas, kuna talliteenistust (hobuste puhastamine, söötmine ja jootmine) oli iga päev 3—3,5 tundi. Kogu laagriperioodil igal teisel äripäeval oli laskmine. Laagriperioodi lõpul meeskonnas ja õige vähesel määral ka juhtides võis märgata teatud füüsilist väsimust, roidumust ja ületöötamist. Seetõttu normaalseks intensiivsuseks tuleks lugeda 2 laskepäeva nädalas või äärmisel juhul 2 nädala kohta 5 laskepäeva.

Laskmiste teostamist soodustas hea ilmastik, sest vihma sadas vaid paaril laskepäeval.

Vasakul: Kõrgemad riigi- ja kaitseväe-juhüd jälgivad laskeharjutusi. Paremäl: Vaatluspunkt.

Tänavusel laagriperioodil suurtükiväe Valkla õppeväljal teostasid oma laskmisi kaadri- ja kattegrupid, õppeasutiste patareid ja pikaajalisele kordamisõppusele kutsunud reservohvitserid. Kõik laskeharjutused sooritati vastava taktikalise olukorra foonil, mis harilikult kujutas manööversõja olukorda. Peale selle teostati ka üksikuid planšettlaskmisi ja täpse topograafilise ettevalmistusega laskeharjutusi. Erilist tähelepanu pöörati tankide tulistamisele, saatesuurtüki, jalaväe käsutusse ja otseseks toetuseks antud ühikute laskmistele.

Tangilaskmise harjutusi teostasid ka kerge- ja raskehaubitsad, kusjuures selgus, et hästi väljaõpetatud meeskonna olemasolul saadakse täiesti rahuldavaid tagajärgi. Sellest järgneb, et ka haubitsapatarei suudab end edukalt kaitsta vastase tankide rünnaku vastu. Ühtlasi vaja meenutada, et lahingus saavutatakse kõige paremaid tagajärgi siis, kui patarei tulepositsioon valitakse looduslikkude tõkete või takistuste taha selliselt, et vastase tangid ei saaks sõita suurtükkide juurde.

Tänavu teostati intensiivselt ja edukalt ka koostööharjutusi lennuväega, kusjuures sooritati õhuluure, õhufoto, märkide kättejuhatamise ja tulekorrekteerimise harjutusi fугasspolügoonil ja tegelikel laskmistel.

Laskmiste tagajärgede kohta võib öelda, et rõhuv enamik laskeharjutusi täideti täiesti edukalt, kusjuures saavutised on märgatavalt paremad eelmiste aastate tagajärgedest.

Laskekunsti õpetamiseks ja õppimiseks tänavu kasutati esmakordselt f u g a s s p o l ü g o o n i, mis on väga hea ja odav õppevahend. Eriti suure tähtsuse ta omab aspirantide ja reservohvitseride väljaõppel. Fugasspolügoon võimaldab treenerida juhtisid lahingulaskmisele sarnanevais tingimuses:

- lõhkemiste vaatlemises;
- lööklaskmise teostamises igasuguste suurtüki-süsteemidega ja laskemehetoditega;
- laskeettevalmistuse teostamises igasuguste lasketingimuste olemasolul;

— vaatluspunkti töö organiseerimises ja teostamises.

Fugasspolügoon on umbes ruutkilomeetri suurune maa-ala, millele on asetatud 400—500 fugassi nii, et polügooni keskkohal nad on tihedamalt, ja mida rohkem äärte poole, seda harvemini. Fugassid on ühendatud juhtmetega lülituslauaga ja nad süüdatakse elektriinduktori abil. Fugasspolügooni asukoht valitakse nii, et ta oleks näha võimalikult paljudest kohtadest, sest siis saadakse palju üksteisest erinevaid vaatlus- ja lasketingimusi.

Fugasspolügoonil teostatakse laskeharjutusi järgmiselt. Laskejuhataja ja tulejuht asuvad vaatluspunktis, mis on telefonisidemega ühendatud fugasspolügooniga. Laskejuhataja annab tulejuhile taktikalise olukorra, määrab kaardil fiktiivselt patarei asukoha ja näitab tulejuhile fugasspolügoonil (maastikul) asuva märgi. Tulejuht teeb laskeettevalmistuse ja annab oma käsklused, mis sidemeeskonnalt antakse telefoniga fugasspolügoonile. Teades tulepositsiooni algpunkti ja märgi täpsed asukohad ja olles saanud tulejuhi käsklused, fugasspolügooni ülemana teotsev ohvitser määrab suuremõdulisel plaanil kooha, kuhu peaks kukkuma patareilt nende käskluste põhjal lastud mürsk, ja fugassi, mis peab imiteerima selle mürsu lõhkemist. Fugasspolügoonilt teatatakse telefoniga tulejuhile „tuli oli“ ja pärast mürsu lennuaja möödumist õhitakse fugass. Tulejuht näeb fugassi lõhkemist, mis sarnaneb täielikult mürsu lõhkemisele, teeb oma vaatluse ja annab järgmise lasu või järjekorra käsklused. Fugasspolügoonil õhitakse jälle vastavad fugassid jne.

Eeltoodust nähtub, et fugasspolügoonil laskmisel tulejuhi töö sarnaneb täielikult praktika- või lahingulaskemõõnaga laskmisel tehtava tööga. Ka sidemeeskond saab vastava treeningu. Jääb ära vaid tulepositsiooni meeskonna töö, kuna ta asemel teotseb fugasspolügooni meeskond. Laskmine fugasspolügoonil on väga odav, sest fugass on mürsust mitukümmend korda odavam ja peale selle langeb ära ka suurtükide kulu.

Fugasspolügoon võimaldab imiteerida kergekahuri, kergehaubitsa ja raske suur- tükkide praktika- ja lahingugranaatide lõhkemisi. Fugasspolügoonil laskmisel märk peab asuma polügooni keskkoha rajoonis, sest siis on hõlbus anda küllaldaselt määralt lõhkemisi. Seega märkide valimine on teatud määralt piiratud. Kuid vaatluspunktid ja tulepositsioonid võivad asuda igalpool. Selleks, et iga laskmine teostuks eritingimustes ning tulejuhil ei oleks võimalik ka-

sutada eelmise tulejuhi laskeandmeid, fugasspolügoonil laskmistel iga laskeharjutuse teostamisel tulepositsioon peab asuma uuel kohal.

Fugasspolügoon on väga hea õppevahend ka lendurvaatleja treenimiseks suur- tükitule korrekteerimises. Ta võimaldab määrata lendurvaatleja vaatlusandmete täpsuse kuni 2 m.

Laskeharjutuste teostamisel katsetati ja kasutati tänava heade tagajärgedega häälekõvendaja ja t. Tulejuhi juures oli mikrofon ja jälgijate juures (asusid tulejuhist umbes 30—40 m kaugusel) valjuhääldaja. Häälekõvendaja kasutamisel kõik jälgijad kuulsid selgesti tulejuhile taktikalise olukorra andmist, märkide kättejuhatamist, tulejuhi käsklusi ja vaatlusi. Häälekõvendaja garanteerib ka, et tulejuht teeb oma töö täiesti iseseisvalt ja segamatult, sest ta juures on ainult laskejuhataja, registreerija, ajamõõtja ja telefonist, kuna kõik teised asuvad umbes 30—40 m kaugusel ning ei saa tulejuhti segada ega talle mingisugust märku anda isegi kulmukortsutamise või silmapilgutamisega.

Häälekõvendajat võib edukalt kasutada ka seletuste andmiseks õppelaskmistel, signaalplatsi töö selgitamisel jne. Erilise tähtsusega on aspirantide ja reservohvitseride laskmistel, sest neil on suured grupid.

Eelmiste aastate eeskujul korraldati 24. juulil suurem mitmekesiste laskeharjutustega laskmine, mida austasid oma osavõtuga kõrgemad riigi- ja kaitsevägejuhid. Sellele lahinglaskmisele ilmus Kaitseväge Ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner. Laskmisi jälgisid ka teedeminister kolonel O. Sternbeck, kohtuminister J. Müller, diviivid kindralmajor H. Brede, kolonellid J. Kruus ja A. Traksmäe, Kvstabüli abi kol. Plaks, õhukaitse ülem kol. R. Tomberg, inseneriväe inspektor kol. Riiberg, jalaväe inspektori kt. kol. J. Siir, Sõjakooli ülem kol. Sauselg, riigikontrolli kv. osak. ül. Kelder ja rida teisi kaitseväge ja suurtükiväge juhte. Laskmisi jälgisid ka ajakirjanduse esindajad.

Külalised kogunesid Kaberla külasse Pihlaka poe juurde, kus neid ootas Suurtükiväe inspektor kol. H. Kauler ühes oma abiga kol.-lt. A. Ratistega. Autodel sõideti Kaberneeme vaatlustorni juurde ja sealt mindi jalgsi metsaserval asetseva vaatlusplatvormi rajooni.

Laskekava esimene osa sisaldas tangilaskmisi. Olukorra järgi oli oodata vastase tankide rünnakut. Kergekahur oli õõsi asunud soodsale positsioonile, maasse kaevu-

nud ja moondunud. Esimese harjutuse ajal ta tulistas tanketti, mis liikus suurtüki suhtes nurga all ja tabamise raskendamiseks muutis oma liikumissuunda ja liikumiskii- rust. Teise harjutuse ajal kergekahur tulistas tanketigruppi, mis koosnes 3 üheaegselt liikuvast märgist. Sellise harjutuse täitmine on juba hoopis raskem. Rahuldava hinnangu saamiseks on vaja tabada 2 märki. Suurtükiülem peab valima kõige ohtlikuma märgi ja kätte juhatama sihtijale ja pöörajale ning korrekteerima tuld selle pihta. Ühtlasi ta peab jälgima lahinguvälja ja vaatama, et soomusmasinad ei ründaks suurtükki tiibadelt ega seljatagant, ühe märgi tabamisel tule üle kandma järgmisele märgile jne. Kõik see peab teostuma väga kiiresti ja täpselt.

Järgmise harjutuse ajal demonstreeriti tangilaskmist raskehaubitsast. Olukorra kohaselt raskehaubits asus patarei tulepositsioonil. Vastase tangid olid meie vastupanupositsioonist läbi murdnud ja ründasid patareid ning raskehaubits pidi enesekaitseks tulistama tankisid. Märgi nähtavale ilmumisel suurtükk avas tule. Kuigi lasti suurima laenguga, siiski mürsk oli lennu ajal väga hästi nähtav. See asjaolu soodustab teatud määral haubitsate tule korrekteerimist tankide pihta.

Tangilaskmiste vaheajal teostati paar laskeharjutust fugasspolügoonil telg- ja ühekülgse vaatlusega. Taktikalise olukorra ja jalaväelt (laskejuhataja teotses selle jalaväe ühiku ülemana, kelle käsutusse või otseks toetuseks patarei oli antud) saadud ülesannete kohaselt tulistati mitmesuguseid märkisid, kusjuures lõhkemised sarnanesid täielikult lahingugranaatide lõhkemistele.

Järgnes märkide liikumapaneku seadiste ja lastud märkide vaatamine. Seejuures selgus, et kõik tangid olid tabatud, kusjuures enamik märke — mitme mürsuga. Olles saanud pihtavuse, lahingus soomusmasin jääb seisma ja tuli kantakse otsekohe järgmisele märgile. Rahuaegseil laskeharjutusel märk liigub kuni purunemiseni, trossi katkemiseni või määratud tee läbimiseni. Seetõttu laskmise ajal on raske määrata momenti, mil märk sai pihtavuse ja sageli ühe märgi pihta lastakse rohkem mürske kui vaja. Sellest siis ka rohkem kui 1 tabavus.

Pärast seda vaadati fugasspolügooni ehitust ja tutvuti selle kasutamisevõimalustega. Seega saadi täielik ülevaade fugasspolügoonist kui väga heast ja odavast laskealalise väljaõppe vahendist.

Fugasspolügoonilt sõideti Pikanõmmele, kus jälgiti grupi laskmisi kaitselahingu olukorras. Grupiülemana teotsev kol.-ltn. E. Toffer kandis ette olukorra ja näitas maastikul jalaväe asetuse, vaatlus- ja komandopunktide ja tulepositsioonide asukohad. Pärast seda külalised vaatasid vaatluspunktide moondamist.

Laskmine algas planšettide kontrollimisega, kusjuures selgus, et kõik planšetid olid õige täpsed. Pärast seda kui patareid ülemad olid saanud kontrolltule andmed ja need arvesse võtnud, teostati 2 tulekoondist tulekava järgi. Üksikute mürskudega tähistatud ja õigeaegselt lastud tulekoondised katisid antud märke. Sellest võib järeldada, et lahingus need tulekoondised oleksid olnud küllalt mõjuvad. Järgnevalt teostati grupi tule ülekande Kaitseväge Ülemjuhatajalt antud märgi pihta.

Pärast seda teostati välilaskmisi granaadiga ja šrapnelliga Kaitseväge Ülemjuhatajalt ja külalistelt antud märkide pihta. Vaatamata sellele, et märgid olid õige rasked, nagu näiteks, keset sood asuv redel, mille laius oli 0—02, üksik teivas, kuivanud puu jne., tuleülesanded täideti kiiresti ja hästi. Seejuures osa laskeharjutuste ajal vaatluspunkti ja tulepositsiooni vahel kasutati heade tagajärgedega raadiotelefoni sidet.

Lõpuks sooritati 2 laskmist lennuki abil. Esimese harjutuse ajal lendurvaatleja andis raadioga patareile märgi (vastase patarei) koordinaadid ja korrekteeris tuld geograafiliste koordinaatide abil.

Teise harjutuse ajal signaalplatsilt anti lennukile märgi koordinaadid, lendurvaatleja tegi märgi luure ja korrekteeris patarei tuld märgi pihta, andes lõhkemistekese kallangud laskesuuna suhtes. Õppetstarbel signaalplats ja märgid olid asetatud külaliste vaatluspunktist nähtavatesse kohtadesse nii, et külalised võisid näha tuletagejargi ja signaalplatsi tööd.

Koostööharjutus õnnestus täielikult, vaatamata sellele, et paari kogupaugu mürsud kukkusid märgi rajoonis asuvale pehmele pinnasele ning andsid poolikuid ja lendurvaatlejale väga halvasti nähtavaid lõhkemisi.

Pärast laskmise lõppu sõideti Jägala laagrisse, kus Kaitseväge Ülemjuhataja tegi kokkuvõtte kõige nähtu kohta ja tänas kõiki laskmisest osavõtjaid laskmise kordamineku ja heade saavutuste eest. Lõpuks oli jõe kaldal asuvas laagrikasiinos korraldatud eine, millest võtsid osa külalised ja kõik laagris viibivad ohvitserid. —m.

Sügiseseid taktikalised koostöö õppused

2. diviisis.

Käesoleva aasta augustikuu jooksul, pärast lahingulaskmise lõppu, teostus 2. diviisis sügiseste taktikaliste koostöö õppuste I periood.

Otsustati tutvustada kõiki Petseri põhja- ja lõunalaagrites asuvaid sõdureid ja nooremat juhtkonda tehniliste võitlusvahenditega, nagu suurtükkidega, soomusmasinatega, sidevahenditega jne. ja nende võimetega. Eesmärgiks oli näidata lähemalt neid võitlusvahendeid jala- ja ratsaväele ja õpetada neid käsitlema niivõrd kui see võimalik. Nii teotses kaader suurtüki õppustel suurtüki numbritena, soomusmasinate juures võimaldati kaadril masinatega kaasa sõita, et veenduda raskustes vaatluse ja tulistamise alal sellistest masinatest jne.

Näidati sõdur- kui ka juhtkonnale, kuidas tuleb end kaitsta vastase soomusmasinate vastu, millised abinõud seal on mõjuvad ja millised nõrgad. Demonstratsioon õnnestus hästi ja selgitas mitmesuguseid soomusmasinate vastu võitlemise viise.

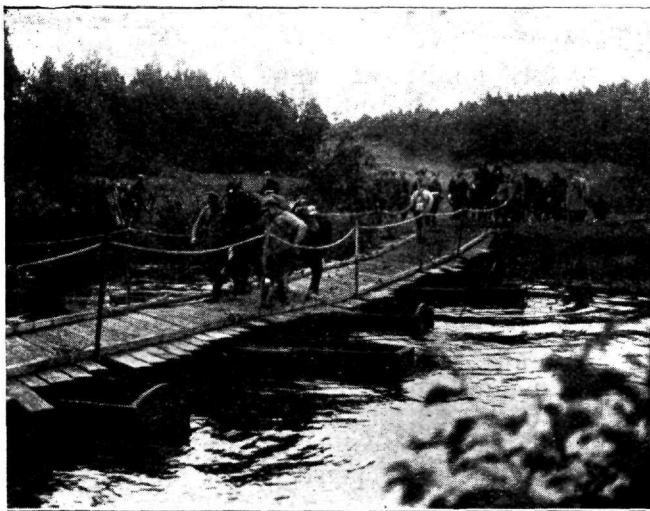
Järgnevalt korraldati rida kahepoolseid taktikalisi õppusi kõvendatud kompani ja eskadroni piirides. Eesmärgiks oli õpetada sõdureid ja nooremat juhtkonda teotsema koos teiste väeliikidega. Oli vaja näidata, kuidas lahingus praktiliselt selliste masinatega ja nende vastu teotsetakse. Kuna suurtel õppustel on võimalik kontrollida ja õpetada vaid vanemaid juhte, alates kompani ülemast kõrgemale ja sõdurite tegevust

saab jälgida vaid peamiselt massilise tegevuse seisukohalt, siis siin pearõhk oli pandud sõdurite ja nooremate juhtide õpetamisele. Õppused olid edukad ja võis konstateerida rahuldustundega, et meie sõdurid suutsid täita oma ülesandeid küllalt edukalt. Neil õppustel õpetati meeskonda kaevuma ja end kindlustama. Osavalt moon-

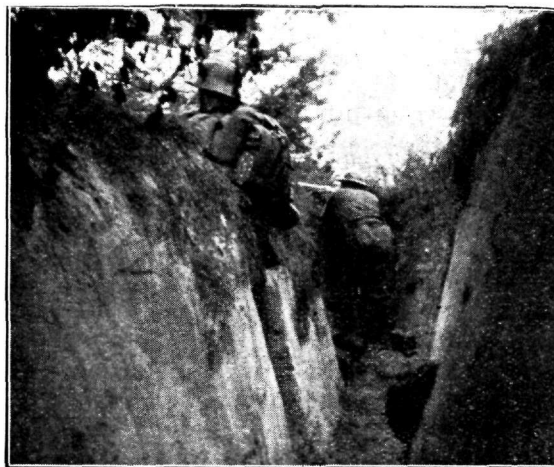

Lillemäe positsioonide rünnak roheliste poolt.

datud kaevikud ja okastraat koos tangitõkete ja miinidega olid ehitatud niivõrd korralikult, et harva kus vähemat puudust võis märgata. Viimasest õppusest kompani (eskadroni) piirides oli kutsutud osa võtma ja tutvunema õppustega ka diviisi väeosade reservohvitseri. Kohale ilmus neid kokku 120 meest, kes kogu aeg viibisid huviga õppuste juures ja paistis, et nad järgnenud

Ruhik-kiirsild Piusal. Rohelised ületamas jõge.

Siniste kaevikud Lillemäe rajoonis.

arutluse tulemusi südamesse võtsid. Oli kuulda kõikjalt sooviavaldusi, et diviisi tulevastel õppustel neid ei unustataks ja neile jälle võimaldataks sellistest õppustest osa võtta. Seda kavatseb diviis ka teha.

Saades pildi diviisi vähemate üksuste võimetest taktikalise tegevuse alal, korraldati juba suurem õppus. Pataljoni piirides, kust võtsid osa teised kohal olevad väeosa üksused. Õppus oli mõeldud niiõelda repetitsiooniks lõpuõppustele, ühtlasi teiste väeliikide võimete kontrollimiseks ja nende tutvustamiseks meie jalaväele.

Leides pärast eeltoodud õppusi juht- ja sõdurkonna küllalt küpsena taktikaliseks tegevuseks, korraldati siis kuu lõpus suurem viie päeva kestvusega kahepoolne õppus,

mis pidi nii õelda kroonima diviisi õppuste I perioodi tegevust. Õppustest võtsid osa kõik diviisi väeosad.

Õppuste lõpul õppeväljal, Lillemäel, leidis aset õppuste arutlus, kus üksuste lahingutegevuse alade kohta diviisiülema oma kokkuvõttes kriipsutas alla tähelepanuväärivamaid mõtteid; seejärel väeosad alustasid tagasirännakut oma alalistesse asukohtadesse.

Üldiselt olid õppused edukad ja õpetlikud ning diviisi juhatuse arvates täiesti korda läinud. Jääb üle vaid soovida, et saavutatud tulemustest kinni hoitaks ja neid võimalust mööda veel täiendataks ja parandataks.

—I.

Märkmeid kaitseväge tervishoiust sõjaajal.

San.-leitn. A. Kõrgesaar.

Sanitaartenistuse peamiseks ülesandeks on:

- hoida kaitseväge igasuguseist tervist häirivaist mõjutust, infektsioonidest ja haigustest, millised sõjaolukorras võivad ilmnedä iseseisvalt, või levitatuva vaenlaselt;
- kiire profülaktilise abi korraldamine gaasitatuile ja mürgistatuile;
- haavatute rutuline ja ratsionaalne abistamine ja transportimine rindelt ravilatesse ja nende ravimine.

Sellest väljüdes kv. sanitaartenistus peab valmistama ette oma eritegevuses ja organiseerima end vastavalt sõjatehnika ja teaduslikule edule. Kaitseväge sanitaartenistuse juhtival keskusel peab olema küllalt võimas organisatsioon ja vastavad abinõud oma ülesannete täitmiseks.

Nüüdisaegne bakterioloogia-, meditsiinteadus ja tehnika garanteerib küllaldaselt igasuguste nakkushaiguste levimise piiritlesi sõjaolukorras, kui on sanitaartenistuse organisatsioon rajatud aja- ja teaduse nõuetele. Seda tõendavad andmed Maaõõmasõjast osavõtnud riikide kohta. Saksa ja Prantsuse sõjaväes, kus sanitaarala oli korraldatud eeskujulikult, polnud rindel ega tagalas kogu sõja kestel nakkushaiguste-tauidide levimisi märgatavamal kujul. Samuti oli haavatute profülaksis ja ravi niivõrd ratsionaalne, et 90% haavatuist tervenesid kiiresti ja pöördusid tagasi rindele. Vene sõja-

väes aga haavatuist pöördusid rindele umbes 60%.

Euroopa sõdades 1793.—1865. a. oli kaotusi umbes 8.000.000 sõdurit. Sellest arvust ainult 1,5 miljonit langes ja suri haavadesse, kuna 6,5 miljonit suri haigustesse (eriti nakkushaigustesse). Võrreldes langenuid ja haavadesse surnuid haigustesse surnutega, näeme, et viimaseid oli mitu korda rohkem. Vene-Jaapani sõjas see vahekord muutus juba tunduvalt, sest Vene vägedes tuli 10 langenu ja haavadesse surnu kohta 6 ja Jaapani sõjav. 5 haigustesse surnut. Maaõõmasõjas Ameerika sõjaväes 10 langenu ja haavadesse surnu kohta tuli 2,5, Prantsuse — 1,4—1,7, Itaalia — 1,5, Saksa — 1,0 haigustesse surnut. Vabadussõjas meie kaitseväes 10 langenu ja haavadesse surnu kohta tuli 6 haigustesse surnut. Sellest nähtub, et surevus haigustesse meie kaitseväes Vabadussõja kestel oli kaunis suur, mis tingitud peamiselt korralikumate ravilate puudusest, ravimite vähesusest ja üldiselt sõja algul mitte küllalt korralikust sanitaarorganisatsioonist rindel ja tagalas. Rohket haigestumist põhjustas sõdurite puudulik riieetus, mille tagajärjena haigestus kaunis suurel arvul kopsupõletikku — 1776 juhtu 17%-lise surevusega. Sõja lõpp-perioodil haigestumuse ja suremuse suurenemist mõjutas veel tüüfuse taud, kandudes meie kaitsevärke Põhja-Lääne armee sõduritelt. Tüüfusse haigestus meil 5361 sõdurit 8%-lise su-

revusega. Nimetatud ajal sanitaarala korrastis oli juba kujunenud rahuldavaks, mille mõjul ka taudide levimine kiiresti piiritleti.

Üldse Vabadussõja kestel (praegustel andmetel) oli haavatuid — 10.205, langenuid ja haavadesse surnuid — 2300, haigustesse surnuid — 1364 ja õnnetusjuhtudel surmasaanuid — 24. Seega ravilates olevate haigete üldarvust suri 3,05%. Praegune surevus ravilates ravitavaist haigeist on keskmiselt 0,3%.

Maailmasõjast osavõtnud riigid kaotasid sõjavägedest kogusummas rohkem kui 10 miljonit langenuid ja surnutena. Haavatu- te arv tõusis üle 21.000.000. Kaotuste suurenemist mõjutas sõjagaaside kasutamine. Sõja lõpp-perioodil 100 kannatanust sõjagaaside arvele tuli — 30,2%, püssi- ja kuulipilduja tule arvele — 9,1%, kahurmürskude arvele — 57,4%, lennukimürskude arvele — 1,7% ja muude relvade arvele 1,6%. Tulevikusõjas see vahekord muutub kindlasti, mida tuleb arvestada rahva ja sõjaväe ter- vishoiukaitse organiseerimisel.

Arvestades riigikaitseteenistusega esine- vaid nõudeid, peame arendama tervishoid- likke teadmisi, eriti meie noorsoo keskel, ja hoolitsema, et viimane kasvaks füüsiliselt ja tervislikult tugevana. Füüsiliselt nõrk sõ- dur ei ole võimeline tegutsema tagajärjekalt nüüdisaegsete sõjarelvadega, mitmekesisel sõjalises olukorras. Seepärast kaitseväeteen- istusse kõlbavad tervislikult tugevad ja ke- haliselt küllalt arenenud. Ehki meie rahva tervislik seisukord näitab üldiselt järjekind- lat paranemist, ei saa seda siiski veel lu- geda küllalt rahuldavaks.

Milliselt peame sanitaarteenistust sõjali- seks valmisoluks korraldama? — Tuleb tä- hendada, et esmaabi korraldamine lahingus on kõige raskem ja vähem uuritud ala sa- nitaartaktikas. Vaevalt leidub teist sani- taartaktikalist küsimust, milline vajaks roh- kem üksikasjalisemat käsitlust kui esma- abi. Viimast sageli onelene kannatanu elu, tervumuskäik ja vigastuste tagajärjed. La- hingolukorras hea sanitaarteenistuse kor- rastise edukus ei olene sellest, et kannata- nuid korralikult transportida ja ravida ning omada külluses vastavaid abinõusid, vaid palju tähtsam on see, et lahingolukorras alati tarvilised abistamisvahendid oleksid kättesaadaval. Sest koostises ettenähtud jõude ja abinõusid pole niivõrd külluses, et neid oleks võimalik asetada kõikjale. Arves- tades nüüdisaegset sõjaktika suunda, väe- ühikute tegevusraadiust jne., rinne osutub rohkem liikuvaks, tekitades seega raskusi sanitaarteenistuse korrastises ettenähtud

abinõudega. Seepärast rindel tegutsev sa- nitaarosa peab olema hästi liikuv ning või- meline paigutama abistusvahendeid sinna, kus neid kõige rohkem tarvis, tagades seega kannatanute kiiret abistamist.

Üheks tähtsamaks asjaoluks on rinde sanitaarteenistuse osaline motomehhaniseerimine transpordelpostide ja sidumispunk- tide vaheliseks teenimiseks.*) Selleks võiksid väga hästi sobida meie oludes moto- tsükliid külgkorviga või selle asemele konst- rueeritud kanderaamiga. Samuti on tarvis moto-mehhaniseeritud pesemisseadeldisi. Sõjakirjandusest ilmneb, et tulevikusõjas sõjagaaside kasutamine hävitusvahendina annab laialdasi võimalusi vastasjõudude ja nende tööstuskeskuste paralüüsimiseks ja hävitamiseks. See kõik komplitseerib sani- taarteenistuse organisatsiooni mitte ainult meditsiinteaduslikust, vaid ka puht sõja- praktilisest küljest. Vägede motoriseerimine teeb rinde rohkem liikuvaks, võimaldab oo- tamatu ja kiireid paiknemisi. Gaasisõja oludes sanitaarosa peab olema võimeline al- gatama tööd igal ajal ja igas kohas, ka sel- leks ebasoodsais oludes. Sest püsivate sõja- gaaside puhul esmaabi peab toimuma juba esimese 20—30 minuti vältel, seega vältides raskeid haigestusohete, mis eemaldab kan- natannuid kauemaks ajaks rindelt. See aga nõuab sanitaarosalt kogemusi, painduvust, võimalikku ligidust väeosale, moto-mehabi- nõusid ja -seadeldisi. Sellest väljudes sa- nitaarjõud peavad omandama kogemusi ja vastavaid teadmisi teoreetiliste ja praktiliste õppustena sanitaartaktikalistes küsimustes. Sanitaarala juhtide-arstide teadmised ei tohi piirduda ainult keemiliste ja bioloogi- liste relva omaduste ja nende kasutamis- taktika mooduste tundmisega, vaid nad pea- vad suutma ka kiirelt avastada selle mürk- gaasi liiki, millist vaenlane kasutanud, et vastavalt abistada kannatanuid. Sõduritele on tarvis rohkem selgitada omaabi küsi- musi, sest välisõjatingimused sageli aseta- vad sõdureid olukorda, kus kannatada saa- nu esmaabi asemel peab rahuldama ainult omaabi või kaasvõitleja abiga.

Teine tähtsam ala on kiire kirurgiline abi haavatuile. Ennemalt tunnustasid eri- teadlased-kirurgid, et tulirelvahaavad pidid olema steriilsed. Selle tõttu ei olnud luba- tav operatiivne toiming värskest haavatu- ga, kuna kvalifitseeritud kirurgiline abi toi- mus tagala haigla is erijuhtudel. Maailma- sõjas prantsuse ja saksa tähtsamate kirur- gide väitele see vaade muutus ning kirurgi-

*) San. veoki valve- või asukoht rinde läheduses.

Pilte
välisriikide sõjavägedest.

Jaapani väeosad manöövritel.

Pildil Jaapani 53. jalaväerügemendi osad manöövritel mägestikus.

list abi, s. o. operatsioone hakati teostama kohe esimesel võimalusel rinde otseses läheduses, sidumispunktides jne. Viimaseid leitud maa-alustes kindlustes (eriti prantsuse ja Saksa rindel), kus toimusid ka röntgeni läbivalgustused ja bakterioloogilised uuringud. Praegune välikirurgiline teadus loeb kõik haavad praktiliselt infitseerituks. Infektsiooni pisikud haava sattudes jäävad haava pindmisele 6—12 tunni vältel (arvestades haava tekitajat vahendit — mürsukild, kuul jne.). Selle aja möödumisel pisikud tungivad sügavamale kudedesse, tekitades põletikulist infiltratsiooni. Kui aga esimese 6—12 tunni vältel, arvates haavamise momendist, opereerida ja kõrvaldada haava pindmised osad — vigastatud koed, siis järgneb haava tervumine juba 7—10 päeva vältel, kuna muidu see vältab nädalaid ja kuid. Selline kirurgiline esmaabi (prantslased nimetasid seda — debridement, sakslased — Wundrevision) andis hiilgavaid tulemusi haavatute kiires tervumises. Need haavad, mis olid abistatud operatiivselt, tervusid põletiku ja mädanikuta 93%. 180-st põlvliigendi haavatust rutulise operatsioonita (ravitud konservatiivselt) suri 19%, amputeeriti 10% ja 60% tekkis kangestus — anküloos; 11% paranes liikme liikuvusvõimeni. Vas-

tavalt sellele 678 haavatust tavalistel haavadel (sama põlvliigendist) rutulise operatsiooni kasutamisel, suri nimetatud arvust ainult 1,5% ja 65% tervus. Seesuguseid tulemusi võib saavutada ainult siis, kui operatsioon teostatakse haavamise esimeste tundide vältel ja kvalifitseeritud kirurgidelt.

Toodud näidetest järeldusi tehes peame arvestama kaht asjaolu: 1) kas suunata kvalifitseeritud kirurgilist abi võimalikult rinde lähedusse või 2) motomehhaniseerida rinde sanitaarteenistust, et haavatuid võimalikult kiiresti transportida kirurgilisele abile tagalasse. Nagu nähtub tulevikusõja mooduste analüüsist, need ei võimalda kirurgilist abi suunata rinde lähedusse, sest seal puuduvad rahulikumat töötamisvõimalused. Viimasega ei saa teostada kvalifitseeritud kirurgilist abi, sest pärast igasugust operatsiooni opereeritu vajab täielikku rahu, seda aga saab kaugemal tagalas. Seepärast peab osutama sanitaarteenistuse motomehhaniseerimise moodustele rohkem tähelepanu.

Allikad: Prof. M. M. Dietrichs — Välikirurgia. Timofejevski — Sanitaartaktika. Efimov ja Suslov — Sõjaoh- ja tervishoid. Eesti Vabadussõda, tervishoiuline osa.

Miinitõkete ületamine tankide poolt.

(Balabanov: Preodolenie tankami protivotankovõh minnõh zagraždenii „Mehh. i Mot. RKKA“, Nr.4, 1935.)

Kantav tangitõrje-miin on manööversõja oludes üks tõhusamaid vahendeid võitluseks tankide vastu.

Tangitõrje-miini tähtsust määravad: a) üksiku miini fuggass-tegevuse mõju tangile, viies tangi rivist välja, b) võimalus kasutada miine hulgaliselt, c) miinide odavus, d) võimalus kiiresti ehitada miinitõkkeit ja lõpuks e) miinitõkete avastamise raskus.

See kõik kohustab tangiüksuste juhtivat koosseisu tundma üksikasjaliselt miinitõkete kasutamise taktikat ühelt poolt ja teiselt poolt leidma viise ja võlteid, mis võimaldaksid tankidele miinitõkete ületamist väiksemate kaotustega ja võimalikult lühema aja jooksul, ilma et sealjuures rebeneks tankide lahingukord.

Miinitõkete tähtsuse alahindamine ja oskamatus neid ületada võivad põhjustada lahingus suuri kaotusi ja desorganiseerida tankide rünnaku.

I. Miinitõkete ehitamise ja kasutamise põhimõtteid kaitsel.

1. Miinitõkkeit kasutatakse kogu kaitseasetuse sügavuses.

Tangitõrje-miinid ühes teiste tõkestusvahenditega leiavad kõigepealt kasutamist vastupanupositsiooni eelses ribas sügavusega kuni 5 km. Võib arvata, et selles ribas miinitõkkeit ei kasutata laialdaselt; neid kasutatakse vaid üksikutes rajoonides (vastase arvatavatel lähenemise suundadel ja korraldamise ruumalades — ref.).

Laialdasemat kasutamist leiavad miinitõkkeit vastupanupositsiooni eelserva katmiseks. Siin nad tavaliselt kujutavad katkematuid miinivälju piki vastupanupositsiooni eelserva, tähtsamates tangiohtlikkudes suundades. Miinitõkkeit ise võivad asuda: a) eelserva ees 100—200 m kaugusel, b) eelserva vahetus läheduses, traatlõkkeit joonel või c) vastupanupositsiooni sisemuses, 100—200 m kaugusel eelservast.

Enam tõenäolistena esinevad teine ja kolmas variant. Miinitõkkeit loomine traatlõkkeit ette on harv üksikjuhus, silmas pidades miinide avastamise võimalusi vastase luurelt ja seepärast võib leida aset vaid lah-

tisel maastikul, kus on tagatud head vaatluse ja tule võimalused miinitõkkeit kaitsmiseks.

Võib arvata, et kaitseasetuse sügavuses kuni suurtükiväe positsioonideni miine ei kasutata laialdaselt, silmas pidades miinitõkkeit ehitamiseks vajalist materjali hulka ja aega ning miinitõkkeit ohtlikkust oma vägedele. Kuid päris selge on, et suurtükiväe positsioonid, tangitõrje-relvad, komandopunktid ja löögigruppide asukohad kaetakse osaliselt miinidega. Teatud juhtudel võib leida aset ka tõsisemate miinitõkkeit ehitamine positsiooni sisemusse, tankide tõenäoliste liikumissuundade sulgemiseks.

Kuigi on vähe usutav vastase kaitseasetuse sügavuses kohtamine varakult loodud miinitõkkeitega, tuleb siiski arvestada alati seda, et vastane võib luua miinitõkkeit lahingu kestel. Võib võtta reeglina, et kaitsja jätab omale varru teatud arvu miine; oma pioneeride ja tankide-miinipaniijate abil kaitsja kasutab neid miine kiirtõkkeit loomiseks vastase tankide liikumisteedele. Selliseid lahingu kestel kiires korras loodud miinitõkkeit kaitsja võib ehitada mitte lähemale suurtükiväe positsioonidest, s. o. 4—6 km kaugusele vastupanupositsiooni eelservast.

Järelikult miinitõkkeit peamiseks rajooniks tuleb lugeda vastase vastupanupositsiooni eelserva lähemat ümbrust.

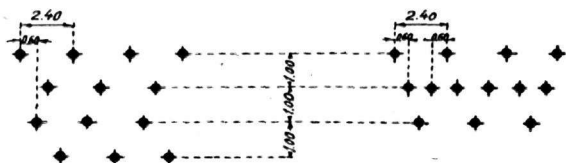
2. Miinitõkkeit miinide asetusest on mitmesugused, kusjuures üldiselt nad on jaotatavad alljärgnevalt toodud viide tõkkeitüüpi:

- kitsas üherealine pidev miinitõke;
- lai pidev miinitõke, koosnedes 3—4 malekorras olevast miinide reast;
- lai katkendiline miinitõke, koosnedes gruppidest à 50—100 miini; miinid asuvad korrapäraselt malekorras;
- tõke üksikutest miinigruppidest, miinid asuvad korrapäratult nii rinnet pidi kui sügavuti;
- tõke üksikutest nihutatavatest miinigruppidest (à 5—6 miini).

Üherealisi tõkkeit luuakse peamiselt miinitõkkeit ehitamiseks traatlõkkeitesse, üksikute objektide (tangitõrje-suurtükk, komando-

punkt jne.) julgestuseks, ja juhul kui olukord nõuab kiirtõkke loomist lahingu kestel tankide-miinipanijatega. Ta ei kujuta miinitõkke normaal-tüüpi. Sügavuse puudumine võimaldab tanke sellist tõket ületada võrdlemisi kergesti. Miinist vigastatud esimene tank teeb läbikäigu tõkkeesse.

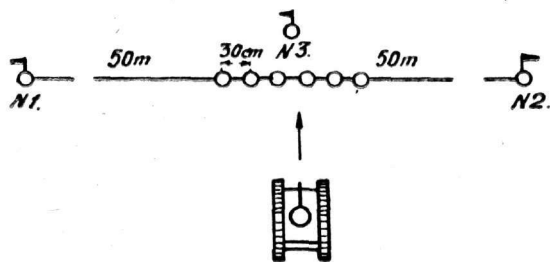
Maailmasõjas kasutati peamiselt mitme-realisi lai miinitõkkeid, — väljasid. Kaasajal nad loetakse miinitõkete normaal-tüübiks (joonis 1). Kõnesolevad miinitõkked oma sügavuse ja miinide tiheda asetuse tõttu ridades on ohtlikumaid tõkkeid kallalelungivatele tankidele. Tõkke sügavus võib olla 10—15 m. Sellise tõkke ületamisel tank võib saada vigastatud nii esimese kui järgmiste ridade miinidest, kuid võib ületada tõkke ka karistamatult. Seepärast tangi vigastada saamise koha järele on raske otsustada tõkke eelserva.

Joonis 1.

Tõkked üksikutest miinigruppidest ei ole tankidele vähemohlikud kui eeltähendatud mitmerealised laiad miinitõkked: nad on sageli ohtlikumadki. Kõnesoleva miinitõkke sügavus võib olla kuni 200—300 m. Nende tõkete tegevus, avaldades mitmeaegselt mitmesugustes rajoonides, sunnib tanke liikuma suurimate ettevaatuse abinõude õigeaegse tarvitusele võtmisega. Sellist miinide paigutamiseviisi kasutamist piirab oht tekitada kaotusi oma vägedes.

Tõkked üksikutest nihutatavatest miinigruppidest leiavad kasutamist Jaapani armee. Miinid (5—6 tk.) on kinnitatud umbes 100 m pika nööri külge 30 cm vahedega (joonis 2). Sellist tõket käsitab jalaväe tangitõrje-grupp — 3 inimest, missugune asub varjatult tankide võimalikul liikumisel.

Joonis 2.

suunal. Keskmise sõdur (nr. 3) toimetab vaatlust; tema märguannete järele sõdurid nr. 1 ja nr. 2 nihutavad miine vastavalt sellele, kuhu liigub tank. Tangi-tõrje grupi ette tehakse suitsukatet, mis sunnib tanke vähendama oma liikumiskiirust ja annab võimalusi seada miine nii, et ründav tank sõidab nende otsa.

Laskurikompanis määratakse 5 tangitõrje-gruppi. Järelikult rinde ühe kilomeetri peale (pataljoni rinne) tuleb 15 tangitõrje-gruppi, s. o. 15 nihutatavat miinitõket.

3. Miinitõkkeid kaitstakse tangitõrje-relvade tulega.

Miinitõkete ületamisel tuleb alati arvestada seda, et kaitsja, teades miinitõkke ületamise raskusi ilma pioneritankideta, kaitseb miinitõkkeid üksikute suurtükkide tulega, millede ainus ülesanne on hävitada läbikäike tegevaid pioneritanke. Seepärast soodsa tuule juures tuleb ette liikuvaid pioneritanke-traalereid katta suitsukattega.

II. Miinitõkete ületamine.

1. Miinitõkete ületamisel tekivad olukorrad. Võib võtta peaaegu reeglina, et:

- lahingus on raske eraldada, kas teatud tanki vigastas miin, mürsu kild või tabas tanki vastase mürsk; seda ei ole suuteline alati tegema vigastatud tangi ülemgi otse pärast avariid;
- pärast miini lõhkemist tank ei jää alati seisma, vaid sõltuvalt liikumiskiirusest, maapinnast ja oma edasiliikumise seadeldistest võib jätkata veel teatud aeg liikumist; ta liigub sel juhul mingisugust kõverjoont mööda;
- enne teisi (s. a. ka vigastatud tangi ülem) selgub vigastuse põhjus ja miinitõkke olemasolu taga liikuva tangi meeskonnale;
- teised, läheduses liikuvate tankide meeskonnad (s. a. ka rühma- ja kompaniülemad) ei oma otsekohe võimalust kindlaks määrata miinitõkke olemasolu fakti; seepärast allüksused jätkavad liikumist endise kiirusega, keskmiselt 10—12 km tunnis; vaatamata ka sellele, kui rühmaülemale selguks otsekohe vigastuse põhjus ja miinitõkke olemasolu, omelt ta ei suuda takistada oma rühma sõitmast miinitõkkeesse;
- tangialüksus liikudes harilikus lahingukorras, ilma erilisi ettevaatuse-

abinõusid tarvitusele võtmata, kannab möödapääsematult suuri kaotusi.

2. Tankide rünnaku julgestamine miinide vastu. Suurte kaotuste vältimise peamiseks abinõudeks on:

a) miinitõkete luure;

b) läbikäikude tegemine avastatud miinitõketesse pioneritankide-traaleritega enne tankide rünnakut;

c) sellise lahingukorra kujundamine, et miinitõketest üleminekul oleks tagatud väikesed kaotused ja juhtimise painduvus;

d) hästikorraldatud side;

e) suure algatus- ja otsustusvõime ülesnäitamine noorematel juhtidel;

g) tankide isikulise koosseisu drill miinitõkete ületamise tehnika alal.

3. Miinitõkete luure ülesandeks on varakult enne kallaletungi kindlaks teha miinitõkkes; see mõjustaks otsustavalt nende ületamise kiirust ja kavakindlust.

Kuid miinitõkete iseloom on selline, et nende avastamine luure ja vaatluse harilikude viisidega on võrdlemisi raske ülesanne.

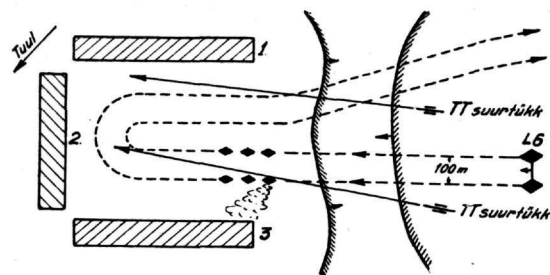
Moondamata kantavat miini on raske kindlaks määrata 15–20 m kauguselt, rääkimata moondatud miinist. Seepärast võib arvata, et nii maapealne vaatlus kui õhufoto ei anna peaaegu mingisuguseid andmeid, kui vastane oskab miine osavasti paigutada ja moondada.

Vaatamata sellele, ei saa täiesti ära ütelda sellest luure viisist, kuna teatud juhtudel mõningate tunnuste järele on võimalik otsustada miinitõkete olemasolu. Näiteks vaadeldes vastase vastupanupositsiooni eelserva tulistamist suurtükkidest, võib lõhkemiste suitsupilve suuruse ja värvi järele otsustada miinitõkke olemasolu. Traattõketesse ja viimaste ette loodud miinitõkkesid võib avastada jalaväe luure, mille koosseisu peavad kuuluma ka pionerid.

Sellist luuret tuleb ilmingimata toimetada siis, kui puudub võimalus teostada tankide lahinguluuret.

Miinitõkete peamiseks luure viisiks on tankide lahinguluure.

Tankide lahinguluure ülesanne on kindlaks teha miinitõkete olemasolu teatud ribas. Sissetungimise sügavus vastase kaitseasetuse — kuni 800 m vastupanupositsiooni eelservast. Rivikord: pioneritangid — ees, teised — kolonnis taga 100 m intervallidel. Luuret tagatakse suitsukattega soodsa tuule juures, TT (tankide toetuse) relvade tulega ja suurtükiväe kaitsetuledega (joonis 3.). Luure kestus 10–15 minutit (liikumiskiirus 8–10 km tunnis).

Joon. 3.

Peale oma otsest ülesannet tankide lahinguluure avastab ka vastase tangitõrje tulede süsteemi. Kavatsuste moondamiseks selliseid tankide luureretki tuleb korraldada rinde mitmes kohas ja mitmesugusel ajal.

Luuret tuleb teostada mõni tund enne kallaletungi algust.

4. Läbikäikude tegemine miinitõketesse.

Kui kavatsetas tankide kallaletungi ribas on tehtud kindlaks miinitõkete olemasolu, siis järgmiseks ülesandeks on läbikäikude tegemine. Läbikäikude tegemine miinitõketesse võib teostuda kui iseseisev tegevus vahetult enne kallaletungi või üheaegselt ja kokkukõlas kallaletungiga kui viimast julgestav ešelon.

Esimesel juhul läbikäikude tegemine toimub 20–30–40 minutit enne kallaletungi algust, eriliste miinivastaste salkade poolt, millede koosseis kujutab tankide lahinguluure gruppide suurendatud koosseisu. Läbikäigud tehakse 5–8 m laiad ja mitte vähem kui kaks läbikäiku igale esijärgu rühmale. Läbikäigud tähistatakse kriidi või lubja mahapuistamisega. Salkade tegevust tagab suurtükivägi suitsukatete loomisega.

Teisel juhul kallaletungivate tankide esimese järgu ees on pionertangid, millised teevad läbikäike tõketesse ja pärast ülesande täitmist asuvad tankide lahingukorra sügavusse. Kõnesoleva mooduse suurimaks puuduseks on järgmine asjaolu: pionertangid, et evida võimalust teha läbikäike, milleks kulub 3–5 minutit, peavad liikuma 300–400 m tankide esimese järgu ees; seepärast tanke toetav suurtükivägi, et mitte hävitada pionertanke, peab õigeaegselt oma tule üle kandma vastase kaitseasetuse sügavusse, mispärast esialgu tankide osad jäävad ilma tuletõetusest.

Kuid ka esimesel moodusel on omad puudused. Selline enneaegne läbikäikude tegemine avastab vastasele pealetungija kavatsused, võimaldades paremini ette valmistada tankide rünnaku tagasilöömiseks.

Esimese mooduse paremuseks osutub jällegi asjaolu, et tangid võivad liikuda lähte-positatsioonilt kuni miinitõketeni maksimaalse kiirusega. Kokku võttes tuleb tähendada, et ühe või teise läbikäikude tegemise mooduse valik oleneb olukorrast, eeskätt maastiku iseloomust ja miinitõkete asukohast. Kui miinitõkked ei asu sügaval vastase vastupanupositatsioonis, siis on alati otstarbekohasem kasutada esimest moodust.

5. Lahingukord. Kui miinitõkked on avastatud enne kallaletungi algust, siis tankide lahingukord koostatakse vastavalt pionertankide poolt tehtud läbikäikude arvule. Kõigil teistel juhtudel, s. o. kui miinitõkkeid ei ole avastatud, kuid tõenäoline on nende kasutamine, tuleb moodustada selline tankide lahingukord, et miinitõkke ootamatul avastamisel tangid võiksid seda ületada võimalikult väiksemate kaotustega ja lühema aja jooksul.

Esijärgu ešeloni parimaks rivistuseks sel juhul on nurklik või astmeline rivikord.

Ka tangirühma lahingukord ei tohi olla jooneline, et ära hoida terve rühma üheaegset sattumist miinitõkke otsa.

6. Miinitõkke ületamine tankide poolt. Ka kõige üksikasjalikum miinitõkete luure, samuti vastavad lahingukorrad, ei suuda tagada tankidele, eriti teotsemisel vastase kaitseasetuse sügavuses, ootamatut miinitõkete otsa sõitmist. Rühma peas liikuvad tangid saavad loomulikult vigastatud.

Rühma teistele tankidele miinitõkkest ohutut ja kiiret läbimineku võimaldavad ainult rühma peas liikuva tangi tähelepanelik silmas pidamine, hästi korraldatud teadete edasiandmine, tangiülemate algatus- ja otsustusvõime ja miinitõkete ületamise oskus. Miinitõkke olemasolu teatamiseks peab olema eriline, hästi silmatorkav ja teistest teravalt eraldatav valgussignaal. Lipud selleks ei kõlba. Iga tank, märgates oma ees liikuvat tangil signaali „miinid“, annab otsekohe selle edasi.

Pionertank, nähes ees kõnesolevat signaali „miinid“, liigub ette ja teeb läbikäigu tõkkeesse.

Vigastatud tangi ülem, niipea kui jõudis selgusele, et tank sattus miinitõkkeesse, on kohustatud jätkama sirgjoonelist liikumist miinitõkkest läbi (10—15 m). Läbistades miinitõkke, ta jätab tangi seisma ja paneb välja lipukese, millega teadustab, kummalt poolt tanki on soodsam sõita miinitõkkest läbi.

Juhul, kui tank pärast miini otsa sattumist osutub võimetuks edasi liikuma, siis

tuleb tank ümber pöörata, et vabastada tehtud läbikäik järgnevatele tankidele. Pärast seda tank avab tule vastase, eeskätt tangitõrje-relvade, pihta.

Rühmaülem, järgnedes peas liikuvale tangile, on esimesena teadlik tangi sattumisest miini otsa. Ta annab otsekohe signaali „miinid“, kutsudes sellega ette pionertangi.

Pärast seda rühmaülem, liikudes pionertangi taga, annab täiendava signaali „rännakukolonna“. Nähes, et naabruses liikuv rühm sõidab edukalt edasi, ta võib võtta ka otsuse mööduda tõkkest, liikudes naabri jälgedes.

Juhul, kui rühmaülemale selgub, et peas liikuv tank ei saanud vigastada miinist ja naabruses liikuvad rühmad jätkavad õnnelikult kallaletungi, siis ta võtab maha signaali „miinid“ ja annab korralduse liikumist jätkata, saates ette uue tangi (rühma peas liikuv tank).

Tangiülemate tähelepanu peab olema suunatud ette, et kindlaks teha miinitõkkeid kaitsvaid tangitõrje-relvi. Avastades tangitõrje-relva, tangid avavad selle pihta tule, et toetada pioner- ja rühmaülem tangi läbimineku tõkkest. Tähele pannes signaali „rännakukorda“ kõik tangid, järjekorras paremalt, koonduvad rühmaülem taha kolonni ja läbistavad miinitõkke.

Vanemal tangiüksuse juhil, kelle käsutuses on pionertangid, on otstarbekohasem need enamikus anda esijärgu rühmade käsutusse, jättes enesele ainult väikese varu.

7. Järeldusi. Inglise tangiasjanduse autoritest kindral Fuller kinnitab, et kantavad tangitõrje-miinid on inseneriväelistest vahenditest ainukesed reaalsed abinõud, mis leiavad manööversõjas laialdast kasutamist.

Miinitõkete tuleb tankidel tulevikus tegemist teha igasuguses olukorras.

Seepärast tuleb pöörata tõsist tähelepanu tangiüksuste vastavale ettevalmistusele; vastasel korral tangiüksused kannavad väga raskeid kaotusi masinates ja kallaletungi tempos.

Ainult kallaletungi vastavalt korraldamine ja tangiüksuste väljaõpe võimaldavad kiiresti, ilma üleliigsete kaotusteta, ületada miinitõkkeid igasugustes tingimustes.

LEEDU.

„MUSU ZINYNAS“
Nr. 124, juuli 1935.

Major Skibarka. Raudteede gaasikaitsese. Ei ole kahtlust, et ka tulevikus sõjas vägede vedu sünnib raudteedel. Kuid need veod ei toimu enam selles ula-

tuses, kui see aset leidis Maailmasõjas. Siin on tähtsamaks teguriks võimas lennukivägi — suurim raudteede vaenlane.

Püüde julgustada vedusid ja muretseda vägedele julgeolekut, leiab eest terve rea raskusi. Need raskused on vaja kõrvaldada juba rahuajal. Raudteed, jaamad, eriti tähtsamad, peavad olema varustatud kohtkindlate õhukaitse abinõudega.

Peale selle teatud osa raudteede platvormide ja kaetud vaguneid on vaja varustada kantavate õk kuulipildujate alustega. Mõnel pool kavatakse isegi asetada õhukaitse relvi erilistele vagunitele. Need vagunid paigutatakse raudteedele tähtsamate vedude korraldamise puhul.

Iga vähemagi jaama ümber on vaja juba rahuajal luua telefoni sidevõrk, mis tarbetult korraldatakse õhuvaatluse teenistusse.

Raudteejaamadele on vaja anda degašeerimisvahendid jaama ja liikuva koosseisu degašeerimiseks. Kogu raudtee isiklik koosseis peab olema tuttav õhukaitse ja gaasikaitse juhenditega. Väeosades juba rahuajal on vaja teha õppusi ešelonil laadimises ja mahalaadimises nii päeval kui öösi. On vaja luua ešelonide tüübid mitmesugustele väeliikidele.

Väeosi tuleb õpetada tulistama lennukid ja igas väeüksuses peab olema õhuvaatlejate kaader. Ka väeosades peavad gaasikaitse teostamiseks olema head spetsialistid (degešeerijad, g-luurajad, vaatlejad j. t.) ja vajalikud abinõud. Väikestes riikides, kus vägede liikumine on alati vastase õhukallaletungi hädaohus, tuleb kasutada deentraliseeritud (hajutatud) vedusid vähemas ulatuses.

Pealelaadimine, vedu ja mahalaadimine harilikult toimub öösi.

Administr. major S. Narušes. **Kaitseväästandart-veokid ja rakendus.** Vabadussõdade praktika ja Leedu ühes maakonnas toimetatud mobilisatsiooni alla kuuluvate hobuste veokite ja rakenduse ülevaate alusel autor jõuab järgmistele otsustele:

1. On vaja määrata kindlaks töövankri ja rakendi standart tüüp, ühine kogu Leedule.
2. Veoki roobaste laius ei või olla alla 1250—1300 mm.
3. Talumehe ja kaitseväge veokite osad (teljed, rattad j. t.) peavad olema ühesugused.
4. Talumehe ühehobuse kaarikud peavad olema rohkem kohandatud kaitseväge kaarikutele.

5. Tingimata on vaja saavutada ühtlust rakendeis, kuna praegu on see igas maakonnas isesugune.

Major Šulcas. **Teleprinterid.** Järg. Telegraafi ajaloos teleprinterid tähendavad suurt progressi. Vanad telegraafi aparaadid järkjärgult asendatakse teleprinteritega. Väga kasulikud ja sobivad on teleprinterid pankades, kaubanduse- ja tööstusettevõtetes, ajalehtede toimetustes, politseis ja tuletõrjekomandodes. Samuti vääruslikud on teleprinterid kaitseväge sideteenistuses, sest aparaadid on väikesed, nende ülesseadmine toimub kiiresti, töötamine on kiire ja lihtne ja ei nõua telegrafistide kaadrit, on vaja vaid üht mehaanikut, kes toimeaks aparaadi järelevaatust.

Ülemad võivad pidada salajas läbirääkimisi ilma telegrafisti abita ja ei tarvitse raisata aega telegrammide šifreerimiseks ja dešifreerimiseks.

Kõne pealtkuulamine liinil on raske. Need aparaadid on kohased staapidele sõja- kui ka rahuajal.

Noor.-leitn. Gabriunas. **Kaugusemõõtmise radiolainete abil.** Kokkuvõte ajakirjast „L'onde électrique“ 1934, nr. 152—153 ilmunud artiklist G. Fayrd „Methode de mesure de la vitesse de la propagation des ondes Herziennes et application a la Radiotelemetrie“.

Major Zubavičius. **Poola soomusrongid.** Kokkuvõte „Przegląd Wojskowo techniczny's“ ilmunud artiklist; lühike ajalooline ülevaade ja Poola soomusrongide organisatsioon.

Välismaa sõjavägedest on toodud kirjutised: jalavägi ja suurtükivägi, võitlus õhu valitsemises, soomusmasinate õhukaitse, inglise sõjajõudude suurenemine, inglise tankibrigaadi manöövrid, uus N.-Vene ratsaväge eeskiri j. t.

Kriitika ja bibliograafia osas on refereeritud leedu, eesti, prantsuse, saksa, vene ja poola raamatuid ja ajakirju.

*

„MUSU ZINYNAS“ nr. 125. August 1935.

Laskurikompani juhtimisjagu (tõlk. kapt. Mickeliunas). Juhtimisjao koosseisus peab olema: a) jaoülem — veltveebel või vanemallohvitser, signalist, 3 vaatlejat (üks nendest g-vaatleja), 3 virgatsit (üks igale rühmale), rattur; b) kergekaabli sidetoimkond — keskmine optiline jaam, koerajaam, kaugusmõõtur, teiste väeliikide sidemehed.

Koosseis a on alaline, koosseis b võib olla juurdekomandeeritud lahingu puhuks. Jao väljaõppeks, alates II õppeperioodist, kulub 54 tundi. Jagu peab võtma osa kõigist kompani väliõppustest. Juhtimisjaoülemalt on nõutav tähelepanelikkus, taktikaline arusaamine (taip), algatusvõime, vastutusvõime — ühesõnaga ta ei tohi olla kõhkleja. Järgneb näpunäiteid teadete saatmise korra kohta.

Kuulipilduja ja püssi ühisest kuulist. On toodud kokkuvõte A. Blagonravovi artiklist, mis ilmus ajakirja „Voina i Tehnika“ nr. 5, mai 1935, kusjuures andmed leedu kerge ja raske kuuli sS ja S kohta on võetud 01. 06. 1933 kinnitatud leedu laske-eeskirjast.

Ins. J. A. Dalinkevičius: Leedu reljeefi vormid ja nende tekkimine. On toodud Leedu morfoloogiline kaart ühes seletustega, kirjeldades leedu territooriumi pinnavormide tekkimislugu.

Prof. K. Sleževičius: Gravimeetrilised tööd. Autor käsitleb nende tööde teaduslikku külge, nende tähtsust ja läbiviimist Leedus. Need tööd on käimas juba 1930. aastast; seni on toimetatud mõõtmisi 35 kohas.

Geodeesia insener M. Ratautas: Gravimeetrilised tööd. Autor vaatab gravimeetrilisi töid seoses triangulatsiooniga.

Prof. Steponas Kolupaila: Jõgede pikkused ja nende mõõtmine. Autor märgib, et geograafia raamatutes ja entsüklopeedias jõgede pikkuste arvudes on sagedad lahkuminekud. Ta soovib mõõta jõgede pikkusi mitte dünaamilist, vaid geomeetrilist telge mööda, s. t. jõe geomeetrilist telge mööda.

Artikli lõpus on toodud kokkuvõtte Leedu jõgede mõõtmistest.

Kapten Lagenpušas: Väheturitud mensesula plaanistused Suvalki rajoonist 1798—1862. a.

Insener Butrimas kokkuvõtte Poolas ilmuvast veerandaasta kuukirjast „Wiadomosci Sluŝby Geograficznej“.

Kapten Lagenpušas: Aeroülesvõtted Taanis. Väljavõtted Taani Geodeesia Instituudi direktori prof. N. E. Nörlundi ettekandest.

Välisriikide sõjavägede osas toodud andmed puudutavad Boliivia-Paraguai sõda, müra sumbutamise probleemi, eesti vaateid kaasaja tangile, mõningaid g-kaitse vahendeid Itaalias, läti õppetsentrumi, RKKA sõjaväe raamatukogusid, gaasigene-

raator-autode sõitu Moskvast Leningradi ja tagasi, elanikkonna kaotusi lennupommidest, Saksa püstol-kuulipilduja, Saksa vaateid väeliikide koostööle, Saksa sõjatööstust.

Kriitika ja bibliograafia osas on refereeritud leedu-, prantsuse-, itaalia-, saksa- ja poolakeelseid raamatuid ja ajakirju: „Militarais Apskats“, „Sõdur“, „Voina i Revoljutsija“ ja „Voennõi Vestnik“.

SOOME.

„SOTILASAIKAKAUSLEHTI“

Nr. 7 — 1935.

Major N. Sario. — „Maa- ja merejõudude koostöö juhtimisesse ja korraldamisesse puutuvate erisuguste vaatekohtade revideerimisest“.

Autor toob esile enne ja pärast Maailmasõda küsimust uurinud väejuhtide ja sõjaajaloolaste vaateid maa- ja merejõudude juhtimisest ja korraldamisest.

Kol.ltn. J. L. Rikama. — „Meie soomuslaevade kasutamine liikuvate patareidena.“

Autor toob artikli algul esile kaitseministri ins. Lampen'ilt eduskunnas 1925. a. peetud kõnest katkendi merejõudude ülesannetest. Viimastest kriipsutatakse eriti alla *armee tiiva tagamist mere poolt*.

Edasi autor asub lähemalt käsitlema armee tiiva tagamise küsimust laevastiku abil. Laevastiku baasi asukoha küsimuses ta jõuab tulemusele, et armee tiiva tagamise ülesannet suudab laevastik täita vaid siis, kui selle baas asub Viiburi — Koivisto rajoonis.

Autor analüüsib edasi laevastiku küsimust ja jõuab sõjaajaloolistel andmetel tulemusele, et tugevam laevastik (suurtükide arv, kaliiber, mürskude tagavara, soomuse tugevus ja muud kaitseviisid) on alati võitnud nõrgema. Sellepärast ei olevat otstarbekohane püüda väikeste laevade suure arvuga saavutada sedasama, mis vastane suurte laevadega. Lahingus lahtisel merel nad jäävad ikkagi alla. Sellevastu nõrgemate laevade kasutamine liikuvate patareidena annab küllalt häid tulemusi ka tugevama laevastiku vastu. Tulejuhtimist tuleb siiduda sobivates kohtades rannasuurtükiväe lahingu juhtimisega.

Ltn. M. Loikkanen. — „Mere- ja õhuvaatlusharjutuste korraldamisest n. ö. kui- vade harjutustena.“

Kol. S. v. Lange. — „Soome lahe kaitse Vene valitsuse ajal“.

Artiklis käsitletakse küsimust üksikasjalikult ja huvitavalt.

Kpt. Eino Kuusela. — „Rannasuurtükiväe ohvitseride kõrgendamise võimalustest.“

Autor selgitab tabelite varal rannasuurtükiväe ohvitseride kõrgendamise võimalusi ja jõuab tulemusele, et rannasuurtükiväe ohvitserid on olemasolevate kohtade poolest kõrgendamise suhtes halvemas seisukorras kui mereväe ohvitserid, rääkimata jalaväe ohvitseridest.

Sõjakirjandust.

Välismaa sõjakirjandust.

—r.

INGLISMAA.

„THE ARMY QUARTERLY“, juuli 1935. a.

Kapt. M. D. Kennedy: Jaapani sõjavägi kui lahingujõud. Kuna viimasel ajal on tihti kõneldud relvastatud kokkupõrke võimalusest Jaapani ja N.-Vene vahel, siis leiab autor mitte ülearuseks võtta lähema vaatluse all Jaapani sõjaväge kui lahingujõudu. Jaapani sõjaväe üheks iseäralduseks olevat, et peagu kõik tema vanemad juhid põlvenevad jalaväest, ainult mõned üksikud suurtükiväest, kuna aga insenerivägi ei ole peagu üldiselt esindatud. Ainult kaks vanematest juhtidest — marsali auastmes — on pärit keiserlikust suguvõsast. Teiste hulgast viis täiskindralit on ülendatud ohvitseriks samal päeval ja aastal (27. juun. 1898. a.), seega osutuvad koolivendadeks. Kolm on võtnud osa Hiina sõjast 1894.—1895. a., kõik teised — Vene-Jaapani sõjast, pokserite mässu mahasurumisest, Tsingtau operatsioonist, sõjakäigust Siberisse enamlaste vastu, Shanghai alla või Põhja-Hiinasse ning Mandžuuriasse. Kõik täiskindralid ja suurem osa kindralleitnantidest on kõrgema sõjalise haridusega ja täiendanud oma erialalisi teadmisi ja oskusi viibides lühemat või pikemat aega Euroopas, tutvunemas siinsete tähtsamate riikide sõjavägedega. Kuigi vanematel jaapani sõjaväejuhtidel puuduvad põhjalikumad lahingkogemused, ei saa ometi nende juhtimise võimet alahinnata, nagu seda mõned kalduvad tegema, võttes kriteeriumiks jaapanlaste viimaseid Shanghai operatsiooni hiinlaste vastu. Seal ei olnud jaapani väejuhatusel küllalt võimalusi oma tegevuse arendamiseks teiste riikide valdamisele kuuluvate maa-alade (kontsessioonide) läheduse pärast, sarnanedes poksiijale, kes peab võitlema ühe käega, teise kätte olles seotud seljataha. Pealegi esinesid siin vas-

tastena Kantoni väeosad, kes asusid kaitsele looduslikult sobivatel ja võõramaalaste näpunäidete järgi hästi kindlustatud positsioonidel ja kellede moraal oli tublisti tõusnud pärast esimesi edukaid võitlusi jaapani desantose vastu. Waatamata nende ebasoodsatele tingimustele, jaapani väejuhatustuli Shanghai all siiski toime oma ülesandega, kandes sealjuures võrdlemisi tähtsusetuid kaotusi. Autori arvates jaapanlaste lahinguvõimeid võiksid õigemini valgustada nende operatsioonid Mandžuurias 1931.—33. a. Sõjaline tegevus siin sündis äärmiselt rasketes kliimalistes ja maastikulistes tingimustes, kuigi sealjuures vastane — hiinlased — ei näidanud erilist vastupanuvõimet. Nii, näiteks, 16. jalaväe rügem. lahingud Kaitung'ist Tsitsihar'ini vältasid 16 päeva (autor ei näita kaugust nende kahe punkti vahel), millistest 3 päeva ilma söömata ja joomata, kuna riis ja vesi olid külma tagajärjel muutunud tarvitamiskõlbmatuiks. Selle aja vältusel ainult kuni 60 meest langes rivist välja, vaatamata sellele, et paljud olid saanud kannatada külmast, sest puhus kõva, lõikav tuul, tuli läbistada soid ja jõgesid rinnuni vees ja ööbida lageda taeva all. Isegi Tsitsihari jõudmisel ei paranenud selles mõttes olukord, kuna taandudes hiinlased olid purustanud aknad kasarmutel ja teistel sõduritele korteriteks kõlbavatel majadel, avades neid tuulele ning külmale. Ühel teisel juhul üks ratsabrigaad liikudes 7 päevaga Tungliao'ist Chihfeng'i tegi iga päev kuni 90 km, temperatuuriga 30—40° alla nulli, kusjuures ööbida tuli lageda taeva all, olles kaks päeva koguni ilma söömata. Sellistes ilmastiku tingimustes ja maastiku juures, mis oma metsikute mägedega pakkus vastasele häid võimalusi kaitseks, 20.000—30.000-line jaapani väesalk läbi kange külma ja möllavate lumetuiskude kahe ja poole nädala vältusel vallutas maa-ala (Jehol), mis pinnalt võrdub Inglismaale. Kitsastes mäekurudes, mis olid pealegi veel varustatud tugevate kaitseehitistega, oleksid väikesed hiinlaste jõud võinud edukalt vastu panna tervetele armeedele kaua aja vältusel. Kuid tänu sellele, et jaapanlased teotsesid väga energiliselt ning kiiresti, hiina jõud manööverdati hõlpsasti ning vähese vaevaga välja kõigilt nende positsioonidelt ja sunniti korratult taanduma. (Jaapanlaste eesmärgiks oli mitte hiina väesalkade hävitamine, vaid nende väljaajamine Jehol'ist.) Tegevuse kiirus, energia ja juhtide ning sõdurite vastupidavus iseloomustavad jaapanlaste sõjakäiku Mandžuuria vallutamiseks, mis toimus peamiselt

südatastel, kui külmanud maapind ja veed annavad kõige rohkem võimalusi kiireks liikumiseks ning tegevuseks. Nagu tähendatud eespool, näitas kraadiklaas sõjalise tegevuse perioodil 30—40° alla nulli, puhusid lõikavad tuuled ja möllasid lumetusid. See kõik annab tunnistust jaapani sõjaväe suurest vastupidamisvõimest. Kuigi — autori arvates — jaapani relvastatud jõud väljaõppelt ja materjalse varustuse poolest võib-olla ehk ei küüni mõne Lääne-Euroopa riigi kõrguseni, kuid ometi neil on tähtsaid positiivseid omadusi. Juhtide organiseerimisvõime, nende oskus koostada operatsioonide kavasid ja neid täpselt kalkuleerides, kõik kuni peensusteni ette näha ja tehtud otsused plaanikindlalt täide viia, seisab väljaspool kahtlust. Kuid jaapani sõjaväe tugevamaks küljeks on kõrge moraal, mille kasvatamine algab juba koolides ja jätkub nooremehe astudes aktiivsõjaväeteenistusse, kus temasse süvendatakse austust ja ustavust valitseja ning tema suguvõsa vastu, patriotismi ja kodumaa-armastust, usaldust ning lugupidamist juhtide suhtes ja õpetatakse pidama „sõduri seitset käsku“, mis nõuavad temalt usaldust, vaprust, isamaa-armastust, sõnakuulmist, alistumist, moraali ning autunnet ja mitmesuguseid teisi sõjalisi voorusi, kõigepealt aga enda ohverdamist sõjaväe ja riigi üldiste huvide kasuks. Väljaõppe olulisemaks osaks on vastupidavuse treening, mis seisab selles, et sõdureid ja ohvitseri harjutatakse teotsema mitmesuguses kliima ja ilmastiku tingimustes, õpetades sooritama n. n. lumerännakuid („setchu kogun“, „snow-marching“) kõige külmema aastaajaga kõrgetes mägedes ühes ööbimisega lageda taeva all. Kesksuve ajal harjutatakse n. n. kuumusrännakuid (netchu kogun“, „heat marches,) kõrvetava

päikese all. Peale selle teistel aastaegadel korraldatakse kiirrännakuid pikkusega kuni 70 km ööpäevas. Manöövrid, iseäranis aga viimased sõjalised operatsioonid Mandžuurias näitasid — autori arvates — selgesti, et see treening on andnud tagajärgi ja jaapanlaste saavutused eriti rünnakute korraldamise alal väärivad tõsiselt tähelepanu, nagu seda tõendab lahingutegevus Mandžuurias, kus jaapani sõdurid ja ohvitserid näitasid üles erakorralist keha- ja vaimutegevust.

Lloyd George'i „Sõja memuaarid“ sakslase vaatlusel. Sakslane, keegi v. B., ei olevat kõrgel arvamusel endisest Briti peaministri ja tema mälestustest. Nii ta leib, et „Lloyd George'i sõjaplaanides tõsi oli tihti segatud valega“, „ta sattus eksimustesse uskudes vastutustundetu isikuid, koheldes oma ametlikke kaastöölisi halvasti varjatud kahtlusega“, „ta luges võitlust tugevama vastasega tähtsamatel sõjateatritel üleauseks, otsides võitudeks paremaid juhuseid teistel kohtadel“, „paistis, et enne sõda ta ei olnud uurinud tõsisemalt sõjaajalugu, mispärast ta neis küsimustes sattus libedale aluspinnale“. Veel sellelaadilisi mõtteid Lloyd George'i kohta esitades sakslane v. B. ütleb lõpuks kapten Pullerton'i (Põhja-Ameerika mereväe luureteenistuse juhataja) sõnadega, et L. G. oli ülemäära arenenud iseteadvusega parlamendi-tegelane, kes arvas võivat purustada sakslasi Jerusalemma äravõtmisega.

Esimehegaasirünnak. Tuntud saksa sõja gaasiasjanduse tundja dr. Rudolf Hanslianilt kirjutatud sellesisulise raamatu („Der deutsche Gasangriff bei Ypern am 22. april 1915“) lühike resümee. Referandi arvamus järgi väärivat see raamat kõikide nende tähelepanu, kes ühel või teisel viisil tegelevad sõjagaasiasjandusega.

Kk.

Kaitseväe elu.

2. üksiku jalaväepataljoni kaader vabadussõjaaegsel lahinguväljal.

7. ja 8. septembril s. a. 2. üksik jalaväepataljon korraldas ekskursiooni vabadussõjaaegsele 2. jalaväerügemendi lahinguväljale. Ekskursiooni juhtis pataljoniülema kolonelleitnant V. Kohal.

Ekskursioonist võtsid osa tegev- ja reservväehvitserid ja allohvitserid, kokku 41 inimest.

Ilm väljasõidu päeval ei olnud mitte kõige soodsam. Oli jahe, pilves ja sadas hoovihma. Ebasoodus ilm sõiduks nähtavasti hirmutaski ära reservväehvitseri, mille tõttu nende osavõtt ekskursioonist kujunes vähearvuliseks.

Ekskursioonist osavõtjad kogunesid 7. septembril s. a. kell 1500 Lembitu kasar-

mute juurde, kust siis sõideti kahel veautil Lõuna-Eesti kaudu üle Rõngu-Pikasilla-Jõgeveste-Tõrva-Kärstna-Paistu Viljandisse, kus oli ette nähtud ööbimine.

Esimese peatuse ekskursandid tegid Jõgeveste mõisas, Valgamaal, kus vaadati end. Vene kuulsa väejuhi marssal Barklay de Tolli hauakabelit.

Teine peatus oli Kärstna asunduse juures, kus leitnant Johannes Tsängov kandis ette lühikese ülevaate 3. jalaväerügemendi poolt peetud lahingutest Kärstna mõisa pärast 2.—6. jaanuarini 1919. a., missugused lahingud olid pöördelise tähtsusega ja milledes pandi seisma punavägede pealetung Viljandi suunas ja sise Sakalamaale. Kärstnast sõideti Viljandisse, kuhu jõuti kell 2030.

Viljandis ekskursantide kui külaliste vastuvõtu eest oli hoolitsenud Sakala partisaanide pataljon.

8. septembril kuni kella 1030 ekskursandid tutvusid Viljandi linna vaatamisväärsustega, mille järele sõideti edasi Kolga-Jaani kaudu Põltsamaale.

Vastuvõtt ja ärasaatmine sakalaste poolt Viljandis kujunes väga südamlikuks. Päriskahju oli lahkuda nii ruttu armsatest sakalastest.

Põltsamaal oli nähtud ette kahetunnine peatus lõunastamiseks ja linnaga tutvumiseks. Ekskursandid käisid näitusel, tutvusi

sid Põltsamaa lossiga ja muude vaatamisväärsustega.

Sealt sõideti edasi Aidu külla 2. jalaväerügemendi vabadussõjasele lahinguväljale.

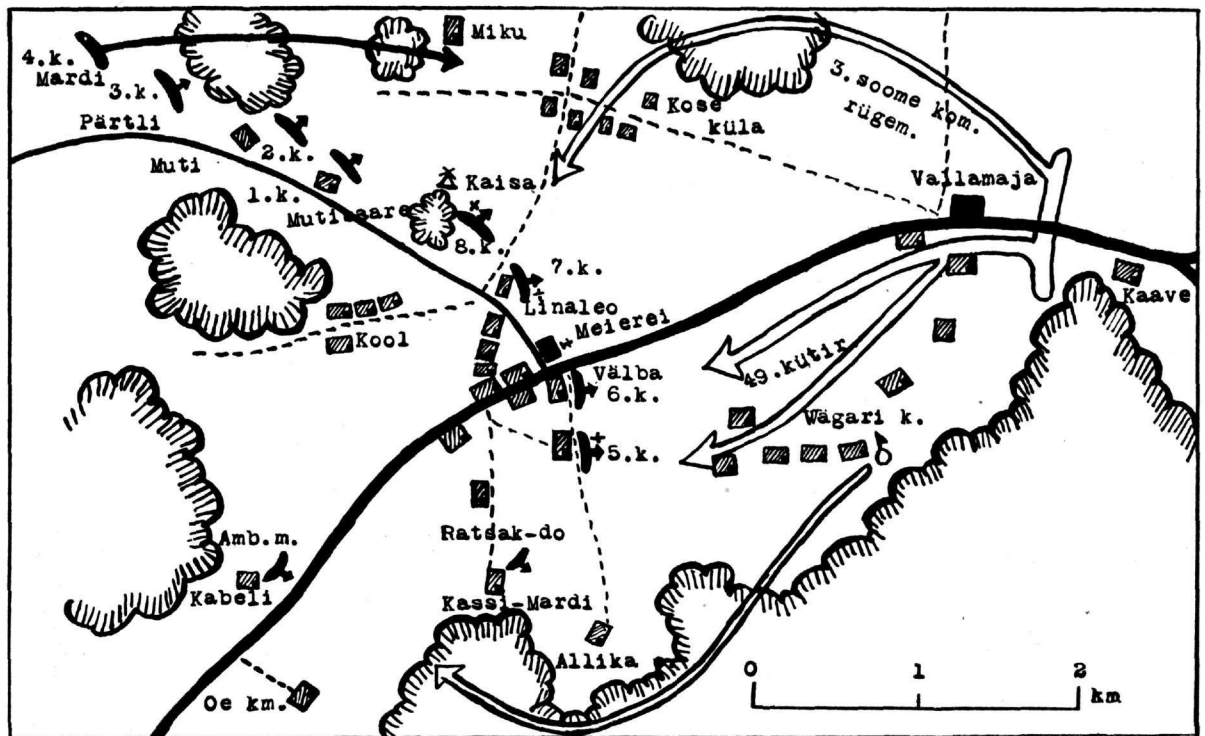
Aidu külas peatuti maanteel Aidu küla lahinguväljale püstitatud mälestusmärgi lähedal.

Ekskursiooni juht kolonelleitnant Wilhelm Kohal asetas mälestusmärgi jalale kimbu lilli.

Selle järgi tutvuti ümbruskonnaga ja siis kapten Juhan Mõttus VR II/3 andis lühikese ülevaate üldisest olukorrast rindel 1918. a. lõpul ja 1919. a. algul.

Kolonelleitnant Eduard Liibus VR II/3, kes isiklikult võtnud osa Aidu küla juures peetud lahingutest, juhatades tol ajal 2. jalaväerügemendi 2. pataljoni, kandis ette ülevaate üldisest olukorrast 2. jalaväerügemendi rindel enne Aidu lahinguid, meie ja vaenlase jõudude asetusest, nende arvata vast suurusest, relvade arvust ja mõlemate poolte sõjalisest tegevusest lahingutes 27. detsembrist 1918. a. kuni 4. jaanuarini 1919. a. (incl.)

Aidu küla kaitsele asus 3. pataljon ja ratsakomando 26. detsembril 1918. a. Vasakule Aidust Lahavere külla asus 1. pataljon koos Torma-Lohusuu kaitseleidu salgaga, kuna paremal Aidust tegutsesid koha-

Olukord 2. jalaväerügemendi rindel 04. 01. 19. kell 1600.

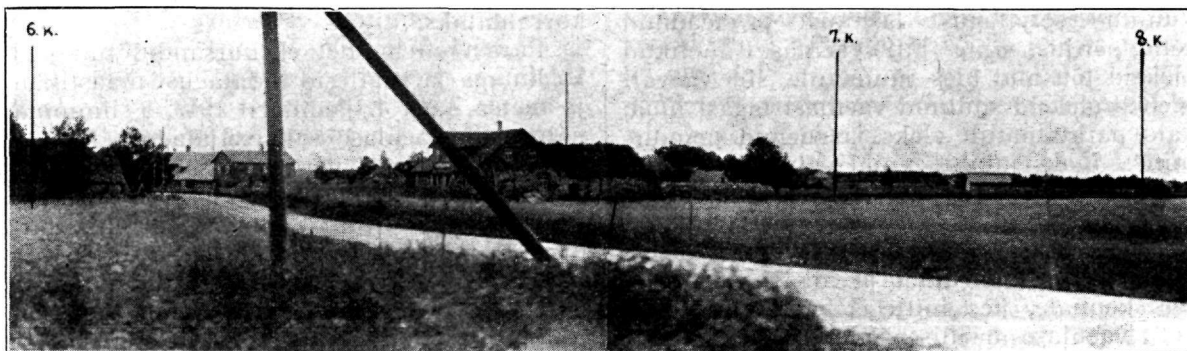
likud kaitseliidu salgad ja kaugemal Puurmanni ümbruskonnas Kuperjanovi partisaanid.

27. detsembri 1918. a. hommikupoolel algas vaenlane pealetungi kahe rügemendiga Aidu külale, kusjuures tema ahelikud liikunud kahel pool Aidu-Jõgeva maanteed. Samal ajal osa ahelikke püüdis haarata meie osi tiibadelt. Et küla kaitsjaid vähe, ja neid ümberhaaramise hädahoht ähvardas, siis pataljon öösel taandus külast välja Sulustvere külla. Pataljoni kaotus tolles lahingus: langenud üks sõdur, haavatuid — kolm ohvitseri ja kolm sõdurit.

28. detsembri 1918. a. hommikul 1., 2. ja

4. jaanuaril 1919. a. umbes kell 0900 vaenlane alustas Aidu ja Kose küla vallutamiseks uut pealetungi. Pealetungi toetas vaenlase suurtükivägi tugeva tulega, kuid erilist kahju tegemata. Vaenlase poolt tungis Aidu küla peale 49. kütirügement umbes 600 mehelises koosseisus 3 raskekuulipilduja ja suurtükitule toetusel, kuna Kose küla peale tungis 3. soome kommunistlik rügement umbes 350 mehelises koosseisus, toetatult 5 raskekuulipilduja ja suurtükitulega.

Vaenlase ahelikud jõudnud kuni 200 m külast, kuhu jäid peatuma meie kuulipilduja- ja püssitule mõjul.

Aidu positsioon Vabadussõjas.

3. pataljoni poolt võeti ette vastukallaletung Aidu küla vallutamiseks. Esimesena jõudis Lahaverest Aidu külla 1. pataljon, kes leidis küla vaenlastest tühja olevat. 2. ja 3. pataljoni külla jõudmisel 1. pataljon läks tagasi Lahavere külla, kuna Aidu külla asunud 3. pataljon. 2. pataljon asus varru Sulustvere külla.

29./30. detsembri 1918. a. öösel 2. pataljon koos Torma-Lohusuu kaitseliiduga vahetas 3. pataljoni Aidu külast ja asus küla kaitsele.

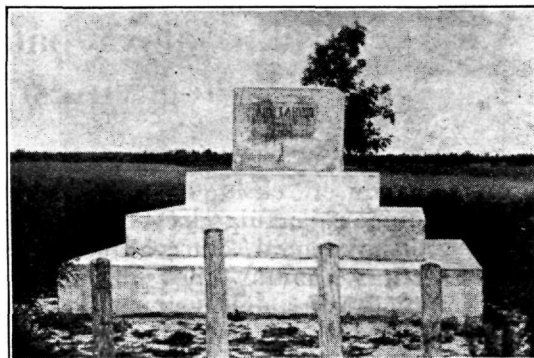
Kuni 2. jaanuarini 1919. a. valitses sõjaliinil vaikus. Tolle aja kestvausel toimetati vastastikku luuret, samuti leidis aset ka vähemaid kokkupõrkeid vaenlase luureosadega.

2. jaanuaril 1919. a. vaenlane võttis suurtükitule alla Aidu küla, lastes külla mitusada granaati, ilma olulist kahju tegemata. Vaenlase ahelikud liikusid Aidu küla suunas kahel pool Aidu-Jõgeva maanteed, kuid erilist aktiivsust need ahelikud pole ilmutanud. Külma ja pimeduse tõttu rauges pealetung õhtul.

3. jaanuar 1919. a. möödus luuretegevuses. Luurel läks korda vangistada Vägari küla juures üht vaenlase ratsanikku.

Kose külast Kaisa veski ja Mutisaare talu suunas pealetunginud vaenlase ahelikud samuti jäid peatuma Kose küla lähedale 1. pataljoni parema tiiva ja 2. pataljoni vasaku tiiva tule mõjul.

Kõige kriitilisemaks ajaks Aidu lahingutes kujunes 4. jaan. õhtupoolik, s. o. aeg, mil pataljoni üksused küla ees pidasid ägedat lahingut vaenlasega. Tol ajal ilmus vaenlase ratsaosa metsi pidi pataljoni seljataha Kassi-Mardi talu juurde, kust meie ratsanikud taandunud Kabeli tallu. Meie ratsanikude taandumise jäi tee meie seljataguse

Aidu lahinguväljale püstitatud mälestussammas.

haaramiseks ja Aidu-Põltsamaa tee läbilõikamiseks kaitseta, kuid vaenlane pole toda soodsat olukorda kasutanud, vaid liikus metsa pidi edasi Oe karjamõisa suunas.

Tekkinud olukorra likvideerimiseks pataljonile palub abi 3. pataljonilt, kuid telefonide pole esialgu töötnud.

Mitmekordse helistamise peale 2. pataljoni ülem sai informeerida olukorraga Aidus 3. pataljoni ülemat ning temalt abi paluda.

Pimeduse tulekul ning meie poolt vastutulistamise tõttu seljatagusesse tunginud vaenlase salk pöördus tagasi Oe karjamõisa juurest ja kadus metsa.

Kui tol ajal küla ees võitlejad oleksid kuulnud seljatagust laskmist ja teadnud selle põhjust ning kui vaenlase ahelikud oleksid tõusnud üles rünnakule, siis vaevalt mehed oleksid suutnud vaenlast tagasi lüüa, vaid paratamatult oleks järgnenud taandumine. Igaks juhuks olnud valmis vaadatud taandumistee. Meie õnneks vaenlane pole toda soodsat aega kasutanud ja Aidu küla jäi meie kätte, tänu meie väikesearvulisele vaprale, kohusetruule ja distsiplineeritud meeskonnale, kes mitte ei kaotanud külma verd vaenlase arvulise ülekaalu ja läheduse juures, vaid kindlalt jäi oma kohale.

Eel-õhtul 1. pataljoni 4. kompani liikus Kose küla suunas, et haarata vaenlast seljatagant. Miku talu juurde jõudes 4. kompani avas küljelt kuulipilduja- ja püssitule Kose küla ja küla ees asuvate ahelikku pihta. Niisugune ootamatu seljatagune tuli ja vahepeal kätte jõudnud pimedus viis vaenlase segadusse, kes kartes ümberhaaramist, taandus külast välja Kaave mõisa suunas.

Aidu küla ees tegutsenud vaenlase ahelikud, saades teada parema tiiva ahelikku taandumisest ja kartes samuti pimedas üm-

berhaaramist, samuti taandusid läbi Värgari küla Kaave mõisa suunas.

Vaenlase ahelikku taandumisega Aidu küla eest algas vaenlase üldine taandumine kogu rindel ja algas 2. jalaväerügemendi võidurikas edasitung, mis lõppes väljaspool Vabariigi piire.

Kolonelleitnant Eduard Liibus'e ettekannet ekskursandid jälgisid suure huviga. See kõne tõi vaimusilma ette pildi tolleaegsest olukorrast ja raskustest, milles tuli tegutseda ja pidada sõda meie sõduritel sõja esimestel kuudel, kui ei olnud veel kujunenud kindlamat rinnet ja kui ei olnud ka korraldatud väeosi. Jääks vaid soovida, et seesuguseid ekskursioone ka tulevikuski korraldataks.

Pärast ettekannet ekskursandid tutvusid ka külaga ja vaatlesid külatagust maastikku ja metsa, kust 4. jaanuaril 1919. a. ilmunud nähtavale vaenlase salk seljataguse haaramiseks.

Aidu külaga on 2. üksikul jalaväepataljonil sidemed „Aidu tamme“ näol, mis toodi Aidu külast koos Aidu lahinguvälja mulgaga Tartusse ja istutati 2. üksiku jalaväepataljoni kasarmu-esisele platsile, Aidu lahingu 15. aastapäeval, 4. jaanuaril 1934. a.

„Aidu tamme“ juures pataljon peab oma rõõmu- ja suurpäevi.

Peale külaga tutvumist alustati tagasisõitu Jõgeva-Kaarepere-Voldi kaudu Tartusse. Teel peatuti veel Jõgeva alevis ja jõuti tagasi Tartusse kell 1930.

Ekskursioon andis osavõtjatele hea õppetunni meie Vabadussõja ajaloo alal ja tutvustas neid meie riigi maakohtade, linnade, asulate ja maastikuga. Samuti ühiselt veedetud päevad olid meeldivaks vahelduseks kaadriks ta igapäevases õppetöös ning lähendas neid üksteisele.

2. üksiku jalaväepataljoni allohvitseridekogu tegevusest suvel 1935. a.

Suvisesse tegevuskavva allohvitseridekogu võttis peamiselt ekskursioonide korraldamise kodumaa igakülgseks tundmaõppimiseks. Ekskursioonid olid nähtud neisse kohtadesse, kus enamus kogu liikmeskonnast ei olnud käinud. Osavõtt nendest kujunes rohkearvuliseks. Sõidukava koostades peeti seda silmas, et teekond läbistaks laiemat maa-ala ja tähtsamad keskused.

Esimene ekskursioon korraldati 9. juunil s. a. Viljandimaale; sellest võtsid osa 43 inimest.

Tartust sõideti välja 9. juunil s. a. kell 0600 veoautol Põltsamaale, kus ekskursandid tutvusid Põltsamaa linnaga, selle ümbruskonnaga ja kõigi vaatamisväärsustega.

Põltsamaalt sõideti Kolga-Jaani alevik-

ku, sealt sõideti edasi Viljandisse, kus oli ette nähtud pikem peatus, et ekskursandid võiksid põhjalikumalt tutvuda linna ja selle vaatamisväärsustega.

Viljandist sõideti Karksisse, kus vaadeldi Karksi lossi varemeid ja kaunist Karksi maastikku, sealt sõideti Helme, kus oli ette nähtud peatus lõunastamiseks. Peale lõunastamist ekskursandid tutvusid Helme lossi varemetega ja Helme ümbruskonnaga.

Helmeist sõideti Taagepera sanatooriumi juurde ja sealt Tõrva, kus oli nähtud ette lunniajaline peatus. Tartusse Pikasilla kaudu jõuti kella 2130-ks.

13. ja 14. juulil 1935. a. kogu korraldas teise ekskursiooni Virumaale. Tollest ekskursioonist võtsid osa 38 inimest. Tartust sõit toimus veoautol Väike-Maarjasse ja sealt Porkuni mõisa. Porkunis vaadeldi lossi varemeid ja Porkuni ilusat ümbrust.

Porkunist sõideti Rakveresse, kus tutvuti linnaga, lossivaremetega ja Rakvere tammikuga, sealt sõideti Järve põlevkivikaevanduse kaudu Jõhvi alevisse, kus ööbiti gümnaasiumi ruumes.

14. juuli hommikul kell 0500 alustati edasisõitu Viru rannikule. Rannikul peatuti Ontikal, Valastel, Toilas ja Öru lossi juures.

Toilas peatuti tund aega, mille kestusel einetati, vaadeldi merd ja kõrget paekallast. Osa ekskursante ronis kaldalt alla mere äärde, kus mõned katsusid ka supelda meres, kuid suure lainetuse tõttu ei olnud see kuigi mugav toiming.

Öru lossi juures vaadeldi lossi ümbrust ja tutvuti lossi ümberehitustöödega. Käidi sadamas ja Pühajõe allikal. Selle allika vesi on niivõrd selge ja läbipaistev, et ei saa arugi, kas allikas vett on või ei ole.

Narvas, kus peatuti kuus tundi, tutvuti linnaga ja selle vaatamisväärsustega.

Käidi Lavretsovi ja Peetri muuseumis, kus muuseumi juhatajad andsid vastavat seletust väljapandud kogude kohta.

Eriti huvitasid ekskursante maa-alused käigud, kus samuti anti seletust maa-aluste käikude ehitamise ja nende otstarbe kohta. Käidi veel vaatamas Hermani kindlust ja Narva koske.

Narvast sõideti Komarovkasse, Eesti ja Nõukogude Vene vahelist piiri vaatama. Peale lõunat algas sõit Narva-Jõesuht.

Narva-Jõesuht saabumisel hakkas sadama hoovihma, mispärast peatuti seal umbes tund aega. Tolle aja kestusel tutvuti kuurordiga ja aleviga. Osa ekskursante käis ka suplemas.

Tagasisõit suundus Jõhvi-Iisaku ja Mustvee kaudu Tartusse. Teel peatuti Kuremäe kloostris, kus kuulati õhtust jumalateenistust kloostri kirikus ja vaadeldi kloostrit ja selle ümbrust. Tartusse jõuti tagasi 15. juulil kell 0030.

Ekskursioonide maršruudi pikkus oli 802 km ja läks maksma iga osavõtja kohta 4 kr. 95 senti, millisest summast osavõtja tasus 3 krooni, kuna 1 kr. 95 senti tasus kogu oma summadest.

Ekskursioonid andsid osavõtjaile hea õppetunni kodumaa tundmaõppimise alal. Kogu teel jälgiti huviga maastikku ja kõiki vaatamisväärsusi, sest enamus neist viibis läbisõidetud kohtades esimest korda.

On soovitatav, et seesuguseid ekskursioone korraldataks võimalust mööda ka järgnevatel aastatel.

N. a. o. A. Greenfeld 50-aastane.

Aleksander Greenfeld sündis 20. sept. 1885. a. Läänemaal Saulepi vallas „Uue-toa“ talus taluperemehe pojana. Õppis Karuse kihelkonna- ja Pärnu linnakoolis. Juba

N. a. o. Aleksander Greenfeld.

noorelt algas teenistust 1905. a. Pärnu rahukohtu kantseleis ametnikuna, kust 1. XI. 1906. a. kutsuti sundaja teenistusse Vene sõjaväkke; sealt vabanes enne tähtaega

1907. a. aprillis, olles arvatud maakaitsevähke. Uuesti teenistuses Pärnu rahukohtu kantseleis, siis Saulepi vallasekretäri abi, Pärnu rahukohtu tõlk, Tallinna linnapolitse 1. jaoskonna asjaajaja kuni Vene revolutsioonini; viimaselt kohalt läks Vene sõjaväkke, kus teenis Pihkva komandantuuris, kust demobilisatsiooni puhul vabanes 1918. a. jaanuaris. Saksa okupatsiooni ajal — oma isatalus Saulepis.

Eesti Vabadussõja algul mobiliseeriti 22. I. 1919. a. Eesti Rahvaväkke ja määrati 2. diviisi tagavarapataljoni, kust 18. II. 1919. a. viidi üle Haapsalu linna komandandi komandosse; viimase likvideerimisel 5. II. 1920. a. määrati Lääne maakonna Rahvaväe ja K. L. ülema staapi, tagavara jaoskonda vanemkirjutaja ametkohale, kus asutise mitmekordsete ümbernimetuste tõttu viimati teenis kuni 1. IV. 1934. a. Lääne kaitsevääringkonna ülema asutises. Viimase likvideerimisel üle toodud Lääne-Saare kaitseringkonna staapi, 1. järgu kirjutaja ametkohale, kus teenib tänini. 24. veebruaril 1935. a. ülendatud noorem-allohviteriks.

Oma otsekohese ja rohke kutsetöö kõrval võtab energiliselt osa Haapsalu selts-

konna elust, olles kauemat aega Haapsalu Vabatahtliku Tuletõrje seltsi sekretär, Haapsalu Jahtklubi revisjonikomisjoni liige ja juhatuse asemik, Haapsalu kalurite ühingu sekretär, seltskondl. ühing „Kungla“ revisjonikomisjoni liige ning aktiivliikmena kaasa lüües veel mitmes teises kohapealises ühistegelises ja seltskondlikus ettevõttes. Kuuludes Scouts üksiku jalaväepataljoni Allohviteride Kogusse, võtab selle tegevusest osa revisjonikomisjoni esimehena.

Omab Eesti Vabadussõja mälestusmärgi ja teenete eest tuletõrje alal kuldmedali rinnal kandmiseks.

Olles iseloomult äärmiselt rahulik, tagasihoidlik ja otsekohene, teenistuses ja eraelus alati eeskujulikult kohusetruu, korraarmastaja ning õiglane, on A. Greenfeld lugupeetud ja austatud nii ülemuse kui kaasteenijate poolt ning, omades humoriküllase meele, — alati otsitud kaaslane sõprade ringis.

Tema aupäeval kaasteenijailt ja seltskonnalt südamlikke õnnitlusi! Jätkugu veel kaua senist raugemata energiat ja indu vastutusrikkas kodukaitse töös ning väikelinna mitmepalgses elus kaasalöömiseks!

Juriidilised küsimused.

1. Küsimus: Kas ohvitser, kes kapteniks ülendatud 24. veebruaril 1924. a. ja kompaniülema ametkohale määratud 1. maist 1935. a. arvates, on õigustatud palka saama XVI palgaastme järgi? Mis ajast?

Vastus jaatav, arvates 1. maist 1935. a. Kaitsevähelaste palgaseadluse muutmise ja täiendamise seadluse (RT 42 — 1935 art. 417) § 4¹ alusel kaptenid, kes on olnud tegelikult kapteni auastmes vähemalt 8 aastat, kui nad teenivad VIII või IX astme ametkohtadel, millele ette nähtud XVII palgaastme palk, saavad palka XVI palgaastme järgi. Seda kõrgemat palka hakatakse neile maksta pärast nõutava auastmes viibimise aja väljateenimist.

Kuna küsimuses märgitud ohvitser kompaniülema ametkohale määramisel tegelikult oli kapteni auastmes olnud rohkem kui 8 aastat, siis omas tema õiguse palka saada XVI p. astme järgi sellest päevast arvates, millal ta kompaniülemaks määrati, eeldusel, et selle kompaniülema ametkohale on ette nähtud palk XVII palgaastme järgi.

Kaitsevähedede palganormides (Kamini ksk. nr. 65 — 1935. a.) XVI palgaastme all viimase lõike sõnastusest võiks esialgu küll järeldada, et küsimuses märgitud kapten XVI p. astme palka oleks õigustatud saama alles järgneva eelarveaasta (1936/1937) algusest, kuid tuleb silmas pida, et selle lõike viimane kõrvallause „arvates järgmise eelarve-aasta algusest“ tuleb tühistatuks lugeda RT 42 — 1935 art. 417 § 4¹ teise lõike eeskirjade mahakkamisega.

2. Küsimus: Vanem-leitnant, kes tegelikult selles auastmes rohkem kui 8 aastat teeninud, on määratud ajutiseks kohustetäitjaks kompaniülema ametkohale, milliseid kohuseid täidab üle ühe aasta ja seepärast Kv. palgaseadluse § 12 põhjal saab praegu selle ametkoha palga (XVII p. aste) täiel määral. Oma alalise ametkoha järgi sai ta palka XVIII p. astme järgi. Kas see ohvitser on õigustatud palka saama XVI palgaastme järgi RT 42 — 1935 art. 417 § 4¹ alusel?

Vastus eitav. Kaitseväelaste palga-seadluse muutmise ja täiendamise seadluse (RT 42 — 1935) § 4¹ mõtte järgi saavad XVI p. astme palka ainult need vanemleitnandid, kes selles auastmes tegelikult olnud vähemalt 8 aastat ja VIII või IX astme ametkohtadel teenivad kas ülemate na või kohustetäitjana.

Ajutine kohustetäitmine seda õigust ei anna.

3. Küsimus: Üleajateeniija-allohviter kõrgendati nooremleitnandiks ka adriohviteri õigustega, eksternina Sõ-

jakooli täieliku kursuse lõpetamise puhul, ja jäeti ohvitserina tegelikku kaitseväeteenistusse teenima. Kas nimetatud ohvitseril on õigus saada erakorralist puhkust OTS § 182 p. 2 alusel?

Vastus jaatav. OTS § 182 p. 2 põhjal võib lubada ühekuulisele erakorralisele puhkusele ohvitseri Sõjakooli lõpetamise puhul. Seadlus ei tee vahet selles, kas Sõjakooli lõpetamine toimus eksternina või Sõjakooli õpilasena, seepärast tuleb järeldada, et mõlemal juhul on puhkuseandmine lubatud.

—n.

Ametlik osa.

RIIGIVANEMA KÄSUKIRI KAITSEVÄGEDELE

Nr. 15.

13. septembril 1935. a.

Määrán teenistuse huvides merekindluste ülema kolonel Vladimir Janitz'a kaitsevägede staabi juurde kuuluvasse juhtide reservi koloneli ametikohale, arvates 1. oktoobrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast seniselt ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

K. Päts,
Peaminister,
Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,
Kindralleitnant,
Kaitsevägede Ülemjuhataja.

P. Lill,
Kindralmajor,
Kaitseminister.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRJAD

Nr. 196.

Tallinnas, 6. septembril 1935. a.
(Kaitsevägede staap).

§ 1.

Vabastan tegelikust kaitseväeteenistusest vabanduse tõttu kolonel Eduard-Adolf Bach'i VR I/3 kaitsevägede staabi juurde kuuluvast juhtide reservist, arvates 1. oktoobrist s. a.

Alus: O.T.S. § 188 p. 1 ja § 191.

§ 2.

Kolonel Eduard-Adolf Bach astus Eesti kaitsevärke Vabadussõja algpäevil, millisest ajast ta on töötanud vahetpidamata topo-hüdrograafia alal mitmesugustel ametikohtadel suure edu ja asjatundlikkusega.

Kolonel Bach'i lahkudes tegelikust kaitseväeteenistusest, avaldan temale tehtud töö eest tänu.

Nr. 198.

Tallinnas, 7. septembril 1935. a.

(Kaitsevägede staap).

Kaitseväge esindaja Prantsusmaal ja Belgias kolonel Karl Laurits VR II/2 ja 3 on lõpetanud Prantsuse kõrgema sõjakooli „Ecole Supérieure de Guerre” 25. juunil s. a. Brevet d'Etat-Majori saamisega.

Õiendus: Km. ksk. 15. 06. 1933. a. nr. 175 § 2 ja 1 j. nr. 4.

Nr. 200.

Tallinnas, 9. septembril 1935. a.

(Kaitsevägede staap).

§ 1.

Vabastan tegelikust kaitseväeteenistusest enese soovil kapten Adolf Kuusental'i kaitsevägede staabi juurde kuuluvast juhtide reservist, arvates 16. septembrist s. a.

Alus: O. T. S. § 187 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 35 — s.

Viin üle teenistuse huvides leitnant Richard Niineste (end. Niemann'i) 7. jalaväerügemendist — varustusvalitsusse, arvates 10. septembrist s. a.

Alus: O. T. S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 1016.

Nr. 205.

Tallinnas, 12. septembril 1935. a.

(Kaitsevägede staap).

§ 1.

Alltähendatud ohvitseridele on perekonnaseisusametniku otsusega määratud uuteks perekonnanimedeks:

- major Julius Eilandt'ile VR II/3 kaitseliidu Tartu malevast — „Elandi”,
- kapten Aleksander-Ferdinand Ein'ile 7. jalaväerügemendist — „Hein”,
- kapten Oskar-Eduard Hansen'ile (Anzov-Hansson'ile) kaitsevägede staabist — „Randmaa”,
- kapten Ernst Löötsmann'ile lennukoolist — „Laigo”,
- kapten Peeter Napritson'ile 4. suurtükiväegrupist — „Saidla”,
- leitnant Herbert-Gottlieb-Villiam Grenzmann'ile 2. suurtükiväegrupist — „Rajango”,

— leitnant Anton Kronk'ile üksikust lennuväedivisjonist nr. 1 — „Kuuspalu”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 2.

Alltähendatud ohvitseridele on perekonnaseisusametniku otsusega määratud uuteks ees-ja perekonnanimedeks:

— kapten Martin Meibaum'ile 9. üksikust jalaväepataljonist — „Märt Tähist”,
— nooremleitnant Karl-August Veltmann'ile 1. suurtükiväegrupist — „Jüri Valtna”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 3.

Võtta eriteadlasena tagavaraväelaste nimekirja veterinaär alal loomaarst Vladimir Kütt.

Alus: Juhatuskiri tagavaraväe ohvitseride arvestamiseks § 1 p. 2.

Õiendus: Lj. nr. 949.

§ 4.

Kustutada arstide nimekirjast surma puhul arst August Seire tagavaraväest, arvates 20. augustist s. a.

Alus: Juhatuskiri tagavaraväe ohvitseride arvestamiseks § 1 p. 2. ja § 4 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 989.

Nr. 207.

Tallinnas, 16. septembril 1935. a.

(Kaitseväge staap.)

Kustutada ohvitseride nimekirjast surma puhul:

— kapten Adolf Kuusental kv. staabi juurde kuuluvast juhtide reservist, arvates 12. septembrist s. a.

— kapten Jaan-Friedrich Ritso tagavaraväest, arvates 22. augustist s. a.

— leitnant Aleksander Orupõld (end. Thalfeldt) õhukaitse suurtükiväegrupist, arvates 6. septembrist s. a.

Alus: Kvt. seadus § 192 p. 1 ja Juhatuskiri tagavaraväe ohvitseride arvestamiseks § 1 p. 1 ja § 4 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 3, 981 ja 1045.

Nr. 208.

Tallinnas, 17. septembril 1935. a.

(Kaitseväge staap.)

Riigivanema ksk. nr. 15, 13. septembrist s. a. senine merekindluste ülem kolonel Vladimir Janitz on viidud üle teenistuse huvides kaitseväge staabi juurde kuuluvasse juhtide reservi, arvates 1. oktoobrist s. a.

Kolonel Janitz määrati merekindluste ülema ametikohale 20. septembril 1920. a. Seega ta on teeninud sellel vastutusrikkal ametikohal üle 15 aasta, täites vahepeal ka suurtükiväe inspektori kohuseid. Kolonel Janitz täitis oma ülesandeid kogu selle aja jooksul suure hoole, asjatundlikkuse ja püüdlikkusega ja meie merekindluste arenemiskäigus on temal silmapaistvad teened.

Kolonel Janitz'a lahkumise puhul merekindluste ülema ametikohalt avaldan temale tänu merekindluste alal tehtud tubli töö eest.

Nr. 209.

Tallinnas, 17. septembril 1935. a.

(Kaitseväge staap.)

§ 1.

Käsin läkitada kolonel Vladimir Janitz'a kaitseväge staabi juurde kuuluvast juhtide reservist — merejõudude juhatusse ajutiseks teenimiseks kuni korralduseni, arvates 1. oktoobrist s. a.

Alus: O.T.S. § 166—168.

Õiendus: Lj. nr. 985.

§ 2.

Käsin 2. diviisi staapi ajutiseks teenimiseks läkitatud merekindluste Aegnasaare komandandi kolonelleitnant Karl Freimanni läkitada merejõudude juhataja käsutusse ajutiseks teenimiseks kuni korralduseni, arvates 1. oktoobrist s. a.

Alus: O.T.S. § 166—168.

Õiendus: Minu ksk. 3/5 04. 1934. a. nr. 32 § 2 ja 1 j. nr. 185.

J. Laidoner,

Kindralleitnant,

Kaitseväge Ülemjuhataja.

Sport kaitseväes.

3. diviisi suured spordivõistlused.

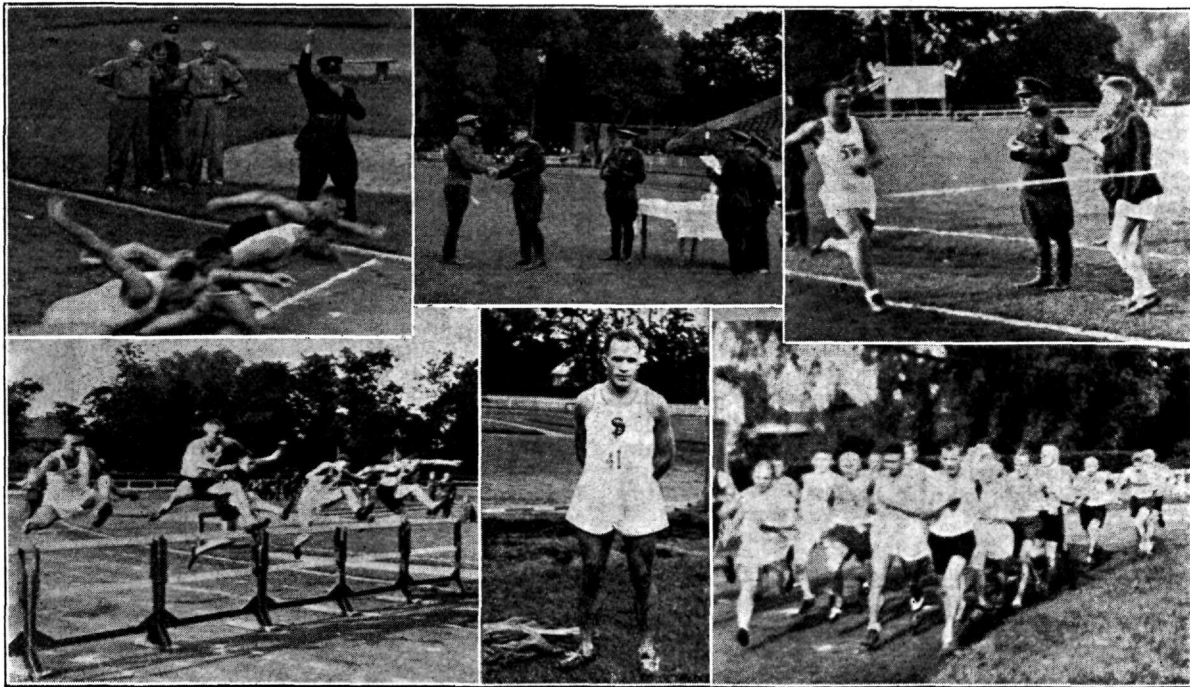
4. ja 5. septembril s. a. peeti Tallinnas 3. diviisi väeosade vahelised traditsioonilised suvised kergejõustiku ja sõjalise iseloomuga võistlused. Kuna käesoleval aastal üleriiklikke kaitseväe võistlusi ei peeta, siis kujunesid nimetatud võistlused osavõtjate arvult suuremateks võistlusteks Tallinnas. Tänavused võistlused erinesid eelmistest seetõttu, et kavasse oli võetud peale kergejõustiku veel sõjalise iseloomuga alad, nagu meeskondade sõjaline viievõistlus ja 20 km jalgrattasõit murdmaastikul rakmeis. Ilusad sügiselmad soodustasid võistluste head kordaminekut ja meelitasid pealt vaatama hulga pealinna publikut. Kogu võistluste aja oli meeleolu loomiseks kohal garnisoni orkester, mis kergendas nii mõnelgi võistlejal raske võistlusalal läbiviimist.

Esitatud olid kõik diviisi väeosad — kokku üle 200 osavõtjaga.

Võistlused algasid 4. septembril kell 0900 20 km jalgrattasõiduga murdmaastikul Järve ja Liiva jaamade rajoonis. Võistlejail tuli startida ja 700 m sõita murdmaastikul, kus maastiku kohaselt tuli kasutada jalgratast kas kandes, kõrval ajades või sõites, pärast 700 meetri läbistamist toimus sõit Raudtalumaanteel.

Ametlik võistluste avamine toimus samal päeval kell 1400 Kadriorus ESK staadionil, kus võistlejate-pere oli väeosade kaupa üles rivistatud. Võistlused avas diviisiülema aj. kt. kolonel J. Järver, tervitades võistlejaid ja soovides võistluste head kordaminekut.

Esimese päeva huvitavad alad olid teivashüpe, kus rms. E. Mahl — Sidepataljonist — püstitas uue diviisi rekordi tagajärjega 3,30 m

Vasakult paremale — ülal: — 100 m jooksu start. — Auhindade väljaandmine. — 5000 m jooksu võitja rms. Korbe finišis.
All: 110 m tõkkejooks. — Diviisi mitmekülgseim sportlane v. a. o. O. Grepp. — 5000 m jooks.

ja 5×1000 m teatejooks, millest võttis osa 6 meeskonda. Teatejooksus konkureerisid kuni lõpuni Tall. garn. Vahipataljoni ja Sidepataljoni meeskonnad, vahetades esikohta kuni viimase vahetuseni. Jooksu võitis siiski Sidepataljon.

Rändauhinna — paremale diviisi väeosale — kandideeris esimesel päeval Sidepataljon, järgnesid 10. üks. jal. pataljon ja Auto-tankirügement.

Teine võistluspäev algas kell 0900 100 ja 400 m vabaujumisega Pirital E. S. S. Kalevi ujulas ja meeskondadevahelise sõjalise viievõistlusega Järvel. Ujumise võitis Sidepataljon mõlemal alal ülekaalukalt, ning jõudis punktidega teistest väeosadest tublisti ette. Sõjalise viievõistluse, mis koosnes 2 km rännakust, 60 m peale 40-kg liivakoti kandmisest, 200 m peale laskmisest, 30 m peale granaadi märgiviskest ja 30 m rännakust, võitis Skouts üksiku jalaväepataljoni meeskond.

Kell 1400 jätkusid võistlused E. S. K. Staadionil, kuhu olid pealtvaatajatena ilmunud peale diviisiülema ja diviisi staabiülema kohalikud väeosadeülemad.

Väeosadest oli kohal suuremal arvul sõdureid, kes moodustasid tugevat n. n. „laulukoorid“ oma meeste ergutamiseks.

Teise päeva võistlusaladest olid huvitavamad 1500 ja 5000 m jooks. Mõlemast alast võttis osa umbes 30 kaitsevaelast. Mõlemad jooksud võitis ülekaalukalt lootustandev sportlane rms. A. Korbe — Sidepataljonist.

Paremateks sportlasteks kogu võistlustel osutusid v. a. o. O. Grepp, rms. A. Korbe ja rms. E. M a h l — Sidepataljonist, n. a. o. H. Kadak — Auto-tanki rügemendist ja noor K. Teimann — 10. üks. jal.-pataljonist.

Peale kergejõustiku alade peeti diviisi väeosadevaheliste jalgpallivõistluste finaali, kus kohtasid Sidepataljoni ja 10. üks. jalaväepataljoni meeskonnad. Mängu võitis Sidepataljoni meeskond tagajärgjega 2:1, tulles seega diviisi meistriks 1935. a.

Võistlused lõppesid kell 1900, mille järele kõik võistlejad rivistati.

Pärast diviisiülema tervitust algas auhindade väljaandmine. Kolmele esimesele kohale tulijale anti auhinnad ja kahele järgmisele diplomid.

Diviisiülema poolt väljapandud rändauhinna — hõbekapa — paremale väeosale üksikaladel, omandas Sidepataljon esimest korda.

5×1000 m teatejooksu rändauhinna omandas Sidepataljon teist korda.

Sõjalise viievõistluse rändauhinna omandas Skouts üks. jalaväepataljon teist korda.

Jalgpallivõistluste rändauhinna võitis Sidepataljon teist korda.

Peale auhindade väljajagamist diviisiülem tervitas kohaletulijaid ja soovis õnne järgmisteks võistlusteks.

Üldpunktide arvu järele väeosad tulid kohtadele: 1. Sidepataljon. 2. Auto-tanki rügement. 3. 10. üks. jalaväepataljon.

Võistlustel saavutati järgmised tulemused:

100 m jooks. 1. Nao. Hilmar Kadak — 11,8, Auto-tanki rüg.; 2. Vao. Oskar Grepp — 11,9, Sidepat.; 3. Rms. Valter Sibul — 12,0, Sidepat.; 4. Noor Ferdinand Haan, Kalevi pat.; 5. Vao. Hans Takk, Sakala pat.

400 m jooks. 1. Nao. Hilmar Kadak — 53,8, Auto-tanki rüg.; 2. Vao. Oskar Grepp — 54,2, Sidepat.; 3. Nao. Aksel Vaap — 56,0, Sidepat.; 4. Rms. Valter Sibul — 56,0, Sidepat.; 5. Rms. Ahto Jõemets — 57,1, Sidepat.

1500 m jooks. 1. Rms. August Korbe — 4:29,0, Sidepat.; 2. Rms. Leonhard Kallaspoolik — 4:33,4, Sidepat.; 3. Rms. Voldemar Keskküla — 4:33,9, 10. üks. jal. pat.; 4. Rms. Oskar Brun, Vahipat.; 5. Vao. Osvald Kaskema, Auto-tanki rüg.

5000 m jooks. 1. Rms. August Korbe — 17:9,4, Sidepat.; 2. Rms. Stepan Pasti — 17:15,8, Vahipat.; 3. Rms. Johannes Trampärk — 17:17,7, Sidepat.; 4. Vao. Osvald Kaskema, Auto-tanki rüg.; 5. Rms. Vladimir Uiibo, Auto-tanki rüg.

110 m tõkkejooks. 1. Noor Heino Himma — 18,0, 10. üks. jal. pat.; 2. Rms. Aksel Adelman — 19,6, Vahipat.; 3. Rms. Evald Mahl — 19,8, Sidepat.; 4. Rms. Karlos Uus, Sidepat.; 5. Nao. Sergei Siinor, 10. pat.

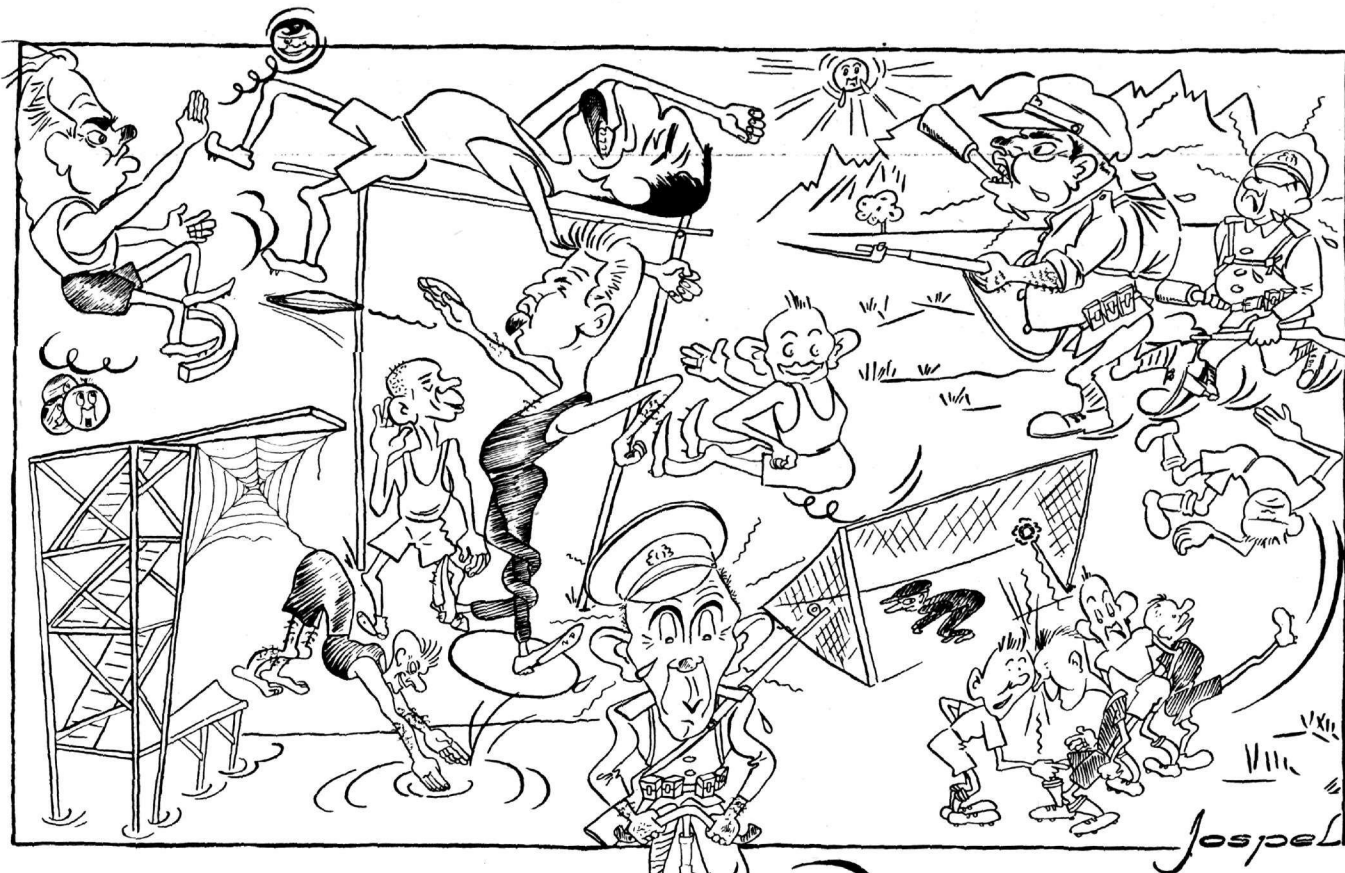
Kaugushüpe. 1. Noor Rudolf Jõelett — 6,38, Sakala pat.; Va. Oskar Grepp — 6,29, Sidepat.; 3. Rms. Johannes Kokla — 6,22, Skouts pat.; 4. Noor Heino Himma — 6,19, 10. üks. jal. pat.; 5. Nao. Hilmar Kadak — 6,01, Auto-tanki rüg.

Kõrgushüpe. 1. Rms. Stefan Grünberg — 1,65, Auto-tanki rüg.; 2. Noor Ilmar Tidrik — 1,65, 9. üks. pat.; 3. Noor Heino Himma — 1,65, 10. üks. pat.; 4. Noor Max Liit — 1,65, Sakala pat.; 5. Vao. Oskar Grepp — 1,60, Sidepataljon.

Teivashüpe. 1. Rms. Evald Mahl — 3,30 (uus. div. rekord), Sidepat.; 2. Noor Heino Himma — 3,20, 10. pat.; 3. Rms. Enno Lehis — 3,20, Vahipat.; 4. Rms. Johannes Veldeman — 3,10, Sidepat.; 5. Rms. Stefan Grünberg — 3,10, Auto-tanki rüg.

Kuulitõuge. 1. Noor Karl Teiman — 12,16, 10. pat.; 2. Vao. Oskar Grepp — 12,01, Sidepat.; 3. Rms. Jegor Götz — 11,67, Auto-tanki rüg.; 4. Vao. August Mötlik — 11,58, 10. pat.; 5. Vao. Harry Vaher — 11,46, Auto-tanki rüg.

Kettaheide. 1. Velty. Ants Kukk — 37,10, Auto-tanki rüg.; 2. Rms. Jegor Götz — 36,71, Auto-tanki rüg.; 3. Noor Eduard Niglas — 33,67, 10. pat.; 4. Rms. Rudolf Leisman —

3. diviis higistab.

Vasakult ülalt: — Kuulitõukes toores jõud kaotas tehnikale.

— Diviisi meister kõrguses ületamas kõrg. 1,65.

— Sv. viievõistluses pärast 2-km rünnakut olid võistlejate mehed nii segi, et granaadiviskeid sooritati vastassuunas.

— Ujumises olid väljapaistvamad „sidepoisid“, kuna ühenduse loomine õhu ja vee vahel toimus neil võrdlemisi libedasti.

— Kettaheitel olid vindid peal nii kettal kui heitjal.

— Kaugushüppe meistri „võidunaeratus“.

— Jalgrattasõidu võitja — vahipataljoni mees, kellest teised ei julgenud mööduda.

— Lõpupunkti div. võistlustele pani side- ja 10. pataljonivaheline jalgpallivõistlus, kus viimane suutis vaid ühe korra vüa palli side „puuri“.

33,57, 10. pat.; 5. Kprl. Karl Kerberg — 32,02, 10. pat.

Odavise. 1. Noor Karl Teimann — 53,63, 10. pat.; 2. Vao. Harry Vaher — 47,71, Auto-tanki rüg.; 3. Rms. Arnold Palu — 46,80, Tall. garn. Vahipat.; 4. Noor Olaf Leesik — 45,24, Sidepat.; 5. Veltv. Jaan Tabur — 44,65, Sidepat.

Granaadivise. 1. Vao. Oskar Grepp — 76,45, Sidepat.; 2. Noor Valter London — 70,48, Sidepat.; 3. Vao. Harry Vaher — 67,97, Auto-tanki rüg.; 4. Veltv. Jaan Tabur — 66,59, Sidepat.; 5. Rms. Eduard Luks — 66,36 — Sidepat.

100 m vabaujumine. 1. Nao. Roman Neuman — 1:19,7, Sidepat.; 2. Kprl. Siegfried Mankin — 1:27,5, Sakala pat.; 3. Nao. Rudolf Usar — 1:32,6, Sidepat.; 4. Noor Olaf Leesik — 1:37,3, Sidepat.; 5. Kprl. Evald Aruvald, — 1:41,9, Sidepat.

400 m vabaujumine. 1. Kprl. Evald Aruvald — 7:43,1, Sidepat.; 2. Noor Harry Hint — 8:01,3, Sakala pat.; 3. Nao. Roman Neumann — 8:02,2, Sidepat.; 4. Nao. Rudolf Usar — 8:02,7, Sidepat.; 5. Rms. Johannes Markus — 8:15,9, Vahipataljon.

3. diviisi spordivõistluste võitjate grupp.

20 km jalgrattasõit. 1. Kprl. Aleksander Pais — 41:19,8, Vahipat.; 2. Noor Elmar Krabi — 41:21,8, 10. üks pat.; 3. Noor Johannes Palmberg — 41:22,1, Sidepat.; 4. Noor Al-der Laadoga — 41:26,0, 10. pat.; 5. Noor Jaan Rumba — 41:36,0, Skouts pat.

5×1000 m teatejooks. 1. Sidepataljoni meeskond, koosseisus: nao. Johannes Mägi, nao. Elmar Liias, rms. Felix Saaremets, rms. Ilja Teelaht, rms. August Korbe — 14:37,8. 2. Vahipataljoni meeskond — 14:42,9. 3. Sakala part. pat. meeskond — 15:56,8. 4. Kalevi. üks. jalpat. meeskond. 5. Auto-tanki rügemendi meeskond.

Sõjaline viievõistlus. 1. Skouts üksik jalapäevataljon, koosseisus: ltn. Manivald Randla, n.-ltn. Arnold Pank, vao. Vladimir Salu, vao. Arnold Ahven, vao. Johannes Lill, vao. Evald Jalakas — 220,47 punkti. 2. 10. üksik jalaväepataljon — 201,07 punkti. 3. Sakala part.ataljon — 191,53 punkti. 4. Kalevi üksik jalaväepataljon — 182,0 punkti. 5. Auto-tanki rügement — 164,28 punkti. O. R.

4. suurtükiväegrupi poolt korraldatud ratsavõistlused 7. ja 8. sept. s. a. Tartus.

Käesoleva aasta sügiseste ratsavõistluste korraldus Tartus oli antud diviisiülema otsuse kohaselt 4. suurtükiväegrupi hoolde. Et aga käesoleval aastal üleriiklikud kaitsevõistlused ära jäid, kujunesid 4. suurtükiväegrupi poolt korraldatud ratsavõistlused peaaegu üleriiklikeks, sest võistlustest võtsid osa Kv. Üh. Õppeasutused, 2., 3., 4. ja 5. suurtükiväegrupid, kuna aga ratsarügement viimasel silmapilgul võistlustest loobus.

Võistluste esimese päeva kavas oli takisõit ohvitseridele, allohvitseridele ja kaitselehtlastele ning K.ü. „Postimehe“ karika võistlus, missugune aga vihmade ilma tõttu lükati edasi 9. septembrile. Takisõidus ohvitseridele tulid kohtadele: 1) leitn. Vari — hob. „Boy“ — 4. suurtükiväegrupist, 2) leitn. Tomp — hob. „Danzing“ — 5. suurtükiväegrupist, 3) leitn. Raamat — hob. „Printsess“ — 4. suurtükiväegrupist, 4) ltn. Raamat — hob. „Agamedes“ — 4. suurtükiväegrupist, 5) kpt. Puurand — hob. „Bacchus“ — 5. suurtükiväegrupist. Res. san. major Dr. Peterhoff'ilt väljapandud auhinna nimetatud sõidus omandas leitn. Vari.

Takisõidus kaitselehtlastele tulid kohtadele: 1) res. leitn. Pärilin — hob. „Lennuk“ — K. L. Tartu maleva eskadronist, 2) res. leitn. Ilp — hob. „Jumekas“. K. L. Tartu m. eskadr., 3) res. leitn. Sutt — hob. „Juho“ — K. L. Tartu m. eskadr.

Takisõidus allohvitseridele tulid kohtadele: 1) veltv. Peetov — hob. „Jabur“ — 5. suurtükiväegrupist, 2) n.a.o. Paalse — hob. „Niikon“ — Kv. Ü. O. As., 3) n.a.o.

Veltv. Peetov hob. „Jaburiga“ ühise laua taga einetamas.

K/ü. „Postimehe“ karika üleandmine võitjale kindral Tõnissoni poolt.

Peaminister K. Eenpalu rändkarika ja Tartu linna karika võistlusmeeskondade esitamine.

Jalakas — hob. „Kilter“ — Kv. Ü. Ö. As., 4) v.a.o. Sild — hob. „Order“ — Kv. Ü. Ö. As., 5) v.a.o. Sild — hob. „Mart“ Kaitsev. Ü. Ö. As.

Teise päeva huvi keskkohaks kujunes peaminister hr. K. Eenpalu poolt väljapandud rändkarika ja Tartu linna karika võistlus. Võistlusest võtsid osa 3., 4. ja 5. suurtükiväegrupi meeskonnad.

Peaministri rändkarika võitis 22 karistuspunkti 5. suurtükiväegrupi meeskond, kuhu kuulusid: kapten Puurand — hob. „Bacchus“ ja „Norralane“, n-leitn. Pilman — hob. „Osmann“ ja leitn. Tomp — hob. „Danzing“.

Tartu linna karika, missugune kuulub statuudi kohaselt väljamängimisele Tartu ratsaväeosade vahel, võitis 24 karistuspunkti 4. suurtükiväegrupi meeskond, kuhu kuulusid: leitn. Raamat — hob. „Agamedes“, leitn. Vari — hob. „Boy“, n-leitn. Kübar — hob. „Kane“ ja n-leitn. Vaitmaa — hob. „Päike“.

Karikad andis üle võidukatele meeskondadele linnapea kindral Tõnisson.

Samal päeval takistussõidus ohvitseridele tulid kohtadele: 1) leitn. Raamat — hob. „Printsess“, 2) leitn. Raamat — hob. „Agamedes“, 3) leitn. Vari — hob. „Boy“, kõik 4. suurtükiväegrupist.

Takistussõidus allohvitseridele tulid kohtadele: 1) veltv. Peetov — hob. „Jabur“ — 5. suurtükiväegrupist, 2) n.a.o. Jalakas — hob. „Johanna“ — Kv. Ü. Ö. As., 3) veltv. Salm — hob. „Polka“ — 5. suurtükiväegrupist, 4) n.a.o. Parker — hob. „Eksimos“ — Kv. Ü. Ö. As., 5) Viienda koha jagasid n.a.o. Hansen — hob. „Dooni“ ja v.a.o. Annuk — hob. „Krahv“.

Terarelva käsitamise võistlustel allohvitseridele tulid kohtadele: 1) v.a.o. Raklas — Kv. Ü. Ö. As., 2) v.a.o. Sild — Kaitsev. Ü. Ö. As., 3) n.a.o. Soosalu — 2. suurtükiväegrupist.

9. septembril jätkusid võistlused eelmisel päeval pidamata jäänud K.ü. „Postimees“ karikale ja lahkumistakistussõidule.

K.ü. „Postimees“ rändkarika võitis jäädavalt leitn. Vari — hob. „Boy“ — 4. suurtükiväegrupist.

Lahkumistakistussõidus tulid kohtadele: 1) n-leitn. Hannula — hob. „Pupsik“, 2) n-leitn. Lessel — hob. „Polka“, 3) leitn. Nõmm — hob. „Ojasson“ — kõik 3. suurtükiväegrupist.

Võistluste ajal esines hobuse dressuuri demonstratsiooniga veltveebel Peetov — hob. „Jabur'iga“ — 5. suurtükiväegrupist ning sai Tartu publiku poolt suure aplausi osaliseks.

Ka kõitis publiku võistluspäevade lõputanki tulistamise demonstratsioon ja patareitulistamine lahtiselt positsioonilt.

Võistlustulemuste kokkuvõttes tuli Tartu garnisoni väeosadest esimeseks 4. suurtükiväegrupp — ning omandas seega esmakordselt Tartu garnisoni ülemalt väljapandud rändauhinna — hõbekapa.

A.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege
„SODURIT“

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. Rimmel**. Tegev toimetaja major **J. Kõrge**.

A/s „Ühiselu“ trükk, Tallinn

Spordivõistlused

2. üks. jalaväepataljonis.

2. üksiku jalaväepataljoni üleajateenijatekogu algatusel Tartu garnisoni üleajateenijatekogude ühiskasiino ümber koondunud kogud pidasid Tartus „Kalevi“ spordiväljakul omavahelisi spordivõistlusi 10., 11. ja 12. septembril 1935. k. a. Võistustest osavõtmiseks olid end annud üles 2. üksiku jalaväepataljoni-, üksiku lennuväedivisjoni nr. 2, Kuperjanovi partisanide pataljoni ja väljaspoolt kasiinot 2. diviisi suurtüviäe üleajateenijate kogu. Päev enne võistlusi loobus Kuperjanovi partisanide pataljoni üleajateenijate kogu ja võistlema jäid omavahel ainult kolm kogu.

Rändauhindade muretsemiseks vähemad kogud maksid à 10 krooni, 2. diviisi suurtükiväe üleajateenijatekogu 20 krooni ja ühiskasiino oma summadest 20 krooni.

Võistlused kujunesid eriti pinevaks 2. üksiku jal. pat. ja 2. diviisi suurtükiväe meeskondade vahel, kusjuures mõlemad meeskonnad said pea-aegu võrdset punkte. Võitis seekordsed võistlused väikese ülekaaluga 2. üksiku jalaväepataljoni üleajateenijate kogu meeskond. Võistlustel saavutati alljärgnevat tagajärgi:

Kettaheide: 1. V. a. o. Ratnik — 34,10 — 2. ü. j. pat. 2. V. a. o. Pehka — 31,80 — II div. srtv. 3. Veltv. Illak — 28,90 — II div. srtv.

Kuulitõuge. 1. Veltv. Stamm — 13,75 — Ü. L. div. nr. 2. 2. V. a. o. Pehka — 13,31 — II div. srtv. 3. V. a. o. Ratnik — 12,64 — 2. ü. j. pataljon.

Granaadiheide. 1. V. a. o. Koidu — 63,20 — 2. div. srtv. 2. Veltv. Stamm — 56,21 — Ü. L. div. nr. 2. 3. V. a. o. Feofanov — 55,17 — 2. div. srtv.

Kaugushüpe. 1. V. a. o. Pehka — 5,71 — 2. div. srtv. 2. V. a. o. Kivi — 5,59 — 2. ü. j. pat. 3. V. a. o. Ratnik — 5,41,5 — 2. ü. j. pat.

Kõrgushüpe. 1. V. a. o. Pehka — 1,50 — 2. div. srtv. 2. N. a. o. Tamm — 1,50 — 2. ü. j. pat. 3. Veltv. Illak — 1,50 2. div. srtv.

Kolmikhüpe. 1. V. a. o. Kiwi — 11,39 — 2. ü. j. pat. 2. N. a. o. Maitla — 11,15 — 2. ü. j. pat. V. a. o. Ratnik — 11,05 — 2. ü. j. p.

100 meetri jooks. 1. V. a. o. Kivi — 12,2 sek. — 2. ü. j. pat. 2. V. a. o. Ratnik — 1 m järel — 2. ü. j. pat. 3. V. a. o. Koidu — 13 sek. — 2. div. srtv.

400 meetri jooks. 1. V. a. o. Koidu — 60 sek. — 2. div. srtv. 2. N. a. o. Tamm — 64,2 sek. — 2. ü. j. pat. 3. V. a. o. Annuk — 65,0 sek. — 2. div. srtv.

1500 meetri jooks. 1. V. a. o. Koidu — 4,53,2 sek. — 2. div. srtv. 2. N. a. o. Tamm — 4,55 sek. — 2. ü. j. pat. 3. V. a. o. Annuk — 5,03,3 sek. — 2. div. srtv.

Olümpia teatejooks (800+400+200+100 m): 1. 2. div. suurtükiv.: V. a. o. Koidu, Annuk, Feofanov, Pehka — 3,54,2. 2. 2. üksiku jal. pat.: N. a. o. Tamm, v. a. o. Ratnik, n. a. o. Jäger, v. a. o. Kivi — 3,54,5. 3. üks. lennuväediv. nr. 2: Veltv. Markus, n. a. o. Kotkas, veltv. Tomson — 5,48.

4×100 m teatejooks. 1. 2. üksiku jal. pat.: V. a. o. Ratnik, n. a. o. Tamm, n. a. o. Jäger, v. a. o. Kivi — 51,6. 2. 2. div. srtv.: V. a. o. Koidu, Annuk, Feofanov, Pehka — 52,2. 3. üksiku lennuväediv. nr. 2: V. a. o. Saag, veltv. Tomson, Markus, n. a. o. Kotkas — 56,2.

Võrkpallivõistlus.

Võrkpallivõistlused võitis 2. üksiku jalaväepataljoni meeskond 2. diviisi suurtükiväe ja üksiku lennuväedivisjoni nr. 2 meeskondi tagajärjega 2:0, tulles seega esimesele kohale.

Teisele kohale jäi üksiku lennuväedivisjoni nr. 2 meeskond, kuna 2. diviisi suurtükiväe meeskond loobus võistlemast üksiku lennuväediv. nr. 2 meeskonnaga.

Kolmandale kohale jäi 2. diviisi suurtükiväe meeskond.

Tartu garnisoni üleajateenijatekogu ühiskasiino juhatuselt ja 2. diviisi suurtükiväe üleajateenijatekogult väljapandud rändauhinna, suure hõbekarika, parimale kogule kergejõustiku ja võrkpalli alal kokku võitis esimest korda 2. üksiku jalaväepataljoni üleajateenijatekogu.

Kullassepp härra V. Tiidot väljapandud rändauhinna, väike hõbekarikas, parimale kogule 4×100 m teatejooksus võitis esimest korda 2. üksiku jalaväepataljoni üleajateenijatekogu.

Võistlejatelt kogudelt väljapandud rändauhindad:

1) kuju parimale kogule olümpia teatejooksus võitis esimest korda 2. diviisi suurtükiväe üleajateenijatekogu;

2) kuju parimale kogule võrkpallis võitis esimest korda 2. üksiku jalaväepataljoni üleajateenijatekogu.

Rändauhindad kuuluvad kaitsmisele kaks aastat järgimööda või kolm aastat vaheldamisi.

Male.

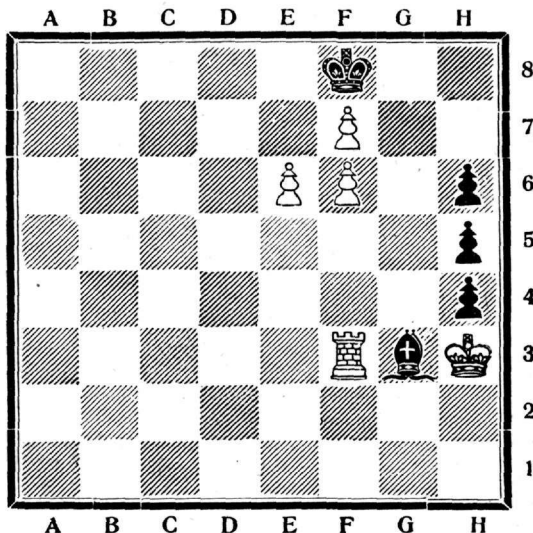
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme t. 29.

ÜLESANNE.

Kokku seadnud K. Renner.

Mustad.

Valged.

Valged: Kh3, Vf3, Ee6, f6 ja f7.

Mustad: Kf8, Og3, Eh4, h5 ja h6.

Valged algavad ja annavad matt nelja käiguga.

ILMUSID TRUKIST
KV. STAABI VI OSAKONNA VÄLJAANDEL

Suurtükiväe eeskiri I osa

Kerge suurtükivägi

Hind 65 senti.

Suurtükiväe eeskiri II osa

Raske suurtükivägi

Hind 65 senti.

Suurtükiväe eeskiri IV osa

Rakendatud suurtükk ja patareid

Hind 65 senti.

Raskekuulipilduri-rivieeskiri

Laske-eeskiri jalaväe relvadele III vihk

Rk. Maksim

Hind 1 kr. 75 s.

Ratsaväe eeskiri I osa

Üksikmehe väljaõpe

Hind 1 kr. 10 s.

Müügil „SÕDURI“ talituses Tallinn, Toomkooli nr. 7.